

Н.А. Гнидюк

**Інструмент європейського
сусідства і партнерства
та фінансова допомога
Європейського Союзу**

Київ - 2010

Навчальний посібник підготовлено і видано в рамках контракту Європейської Комісії “Навчання та інформування з питань Інструменту європейського сусідства і партнерства в Україні” (ECEDELUKR/2008/02/SER/UA “*Trainings and briefings on ENPI in Ukraine*”)

Автор Гнидюк Н.А. – аспірант Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Координація розробки:

Святослав Павлюк, заступник виконавчого директора Польсько-Української Фундації співпраці (ПАУСІ)

Анастасія Попсуй, координатор програм Польсько-Української Фундації співпраці (ПАУСІ)

У посібнику представлено пріоритетні сфери надання фінансової допомоги країнам Європейської політики сусідства, процедури планування та розподілу коштів Інструменту європейського сусідства і партнерства, розглянуто можливість участі у програмах допомоги працівників органів державної влади різних рівнів, а також інших організацій, які, відповідно до законодавства Європейського Союзу, будуть прийнятними учасниками програм допомоги Співтовариства.

Сподіваємося, посібник стане практичним інструментом для більш ефективного використання коштів Євросоюзу на проведення інституційних та інфраструктурних реформ в Україні.

Погляди, викладені в цій публікації, не обов’язково відображають офіційну позицію Європейської Комісії

© Гнидюк Н.А., 2010
© Фундація ПАУСІ, 2010

ПЕРЕДМОВА

Європейський Союз є активним гравцем на світовій арені, наочним свідченням чого є стратегічні документи з підтримки індивідуальних регіонів світу. Для країн-сусідів це знайшло відображення в угодах про асоціацію та планах дій Європейської політики сусідства (ЄПС). З прийняттям ЄПС, Україна отримала чимало нових програм та інструментів, спрямованих на модернізацію системи державного управління та підтримку стратегії соціально-економічного розвитку країни. Державний, приватний та третій сектори отримали більші можливості для використання величезного арсеналу допомоги, що надається як в рамках географічних, так і в рамках тематичних програм Співтовариства.

Фінансовим підґрунтям стратегії Європейської політики сусідства є Інструмент європейського сусідства і партнерства (ENPI), який на сьогодні є найбільшою програмою допомоги ЄС своїм сусідам та, зокрема, Україні. З огляду на нову для України логіку побудови цієї підтримки, Україна отримує можливість працювати в режимі, який характерний для країн, що перебувають на етапі переговорів про вступ до ЄС.

У цьому підручнику ми намагалися описати всі найважливіші аспекти роботи програм ENPI в Україні, викласти логіку їх діяльності та надати максимум практичної інформації щодо участі в них. Оскільки значна частина програм ENPI спрямована саме на державні установи, то книжка буде цікавою державним службовцям, які хочуть розібратися в тонкощах цього Інструменту, а також всім, хто хоче зрозуміти „що таке ENPI і де його шукати”.

У зв'язку із виходом цього видання хочеться висловити вдячність Олексію Рожкову, Іванні Ібрагімовій, Володимир Стрельцову та Янушу Гонціажу за цінні ідеї та корисні поради, висловлені під час роботи над цим виданням, Наталії Андрусевич за надані до використання переклади основних документів, а також усім, хто надавав творчу та технічну допомогу у підготовці цього посібника. Також необхідно сказати слова вдячності працівникам міністерств і відомств України, які брали участь у тренінгах з питань запровадження Інструменту європейського сусідства і партнерства, зокрема, Міністерства палива та енергетики, Міністерства транспорту та зв'язку, Міністерства регіонального розвитку і будівництва, Міністерства аграрної політики, Міністерства з питань житлово-комунального господарства, Міністерства охорони навколишнього середовища, Адміністрації Державної прикордонної служби, Державної митної служби, що дало можливість покращити практичну цінність посібника.

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

Замість вступу	8
Тема 1. Політичні рамки становлення Інструменту європейського сусідства і партнерства	10
Тема 2. Правове регулювання і європейського сусідства та партнерства	16
Тема 3. Національні програми Інструменту європейського сусідства і партнерства	48
Тема 4. Регіональні програми Інструменту європейського сусідства і партнерства	74
Тема 5. Програми транскордонного співробітництва Інструменту європейського сусідства і партнерства	108
Тема 6. Тематичні програми Інструменту європейського сусідства і партнерства	149
Тема 7. Нові механізми Інструменту європейського сусідства і партнерства	157
Тема 8. Інші фінансові інструменти Європейського Союзу	164
Висновки	181

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:

Визначення

Приклад

Зверніть увагу

Підсумкове твердження

Посилання

Запам'ятай

Довідка

Висновки

ДЕТАЛЬНИЙ ЗМІСТ

Замість вступу

Тема 1. Політичні рамки становлення Інструменту європейського сусідства та партнерства

Тема 2. Правове регулювання Інструменту європейського сусідства та партнерства

2.1. Регламент (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року про загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства

2.1.1. Принципи використання допомоги Співтовариства в рамках Інструменту європейського сусідства і партнерства

2.1.2. Фінансування Інструменту європейського сусідства і партнерства

2.1.3. Система документів, які визначають порядок використання Інструменту європейського сусідства і партнерства

2.2. Регламент (ЄС) №951/2007 Європейської Комісії від 9 серпня 2007 року про правила імплементації програм транскордонного співробітництва, які фінансуються відповідно до Регламенту (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року про загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства

2.2.1. Механізм фінансування програм транскордонного співробітництва

2.2.2. Система документів, які визначають порядок використання коштів на реалізацію програм транскордонного співробітництва

2.2.3. Система органів, які визначають порядок використання коштів програм транскордонного співробітництва

2.3. Практичний посібник з контрактних процедур щодо зовнішньої діяльності ЄС (ПРАГ)

2.3.1. Методи управління фінансовою допомогою

2.3.2. Проведення закупівель товарів, робіт та послуг і відбору проектів для Грантів

Тема 3. Національні програми Інструменту європейського сусідства і партнерства

3.1. Програмування допомоги для України в рамках національного компоненту

3.1.1. Стратегічний документ для України на 2007-2013 роки

3.1.2. Національна індикативна програма для України на 2007-2010 роки

3.1.3. Щорічні програми дій для національного компоненту Інструменту європейського сусідства і партнерства

3.1.4. Проект Національної індикативної програми для України на 2011-2013 роки

3.2. Бюджетна підтримка як метод реалізації національних програм

3.2.1. Секторальний підхід

3.2.2. Секторальна бюджетна підтримка

3.2.3. Система індикаторів для використання коштів секторальної бюджетної підтримки

3.3. Практичні етапи впровадження національної програми

3.3.1. Формування підготовчої групи

3.3.2. Завдання та функції Спільної моніторингової групи

Тема 4. Регіональні програми Інструменту європейського сусідства і партнерства

4.1. Програмування допомоги для України в рамках регіональних програм

4.1.1. Стратегічний документ для Східного регіону на 2007-2013 роки

4.1.2. Східна регіональна індикативна програма на 2007-2010 роки

4.1.3. Щорічні програми дій для Східного регіону

4.2. Інструмент “Східне партнерство”

4.3. Програмування допомоги для України в рамках міжрегіональних програм

4.3.1. Міжрегіональна програма підтримки Східного та Південного регіонів на 2007-2013 роки

4.3.2. Інструменти реалізації Міжрегіональної програми підтримки Східного та Південного регіонів

4.3.3. Міжрегіональна Індикативна програма на 2007-2010 роки

4.3.4. Щорічні програми дій міжрегіональної програми

4.3.5. Проект Міжрегіональної Індикативної програми на 2011-2013 роки

Тема 5. Програми транскордонного співробітництва Інструменту європейського сусідства і партнерства

5.1. Програмування допомоги для України в рамках програм транскордонного співробітництва

5.1.1. Програма прикордонного співробітництва “Чорне море”

5.1.2. Програма прикордонного співробітництва “Україна – Польща – Білорусь”

5.1.3. Програма прикордонного співробітництва “Україна – Угорщина – Словаччина – Румунія”

5.1.4. Програма прикордонного співробітництва “Україна – Румунія – Молдова”

5.2. Метод використання фінансової допомоги в рамках програм транскордонного співробітництва

5.3. Виконання Грантових контрактів та використання коштів технічної допомоги

5.3.1. Платіжна система Грантових контрактів

5.3.2. Особливі правила виконання бюджету технічної допомоги програми транскордонного співробітництва

5.4. Система моніторингу програм транскордонного співробітництва

5.5. Додаткові програми транскордонного співробітництва

5.5.1. Центральноєвропейська програма.

5.5.2. Програма “Південно-східна Європа”.

Тема 6. Тематичні програми Інструменту європейського сусідства і партнерства

Тема 7. Нові механізми Інструменту європейського сусідства і партнерства

7.1. Фінансовий інструмент “Механізм сприяння реформам урядування”

7.2. Фінансовий інструмент “Інвестиційний механізм сусідства”

Тема 8. Інші фінансові інструменти Європейського Союзу

8.1. Інструмент зі співробітництва з ядерної безпеки (INSC – Instrument for Nuclear Safety Cooperation)

8.2. Інструмент із захисту прав людини (EIDHR – European Instrument for Democracy and Human Rights)

8.3. Інструмент зі стабільності (IfS – Instrument for Stability)

Висновки

“[...] We stand firm on the principle that this is not about forcing any country in a particular direction. It is about responding to the decisions you make towards realising our common vision of a zone of stability and prosperity. [...]”

José Manuel Durão Barroso
President of the European Commission
(European Neighbourhood Policy Conference
Brussels, 3 September 2007)

Замість вступу

До 31 грудня 2006 року допомога Європейської Комісії країнам європейської політики сусідства надавалася в рамках різних географічно орієнтованих програм, включаючи ТАСІС (для східних сусідів та Росії) і МЕДА (для південно-середземноморських країн-сусідів), а також у рамках тематичних програм, таких як EIDHR (Європейська ініціатива з розвитку демократії та прав людини). Упродовж бюджетного періоду (2000-2006 рр.), для програми МЕДА було асигновано близько 5,3 млрд. євро, а для програми ТАСІС – близько 3,1 млрд. євро.

Починаючи з 1 січня 2007 року для реформування механізмів фінансової допомоги Європейська Комісія запропонувала надавати допомогу в рамках двох груп інструментів. **Перша група, спрямована на проведення реформ,** передбачає такі фінансові інструменти:

- інструмент передвступної допомоги;
- *інструмент Європейського сусідства і партнерства;*
- *інструмент розвитку;*
- інструмент економічного співробітництва;
- *інструмент з співробітництва з ядерної безпеки;*
- *інструмент із захисту прав людини.*

Друга група, так звані інструменти кризового менеджменту, охоплюють такі фінансові інструменти:

- інструмент гуманітарної допомоги;
- макроекономічна допомога;
- *інструмент зі стабільності.*

Так, програми МЕДА, ТАСІС та інші програми допомоги для країн-сусідів були замінені на єдиний інструмент – **Інструмент європейського сусідства і партнерства (ІЄСП).**

Це набагато гнучкіший інструмент, призначений для розв’язання питань сталого розвитку та наближення до методологій і стандартів ЄС – шляхом

підтримки узгоджених пріоритетів, що містяться у Плані дій Європейської політики сусідства, а також Стратегічному партнерстві з Росією.

Окрім Інструменту європейського сусідства і партнерства, географічно Україна може використовувати фінансові ресурси **Інструменту з розвитку**, у рамках якого здійснюється фінансування п'яти тематичних програм.

З метою реформування фінансових механізмів Європейська Комісія поширила нові форми технічної допомоги на країни-партнери Європейської політики сусідства. Підтримка процесу наближення законодавчої бази, розбудови інституційних можливостей надається через механізми, що вже підтвердили свою ефективність у країнах з перехідною економікою, які зараз є членами ЄС, тобто через цільову експертну допомогу (Технічна допомога та інформаційний обмін **ТАІЕХ**), довгострокові **твінінгові** проекти з органами влади (національними, регіональними чи місцевими) країн-членів ЄС, **секторальну бюджетну підтримку**, яка дозволяє дофінансовувати з бюджету Співтовариств національні програми реформування певних секторів економіки країн-партнерів та участь у відповідних програмах Співтовариств та в діяльності їхніх агентств.

Ще одним новим інструментом є **Механізм сприяння реформам урядування**, який було прийнято Європейською Комісією в 2006 році з метою посилення Європейської політики сусідства. За допомогою цього інструменту забезпечується додаткове сприяння країні чи країнам-партнерам, що досягли найбільших успіхів у виконанні пріоритетних завдань у сфері реформи управління, прийнятих у їхніх Планах дій.

Окрім цього, наприкінці 2007 року був створений **Інвестиційний механізм сусідства**, який починаючи з 2008 року почав надавати позики країнам-партнерам ЄПС. Цей Інструмент фінансуватиме проекти, що враховують спільні інтереси, головним чином, в енергетичній, природоохоронній та транспортній галузях.

Тема 1.

Політичні рамки становлення Інструменту європейського сусідства і партнерства

11 березня 2003 р. Європейська Комісія прийняла нові політичні рамки взаємовідносин зі своїми східними та південними сусідами — **Комюніке “Ширша Європа — сусідні країни: Нова структура відносин з нашими східними та південними сусідами”¹**. Мета нових рамок взаємовідносин Євросоюзу — утворення зони процвітання та добросусідства — кола друзів, із якими вона матиме тісні мирні стосунки та співробітництво.

Основною метою є **співпраця з країнами-партнерами заради сприяння процесам політичних та економічних реформ**, підтримки тіснішої економічної інтеграції, сталого розвитку та забезпечення політичної підтримки і допомоги.

У **“Ширшій Європі” Україна є однією з пріоритетних країн**, якій пропонується новий курс на співробітництво, включаючи, між іншим, перспективу тіснішої інтеграції у внутрішній ринок ЄС, преференційних торгівельних відносин, подальшого співробітництва у галузі культури та взаєморозуміння, інтеграції у транспортну, енергетичну та телекомунікаційну мережі та європейський дослідницький простір. Також нові рамки передбачають конкретні інструменти для їх втілення, включаючи участь у європейських програмах та нові джерела фінансування.

Новим інструментом, упровадженим для виконання Нових Рамок, є План Дій — обов’язковий політичний документ, який буде розроблений Європейською Комісією та державами-членами ЄС і погоджений із країнами-партнерами. Він чітко визначає не лише політичні цілі, але й основні показники, за якими протягом кількох років оцінюватиметься прогрес у досягненні поставлених орієнтирів.

Європейську політику сусідства (ЄПС) розроблено 2004 року для запобігання появі нових меж між розширеним ЄС та країнами-сусідами. Крім того, **метою європейської політики сусідства є зміцнення добробуту, стабільності й безпеки**. Таким чином, ця політика також виражає стратегічні завдання, які було визначено в грудні 2003 року в рамках Європейської стратегії безпеки (*European Security Strategy*²). Однією із основних складових цієї стратегії є сприяння створенню на схід від Європейського Союзу і вздовж його кордонів у Середземномор’ї кола країн із якісним управлінням, з якими Європейський Союз міг би підтримувати тісну співпрацю.

¹ Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Wider Europe — Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours. — Brussels: European Commission, 2003. — COM(2003) 104 final

² European security strategy, SCADPLUS, September 4, 2006

	<p>Основні завдання європейської політики сусідства:</p> <ul style="list-style-type: none">• співпраця з партнерами з метою зниження рівня бідності, створення зон, які базуються на глибокій економічній інтеграції, посиленій транскордонній співпраці та спільній відповідальності за запобігання конфліктам між ЄС та її сусідами;• сприяння політичним та економічним реформам у країнах-сусідах.
---	--

Насамперед європейську політику сусідства визначено Комісією в її Комюніке про ширшу Європу у березні 2003 року, після чого було підготовлено Стратегію європейської політики сусідства, опубліковану у травні 2004 року³. Цей документ містить конкретні положення стосовно того, яким чином Європейський Союз пропонує тісніше співпрацювати з країнами-сусідами.

ЄС пропонує країнам-сусідам привілейовані стосунки, побудовані на взаємному прагненні до побудови спільних цінностей — демократії і прав людини, верховенства права, ефективного державного управління або якісного управління (*good governance*), принципів ринкової економіки та сталого розвитку). ЄПС виходить за межі існуючих стосунків та пропонує поглибити політичні відносини й економічну інтеграцію між Європейським Союзом та країнами-сусідами.

Європейська політика сусідства застосовується до найближчих сусідів ЄС на суходолі або біля морських шляхів. Цими країнами є Алжир, Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Єгипет, Грузія, Ізраїль, Йорданія, Ліван, Лівія, Молдова, Марокко, окуповані палестинські території, Сирія, Туніс, Україна та Російська Федерація⁴.

У грудні 2006 року Європейська Комісія видала Комюніке щодо посилення Європейської політики сусідства⁵, яка передбачала укладання секторальних угод і нових інструментів ЄПС та закликала до створення тематичних вимірів у європейській політиці сусідства.

Було визначено інтеграцію у тих ключових вимірах, які в подальшому знайшли відображення у “Східному партнерстві”: **розвиток демократичних цінностей, економічна інтеграція, мобільність і міграція**. У зазначеному Комюніке було наголошено на потребі укладання багатосторонніх угод між Європейським Союзом і країнами-партнерами, оскільки “...існує ряд міжкордонних тем, в яких ЄС і партнери ЄПС, на Півдні і Сході, мають спільні інтереси і стурбованість, що може бути вигідно вирішено в багатосторонньому контексті”. До таких тем належать: енергетика, транспорт, навколишнє середовище, розвиток регіонів, інформаційне суспільство, співробітництво в

³ The European Neighbourhood Policy, Strategy Paper, European Commission, 12 May 2004, COM(2004)373

⁴ Незважаючи на те, що Росія також є сусідом ЄС, їх стосунки розвиваються іншим шляхом — за допомогою Стратегічного партнерства, що покриває чотири «спільних простори»

⁵ Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. On Strengthening the European Neighbourhood Policy. — Brussels: European Commission, 2006. — COM(2006) 726 final

галузі досліджень, охорони здоров'я, фінансових питань, управління кордонами, міграції і морських питань.

Фактично, посилення ЄПС стало відображенням німецької ініціативи “ЄПС плюс” (*ENP Plus*), головною ідеєю якої був **розвиток секторального співробітництва, побудованого на двох фундаментальних принципах**, а саме:

- обов'язкове наближення до секторальних стандартів Євросоюзу;
- доступ до секторальних програм та інституцій ЄС.

У Комуніке датованого груднем 2007 року⁶ Європейська Комісія встановила цілі та визначила напрями, де необхідні додаткові зусилля з боку Європейського Союзу для підтримки Європейської політики сусідства у 2008 році та на майбутнє, а саме:

1. Ширші зобов'язання щодо сприяння економічній інтеграції та покращення доступу до ринку.
2. Більш амбітні досягнення у сфері керованої міграції: спрощення закордонних короткострокових подорожей; спрощення процедури отримання віз для певних категорій населення (наприклад, студентів, бізнесменів, представників неурядових організацій, журналістів, державних службовців) з використанням можливостей існуючих правил.
3. Подальша участь у врегулюванні “заморожених” конфліктів у сусідніх країнах з використанням повного спектру інструментів, наявних у розпорядженні Євросоюзу.
4. Посилена підтримка з боку ЄС реформ у країнах-партнерах у таких галузях як енергетика, зміна клімату, навколишнє середовище, рибальство, транспорт, морська політика, дослідження, інформаційне суспільство, освіта, зайнятість та соціальна політика.
5. Збільшення особистих контактів між людьми, обмінів за освітніми програмами та між молоддю, дослідниками, представниками громадянського суспільства та сфери культури, підприємцями, профспілками, регіональними органами влади та органами місцевого самоврядування, тісніша політична та регіональна співпраця.
6. Посилення фінансового співробітництва, зокрема запровадження нових фінансових інструментів, які доповнюють Інструмент європейського сусідства і партнерства.

⁶Communication from the Commission A Strong European Neighbourhood Policy. — Brussels: European Commission, 2007. — COM(2007) 774 final.

Єдиною політичною основою європейської політики сусідства є плани дій — **Плани дій ЄПС** — укладені з одинадцятьма країнами-сусідами Європейського Союзу.

Необхідною умовою ефективної реалізації відповідних планів дій є існування відповідної договірної бази (див. табл. 1.1) між ЄС та країнами-сусідами, такими як Угоди про партнерство та співробітництво або Угоди про асоціацію в рамках Європейсько-середземноморського партнерства (Барселонський процес).

Плани дій приймаються та погоджуються Європейським Союзом і національними урядами. Вони диференційовані щодо кожної країни та визначають ключові галузі співпраці, такі як: політичний діалог та реформи, торгівля та економічні реформи, правосуддя і внутрішні реформи, транспорт, енергетика тощо.

Країни ЄПС	Договірні відносини з ЄС	Звіт по країні	План-дій, прийняті у рамках ЄПС	Схвалення ЄС	Схвалення країною-партнером
Алжир	Угода про асоціацію (вересень 2005 р.)	--	--	--	--
Вірменія	Угода про партнерство та співробітництво (1999 р.)	Березень 2005 р.	Осінь 2006 р.	Листопад 2006 р.	Листопад 2006 р.
Азербайджан	Угода про партнерство та співробітництво (1999 р.)	Березень 2005 р.	Осінь 2006 р.	Листопад 2006 р.	Листопад 2006 р.
Білорусь	--	--	--	--	--
Єгипет	Угода про асоціацію (червень 2004 р.)	Березень 2005 р.	Весна 2007 р.	Березень 2007 р.	Березень 2007 р.
Грузія	Угода про партнерство та співробітництво (1999 р.)	Березень 2005 р.	Осінь 2006 р.	Листопад 2006 р.	Листопад 2006 р.
Ізраїль	Угода про асоціацію (червень 2000 р.)	Травень 2004 р.	Кінець 2004 р.	Лютий 2005 р.	Квітень 2005 р.
Йорданія	Угода про асоціацію (травень 2002 р.)	Травень 2004 р.	Кінець 2004 р.	Лютий 2005 р.	Лютий 2005р.
Ліван	Угода про асоціацію (квітень 2006 р.)	Березень 2005 р.	Осінь 2006 р.	Жовтень 2006 р.	Січень 2007 р.
Лівія	--	--	--	--	--
Молдова	Угода про партнерство та співробітництво (липень 1998 р.)	Травень 2004 р.	Кінець 2004 р.	Лютий 2005 р.	Лютий 2005 р.
Марокко	Угода про асоціацію (березень 2000 р.)	Травень 2004 р.	Кінець 2004 р.	Лютий 2005 р.	Червень 2005 р.
окуповані Палестинські території	Угода про асоціацію (липень 1997 р.)	Травень 2004 р.	Кінець 2004 р.	Лютий 2005 р.	Травень 2005 р.
Сирія	--	--	--	--	--
Туніс	Угода про асоціацію (березень 1998 р.)	Травень 2004 р.	Кінець 2004 р.	Лютий 2005 р.	Липень 2005 р.
Україна	Угода про партнерство та співробітництво (березень 1998 р.)	Травень 2004 р.	Кінець 2004 р.	Лютий 2005 р.	Лютий 2005 р.

Табл. 1.1. Договірні відносини між Співтовариством та країнами-сусідами

Європейська політика сусідства заснована на глибокій зацікавленості ЄС у потужнішому економічному розвитку та стабільності, а також підвищенні якості управління у сусідніх з ним країнах. Відповідальність за досягнення цих результатів, у першу чергу, лежить на цих самих країнах, але ЄС може значною мірою заохотити та підтримати їхні спрямовані на реформи зусилля. Таким

чином, зміцнення та поглиблення відносин якнайкраще відповідає взаємним інтересам як ЄС, так і його сусідів.

	<p>Основні засади Європейської політики сусідства:</p> <ul style="list-style-type: none"> • рівень інтенсивності стосунків між Європейським Союзом та країнами-сусідами залежатиме від того, наскільки країни-сусіди поділятимуть цінності Співтовариства; • європейська політика сусідства залишається відокремленою від процесу розширення і стосовно країн, що є сусідами держав ЄС, не робить попередніх оцінок щодо майбутнього розвитку їхніх стосунків із ЄС.
---	--

Висновки до теми 1

“Ширша Європа” відкриває перед Україною принципово нові, порівняно з Угодою про партнерство і співробітництво, перспективи співпраці з Європейським Союзом. І не лише співпраці, оскільки в Комуніке чітко та недвозначно визначені рамкові умови економічної інтеграції до ЄС країн-сусідів. Така інтеграція передбачає, зокрема, перспективу одержання частки на внутрішньому ринку ЄС. По суті, в рамках “Ширшої Європи” Європейський Союз готовий іти у розвитку взаємин зі своїми сусідами, а отже і з Україною, до найглибшої економічної інтеграції, **яка не передбачає хіба що участі сусідніх країн в роботі інституцій Євросоюзу.**

В рамках запропонованої в “Ширшій Європі” диференційованої структури, “яка реагуватиме на прогрес, досягнутий країнами-партнерами у проведенні політичної та економічної реформи”, Україна має отримати від ЄС щонайбільше конкретних переваг і привілеїв.

Тема 2.

Правове регулювання Інструменту Європейського сусідства і партнерства

Європейський Союз надає фінансову допомогу відповідно до чітко встановленої процедури, яка дозволяє ефективно управляти нею, зважаючи на різноманітність країн, які опинились у так званому кошику “третіх країн”, а також цілі політичного та економічного співробітництва між згаданими країнами та Співтовариством, його окремими країнами-членами.

Зважаючи на той факт, що з 1 січня 2007 року Європейська Комісія запровадила **єдиний механізм надання фінансової допомоги для країн Європейської політики сусідства**, розглянути способи виділення країнам-сусідам коштів із загального бюджету Співтовариства неможливо без аналізу двох ключових документів — Регламенту (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року про загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства та Регламенту (ЄС) №951/2007 Європейської Комісії від 9 серпня 2007 року про правила імплементації програм транскордонного співробітництва, які фінансуються відповідно до Регламенту (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року про загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства, який інколи називають “виконавчим регламентом” або “правилами реалізації програм транскордонного співробітництва”.

Розглядаючи законодавчу базу використання Інструменту європейського сусідства і партнерства, неможливо не згадати про Практичний посібник з контрактних процедур щодо зовнішньої діяльності Європейського Союзу, який визначає порядок проведення закупівлі товарів, робіт та послуг, а також укладення Грантових контрактів у рамках запровадження програм/проектів/грантів за кошти загального бюджету Співтовариств.

2.1. Регламент (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року про загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства

Правовою основою запровадження Інструменту європейського сусідства і партнерства є Регламент (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року⁷. Основною ціллю запровадження нового інструменту є

⁷ Regulation (EC) No 1638/2006 of the European Parliament and of the Council of 24 October 2006 laying down general provisions establishing a European Neighbourhood and Partnership Instrument, OJ L 310, 9.11.2006, p.1. (http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/oj_l310_en.pdf)

більш ефективно використання допомоги Європейського Союзу для забезпечення послідовності у її використанні та спрощенні програмування й управління нею.

Цей інструмент також спрямований на підтримку транскордонного співробітництва між партнерськими країнами і державами-членами працює **через єдиний механізм управління і єдиний пакет процедур**. Інструмент повинен базуватися на досвіді, отриманому від імплементації програм сусідства протягом 2004-2006 років, і працювати на основі принципів багаторічного програмування, партнерства і співфінансування.

	Партнерська країна — це країна або територія, на яку поширюється дія Інструменту сусідства і партнерства для надання допомоги Співтовариством (відповідно до положень Регламенту (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради).
---	---

2.1.1. Принципи використання допомоги Співтовариства в рамках Інструменту європейського сусідства і партнерства

Допомога Співтовариства в рамках ІЄСП повинна надаватися згідно з міжнародними угодами та міжнародними конвенціями, сторонами яких є Співтовариство, держави-члени та партнерські країни, з урахуванням загальних принципів міжнародного права, спільно визнаних сторонами. Також, допомога повинна відповідати цілям і принципам Політики розвитку Європейського Співтовариства, як визначено у Спільній заяві “Європейський консенсус щодо розвитку”⁸, прийнятій 20 грудня 2005 року Радою та представниками урядів держав-членів.

	<p>Принципи використання допомоги Співтовариства:</p> <ul style="list-style-type: none"> • взаємодоповнення — допомога ЄС доповнює або підтримує відповідні національні, регіональні чи місцеві стратегії та заходи; • партнерства — допомога надається в партнерстві між Європейською Комісією та країнами-бенефіціарами; • співфінансування — допомога Співтовариства дофінансовується країнами-бенефіціарами.
---	---

Регламентом визначено політичні межі та галузі співпраці, в яких буде надаватись допомога з боку Європейського Союзу в рамках Інструменту європейського сусідства і партнерства. Серед них (стаття 2):

- а) сприяння політичному діалогу та реформам;

⁸ The European Consensus, Joint declaration by the Council and the representatives of the governments of the Member States meeting within the Council, the European Parliament and the Commission on the development policy of the European Union, 22 November 2005 (OJ C 46 of 24.2.2006)

- б) сприяння законодавчому та регуляторному наближенню до вищих стандартів в усіх відповідних сферах, зокрема з метою заохочення зростаючої участі партнерських країн у внутрішньому ринку та для посилення торгівлі;
- в) зміцнення національних інституцій і органів, відповідальних за вироблення та ефективно впровадження політики у сферах, вказаних в угодах про асоціацію, про партнерство і співробітництво та інших багатосторонніх угодах, сторонами яких є Співтовариство та/або його держави-члени і партнерські країни;
- г) сприяння верховенству права та якісному управлінню, включаючи зміцнення ефективності державного управління, незалежності й ефективності судової системи, а також підтримку боротьби з корупцією та шахрайством;
- г) сприяння сталому розвитку в усіх аспектах тощо.

	<p>Допомога Європейського Союзу в рамках Інструменту європейського сусідства і партнерства надається через:</p> <ul style="list-style-type: none"> • програми для однієї (національний компонент) чи багатьох країн (регіональний/міжрегіональний компонент), які мають відношення до допомоги для однієї партнерської країни чи регіональної та субрегіональної співпраці між однією або більше партнерськими державами, в яких можуть брати участь держави-члени ЄС; • програми транскордонного співробітництва (транскордонний компонент).
--	---

При визначенні програм, пріоритетів, що фінансуватимуться у рамках ІЄСП, а також при розподілі коштів між країнами-партнерами, Європейська Комісія **забезпечує узгодженість** між допомогою Співтовариства та фінансовою допомогою, яка надається Співтовариством та державами-членами через інші внутрішні та зовнішні фінансові інструменти та Європейським інвестиційним банком.

Окрім того, Комісія та держави-члени **забезпечують координацію своїх відповідних програм допомоги** з метою підвищення ефективності у її наданні, згідно з керівними принципами, для посилення операційного координування у сфері зовнішньої допомоги і гармонізації політики і процедур (стаття 5).

Узгодженість та координація допомоги інших донорів, окрім ЄС, відображається у стратегічних та операційних документах, які ухвалюються з метою використання договорів Співтовариства.

	<p>Міжрегіональна співпраця — співпраця між державами-членами, партнерськими країнами, що стосується спільних проблем, з метою досягнення спільної вигоди і відбувається будь-де на території держав-членів і партнерських країн.</p>
---	--

2.1.2. Фінансування Інструменту європейського сусідства і партнерства

Інструмент європейського сусідства і партнерства повинен сприяти зміцненню співпраці не лише на зовнішніх кордонах Європейського Союзу, а й між партнерськими країнами, особливо географічно близькими одна до одної.

Допомога Співтовариства дофінансовується країнами-бенефіціарами через державні кошти, внески інших бенефіціарів та з других джерел, окрім фінансування національних програм, інструментом реалізації яких є механізм бюджетної секторальної підтримки.

Вимоги дофінансування можуть бути відмінені у відповідно обґрунтованих випадках і, при потребі, для підтримки розвитку громадянського суспільства та неурядових організацій, для заходів, спрямованих на утвердження прав і основних свобод людини та підтримку демократизації (стаття 4).

Розмір фінансування для імплементації ІЄСП на період 2007-2013 років складає 11 181 000 000 євро і розподілений таким чином:

- а) мінімум 95% фінансування буде надано національним, регіональним/міжрегіональним програмам;
- б) до 5% фінансування буде надано програмам транскордонного співробітництва.

2.1.3. Система документів, які визначають порядок використання Інструменту європейського сусідства і партнерства

У Регламенті визначено процедуру планування та використання коштів Інструменту європейського сусідства і партнерства. Система планування передбачає опрацювання та схвалення відповідних стратегічних документів (наприклад, для національного компоненту — Стратегічний документ для України на 2007-2013 роки⁹, для регіонального компоненту — Стратегічний документ для Східного регіону на 2007-2013 роки¹⁰ тощо), середньострокових документів (Національна індикативна програма на 2007-2010 роки¹¹, Індикативна програма для Східного регіону на 2007-2010 роки¹² тощо) та операційних документів (щорічні програми/плани дій). Система документів, яка дозволяє використовувати кошти Інструменту європейського сусідства і партнерства представлено схематично на рис. 2.1.

⁹Commission Decision of 19 October adopting ENPI Ukraine Strategy Paper for the period 2007-2013: C(2007) 672 (http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_csp_ukraine_en.pdf)

¹⁰ Commission Decision of 15 October adopting ENP Regional Programme Strategy Paper for the period 2007-2013: C(2007) 672 (http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_eastern_rip_en.pdf)

¹¹ Commission Decision of 15 October adopting National Indicative Programme 2007-2010: C(2007)672 (http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_nip_ukraine_en.pdf)

¹² Commission Decision of 15 October adopting Eastern Regional Indicative Programme 2007 – 2010: C(2007) 672 (http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_eastern_rip_en.pdf)

Окрім того, Регламентом передбачено такі правові форми використання допомоги Співтовариства в рамках ІЄСП (стаття 19), як фінансові угоди, грантові контракти, контракти на закупівлю, трудові угоди (угоди щодо надання консультаційних послуг). Характер та структура фінансових документів будуть розглянуті детальніше в наступних розділах.

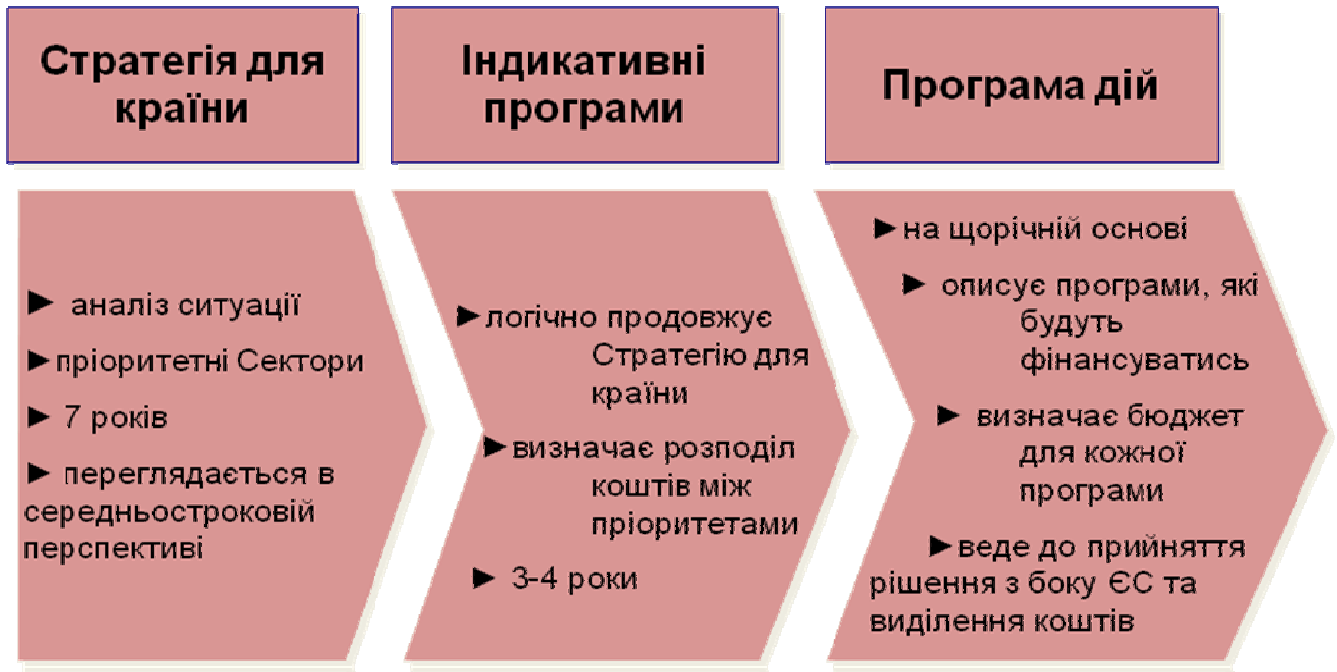

Рис.2.1. Цикл планування допомоги Співтовариства.

Стратегічні документи повинні відображати політичні рамки співробітництва між Співтовариством та країною-партнером і плани дій, а також відповідати принципам взаємодоповнення, партнерства та співфінансування.

Стратегічні документи приймаються Європейською Комісією на період, який відповідає пріоритетам, встановленим політичними рамками, і повинні містити багаторічні індикативні програми, включаючи індикативний багаторічний фінансовий розподіл і пріоритетні цілі для кожної країни чи регіону.

Європейська Комісія здійснює розподіл коштів для кожної з програм, використовуючи прозорі та об'єктивні критерії.

	<p>Критерії розподілу коштів допомоги Співтовариства:</p> <ul style="list-style-type: none">• базуються на потребах та характеристиці країни-партнера;• залежать від амбіцій співробітництва між країною-партнером та Європейським Союзом, тобто бажання країни перейти з категорії країни-партнера або країни-сусіда в категорію країни-кандидата;• залежать від рівня прогресу досягнення погоджених цілей (індикаторів);• залежать від спроможності країни-партнера управляти та використовувати кошти ЄС, тобто наявності адміністративних структур, здатних на рівні країни управляти допомогою.
---	---

Фінансування Співтовариства в рамках ІЄСП для цілей імплементації програм дій, спільних програм транскордонного співробітництва та спеціальних заходів можуть отримувати такі організації:

- а) партнерські країни, регіони та їх інституції;
- б) децентралізовані органи в партнерських країнах (регіони, департаменти, провінції та муніципалітети);
- в) спільні органи, створені партнерськими країнами і регіонами та Співтовариством;
- г) міжнародні організації, включаючи регіональні організації, установи ООН, департаменти і місії, міжнародні фінансові інституції та банки розвитку, залежно від того, наскільки вони сприяють реалізації цілей цього Регламенту;
- г) інституції та органи Співтовариства, але лише для цілей імплементації заходів підтримки, а саме: дослідження, зустрічі, інформування, підвищення рівня поінформованості, публікації та тренінги;
- д) агентства Європейського Союзу;
- е) утворення та органи держав-членів, партнерських країн і регіонів та будь-яких інших третіх країн, що відповідають правилам доступу до зовнішньої допомоги Співтовариства, залежно від того, наскільки вони сприяють реалізації цілей цього Регламенту:
 - 1) державні або напівдержавні органи, органи місцевої влади чи адміністрації або їх об'єднання;
 - 2) компанії, фірми та інші приватні організації і бізнес;
 - 3) фінансові інституції, що надають гранти, сприяють і фінансують приватні інвестиції в партнерських країнах і регіонах;
 - 4) фізичні особи;

5) недержавні утворення;

- неурядові організації;
- організації, що представляють національні та/або етнічні меншини;
- групи місцевих громадян та асоціації ремісників;
- кооперативи, профспілки, організації, що представляють економічні соціальні інтереси;
- місцеві організації (включаючи мережі), залучені до децентралізованої регіональної співпраці та інтеграції;
- організації споживачів, жіночі та молодіжні організації, навчальні, культурні, дослідницькі й наукові організації;
- університети;
- церкви та релігійні організації і спільноти;
 - мас-медіа;
 - транскордонні асоціації, неурядові асоціації та незалежні фундації.

Допомога Співтовариства використовується для фінансування програм, проектів і будь-яких заходів, що сприяють розвитку зони процвітання та добросусідства за участю Європейського Союзу та партнерських країн. Вона може використовуватися для **надання технічної допомоги і цільових адміністративних заходів**, включаючи ті заходи зі співпраці, які залучають експертів державного сектора, направлених із держав-членів і їх регіональних та місцевих органів влади, прийнятих до програми, в тому числі в рамках так званих інструментів TAIEX та TWINNING (стаття 15).

Окрім того, допомога Співтовариства може надаватись для **секторальної чи загальної підтримки бюджету в рамках реалізації національного компоненту ІЄСП**, якщо управління бюджетними видатками у партнерській країні є достатньо прозорим, надійним, ефективним і партнерська країна має належно сформульовану секторну чи макроекономічну політику, затверджену її основними донорами, включаючи при потребі міжнародні фінансові інституції.

Фактично, Регламентом визначаються механізми використання допомоги Інструменту європейського сусідства і партнерства за наявними чотирма компонентами (національним, регіональним, міжрегіональним та транскордонним) такі, як бюджетна (секторальна) підтримка, технічна допомога, гранти.

Регламентом чітко визначаються функції та завдання Європейської Комісії та інших агентств ЄС в сфері програмування, управління та використання допомоги Співтовариств.

	<p>Функції Європейської Комісії щодо використання ІЄСП:</p> <ul style="list-style-type: none">• забезпечує узгодженість та координацію між допомогою Співтовариства та допомогою інших донорських організацій (стаття 5);• визначає розподіл коштів для кожної програми (стаття 7);• має право визначати спеціальні заходи, спрямовані на полегшення переходу від допомоги у надзвичайних ситуаціях до довгострокової діяльності з розвитку (стаття 13);• визначає механізм управління фінансовими ресурсами Співтовариства (централізований або децентралізований) та процедуру проведення тендерів на закупівлю та процедуру укладення контрактів (статті 18, 21);• укладає фінансові угоди на використання допомоги Співтовариства (стаття 19);• здійснює захист фінансових інтересів Співтовариства (стаття 20), у тому числі шляхом проведення аудитів, оперативних перевірок;• регулярно оцінює результати географічної і транскордонної політики та програми для підготовки рекомендацій для покращення майбутніх дій (стаття 24) через спеціально створений Комісією комітет (стаття 26) ;• звітує перед Європейським Парламентом і Радою ЄС щодо імплементації Інструменту на щорічній основі, а також після завершення 3-річного терміну використання Інструменту допомоги (статті 25, 30). Звітність представляється також на розгляд Економічному і соціальному комітету та Комітету регіонів.
---	--

Щорічні програми дій розробляються на основі стратегічних документів. У виняткових випадках, наприклад, коли програма дій ще не прийнята, Європейська Комісія може на основі стратегічних документів чи багаторічних індикативних програм приймати заходи, не передбачені в програмі дій (стаття 12).

Програми дій повинні визначати цілі, що мають бути досягнуті, сферу впливу, очікувані результати, процедури управління і загальну суму планованого фінансування. Вони повинні:

- враховувати уроки, засвоєні під час імплементації допомоги Співтовариства в минулому;
- містити опис дій, що фінансуватимуться;
- зазначати суми, призначені для кожної дії і приблизний період реалізації кожної цілі;

- включати визначення **виду індикаторів виконання**, моніторинг яких повинен проводитися, якщо впроваджені заходи фінансуються у межах програм.

Європейська Комісія може вжити спеціальних заходів, не передбачених у стратегічних документах чи багаторічних індикативних програмах (далі — спеціальні заходи) у разі непередбачених, але належним чином обґрунтованих потреб чи обставин (стаття 13).

Спеціальні заходи можуть також **використовуватися для фінансування діяльності, спрямованої на полегшення переходу від допомоги у надзвичайних ситуаціях до довгострокової діяльності з розвитку**, включаючи діяльність, спрямовану на забезпечення належної підготовки громадськості до кризових ситуацій.

Спеціальні заходи повинні визначати цілі, що мають бути досягнуті, сферу діяльності, очікувані результати, процедури управління, які використовуються, і загальну суму планованого фінансування. Вони мають містити опис дій, що фінансуватимуться, суму для кожної дії і приблизний період імплементації, мають включати визначення виду індикаторів виконання, моніторинг яких буде проводитись у процесі імплементації спеціальних заходів.

Єврокомісія повинна надіслати перелік спеціальних заходів, вартість яких не перевищує 10 000 000 євро, Європейському Парламенту і державам-членам для їх інформування протягом одного місяця з моменту ухвалення рішення.

Основні риси Інструменту європейського сусідства і партнерства:

- **Інструмент, спрямований на реформи**, оскільки спрямований на підтримку пріоритетів, передбачених у Плані дій та Стратегічному партнерстві з Росією.
- Регламент щодо впровадження ІЄСП містить комплексний набір інструментів для надання допомоги.
- **Програмування заходів:** відповідне поєднання заходів, які підтримують реалізацію політики відповідно до пріоритетів, забезпечується шляхом програмування фінансової допомоги.
- **Транскордонна співпраця:** вперше допомога країнам-членам та країнам-сусідам надається із використанням єдиного правового механізму.

2.2. Регламент (ЄС) №951/2007 Європейської Комісії від 9 серпня 2007 року про правила імплементації програм транскордонного співробітництва, які фінансуються відповідно до Регламенту (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року про загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства

Правовою основою програмування транскордонного співробітництва, або так званого транскордонного компоненту в рамках Інструменту європейського сусідства і партнерства, є Регламент (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року, в той же час правила імплементації безпосередньо програм транскордонного співробітництва, включно із підготовкою спільних операційних програм, спільних органів, необхідних для впровадження програм, передбачені Регламентом (ЄС) №951/2007 Європейської Комісії від 9 серпня 2007 року (тут, і далі виконавчий регламент)¹³.

Європейська Комісія визначає розподіл коштів для програм транскордонної співпраці, беручи до уваги об'єктивні критерії, такі, як **населення прийнятних територій, інші фактори, що впливають на інтенсивність співпраці, включаючи особливі характеристики прикордонних зон і можливість управління та освоєння допомоги Співтовариства** (стаття 7).

2.2.1. Механізм фінансування програм транскордонного співробітництва

Програми транскордонної співпраці **не фінансуються повністю з коштів Співтовариства**. Співфінансування складає принаймні 10% обсягу допомоги Співтовариства, призначеного на фінансування Спільної операційної програми. За необхідності співфінансування поділяється рівномірно на цілий термін реалізації програми, з тим щоб мінімальна ціль 10% була досягнута на кінцевому етапі реалізації програми (стаття 20 виконавчого регламенту).

Технічна допомога є статтею, передбаченою до фінансування з коштів допомоги Співтовариства на реалізацію спільної операційної програми. У виключних випадках при перегляді спільної операційної програми та на основі аналізу використання зазначених коштів, може бути ухвалення рішення про збільшення обсягу фінансування на технічну допомогу.

¹³ Commission Regulation (EC) No 951/2007 of 9 August 2007 laying down implementing rules for cross-border cooperation programmes financed under Regulation (EC) No 1638/2006 of the European Parliament and of the Council laying down general provisions establishing a European Neighbourhood and Partnership Instrument, OJ L 386, 29.12.2006, p.1

	<p>Джерела співфінансування допомоги Співтовариств:</p> <ul style="list-style-type: none"> • власні джерела країни-учасника або суб'єктів, які беруть участь у реалізації спільної операційної програми; • країни-учасники можуть вільно визначати походження, обсяги та поділ коштів співфінансування на цілі та пріоритети, визначені спільною операційною програмою; • натуральні внески від Спільного органу управління можуть розглядатись як джерела співфінансування після отримання відповідної згоди Єврокомісії у випадку їх зазначення в спільній операційній програмі.
---	--

Програми транскордонного співробітництва можуть стосуватися вказаних нижче прикордонних регіонів (стаття 8):

а) усі територіальні одиниці, що відповідають рівню чи еквівалентному рівню Переліку територіальних одиниць для статистики (NUTS) вздовж сухопутного кордону між державами-членами і партнерськими країнами;

	<p>Номенклатура територіальних одиниць для статистики (NUTS) (Nomenclature of Territorial Units for Statistics) – єдина система класифікації NUTS, розроблена ЄС з метою надання фінансових ресурсів, передусім економічно менш розвиненим регіонам. Усього NUTS поділяється на п'ять рівнів, три з яких – NUTS 1-3, – регіональні, а два NUTS – 4-5 – місцеві одиниці регіональної статистики ЄС. NUTS 1 складає 77 регіонів, найбільші регіони в структурі держав-членів ЄС чи вже об'єднані територіально-адміністративні одиниці, наприклад Німеччини, Франції, Великої Британії. Рівень NUTS 2, що по суті є „найпридатнішим простором” для втілення регіональної політики ЄС, об'єднує 206 регіонів; рівень NUTS 3 (1031 регіон) оптимальний для реалізації комплексних соціально-економічних, спеціальних програм міжрегіонального співробітництва. Ці рівні в системі NUTS не у всіх випадках є тотожними до територіально-адміністративного устрою держав-членів ЄС. Проте саме рівень NUTS 2 вимагає якомога повної відповідності уніфікації адміністративно-територіального поділу держав-членів ЄС згідно з критеріями регіонального поділу NUTS 2 ЄС, оскільки від виконання цієї умови залежить надання фінансування і дотацій з фондів ЄС. Така відповідність NUTS 2 є необхідною умовою для тих держав ЦСЄ, які готуються до вступу в ЄС. Такий багаторівневий територіальний поділ застосовує статистичне бюро ЄС (Євростат). Регіони першого рангу NUTS 1 – це суб'єкти федерації, автономні утворення, великі регіони. Регіони другого рангу NUTS 2 – провінції, департаменти, урядові округи (приблизно відповідають українським областям). Регіони третього рангу – NUTS 3 – графства, префектури тощо.</p>
---	---

- б) усі територіальні одиниці, що відповідають рівню 3 чи еквівалентному рівню Переліку територіальних одиниць для статистики вздовж морських перетинів особливого значення;
- в) усі прибережні територіальні одиниці, що відповідають рівню чи еквівалентному рівню Переліку територіальних одиниць для статистики, що знаходяться поблизу морського басейну, спільного для держав-членів і партнерських країн.

2.2.2. Система документів, які визначають порядок використання коштів на реалізацію програм транскордонного співробітництва

Транскордонне співробітництво здійснюється за допомогою багаторічних програм, спільних операційних програм, що стосуються співпраці для кордону чи групи кордонів, і містять багаторічні заходи, які спрямовані на виконання цілісної групи пріоритетів і можуть впроваджуватися за підтримки допомоги Співтовариства. Спільні операційні програми базуються на стратегічних документах, таких як Стратегічний документ для транскордонного співробітництва на 2007-2013 роки.

Спільні операційні програми розробляються державами-членами і відповідними партнерськими країнами на відповідному територіальному рівні, згідно з їх інституційними системами і врахуванням принципу партнерства. Вони, як правило, охоплюють період у 7 років, починаючи з 01 січня 2007 року до 31 грудня 2013 року.

Систему документів, необхідних для реалізації транскордонного компоненту, а також відмінності з національним та регіональним/міжрегіональним компонентами, представлено у табл.2.1.

Після ухвалення спільних операційних програм Європейська Комісія повинна укласти фінансову угоду з партнерськими країнами, фінансова угода містити правові положення, необхідні для імплементації спільної операційної програми. **Країни-учасники, відповідно до принципу партнерства, разом вибирають ті дії, які відповідають пріоритетам і заходам спільної операційної програми, котрій буде надаватися допомога Співтовариства.**

	Національний компонент	Регіональний/міжрегіональний компонент		Транскордонний компонент
		Міжрегіональна програма	Східна регіональна програма	
Стратегічний документ (7 років)	Стратегічний документ для країни	Міжрегіональна стратегічна програма	Стратегічний документ для Східного регіону	Стратегічний документ для транскордонного співробітництва, Спільна операційна програма
Середньостроковий документ (3-4 роки)	Індикативна національна програма	Міжрегіональна індикативна програма	Східна індикативна регіональна програма	Індикативна програма транскордонного співробітництва
Операційний документ	Щорічна програма дій	Щорічна програма дій	Щорічна програма дій	Щорічна програма дій
Фінансовий документ	Угода про фінансування	Рамкова угода	Рамкова угода	Угода про фінансування
Методи надання допомоги	Бюджетна підтримка, технічна допомога, включаючи твінінг	Проекти технічної допомоги, гранти	Проекти технічної допомоги	Гранти

Табл. 2.1. Система документального забезпечення впровадження ІЄСП.

Фінансова угода укладається між Європейською Комісією та кожною партнерською країною відповідно до спільної операційної програми. Окрім того, Спільний орган управління, визначений для кожної окремої спільної операційної програми, також може підписати зазначену фінансову угоду (стаття 10 виконавчого регламенту). Спільна операційна програма, схвалена Комісією, є технічним додатком до фінансової угоди.

	<p>Спільна операційна програма містить такі положення:</p> <ul style="list-style-type: none">• визначає територіальні одиниці, в тому числі прикордонні території, в яких будуть реалізовуватись програми транскордонного співробітництва;• окреслює пріоритети і заходи, які відповідають цілям стратегічного документу;• визначає склад спільного моніторингового комітету;• описує структуру органу, який був обраний країнами, що впроваджують програму транскордонної співпраці, для спільного управління (спільний орган управління), його завдання та функції;• містить фінансову схему, яка визначає річний поділ фінансових зобов'язань та платежів у рамках програми, з детальним визначенням фінансових ресурсів, передбачених на технічну допомогу, а також розмір співфінансування в межах програми;• визначає методи управління програмою, в тому числі процедуру тендеру;• деталізує орієнтовний календар початку процедури відбору проектів у рамках програми, окрім випадків, коли Комісія може погодити проект інвестиційного характеру значного за обсягом без складання внесків на участь у програмі транскордонного співробітництва;• визначає мову (-и) програми;• містить план інформаційного забезпечення та план комунікаційних заходів програми.
---	--

Спільні операційні програми впроваджуються через спільне управління **спільним органом управління, що знаходиться у державі-члені** (однак країни-учасники можуть запропонувати Єврокомісії розмістити спільний орган управління в партнерській країні, стаття 10).

	<p>Країни-учасники означають країн-членів Європейського Союзу та партнерські країни, які беруть участь у реалізації спільної операційної програми.</p>
---	---

Після прийняття спільної операційної програми відповідним рішенням Європейської Комісії, програма ініціюється в країнах-членах Європейського Союзу на підставі фінансових ресурсів, передбачених Регламентом, що встановлює загальні положення щодо Інституту європейського сусідства і партнерства.

2.2.3. Система органів, які визначають порядок використання коштів програм транскордонного співробітництва

З метою ініціювання спільної операційної програми можуть бути розпочаті наступні заходи з країнами, які уклали відповідні фінансові угоди, необхідні для реалізації спільної операційної програми (стаття 9 виконавчого регламенту):

- початок функціонування спільного органу управління та спільного технічного секретаріату;
- проведення першого засідання спільного моніторингового комітету, в тому числі із запрошенням представників партнерських країн, з якими ще не укладено фінансової угоди.

	<p>Спільний орган управління означає будь-який державний чи приватний орган, включаючи саму державу, на національному, регіональному чи місцевому рівні, призначений спільно державою-членом (чи державами) і партнерською країною (чи країнами), що підпадають під сферу дії спільної операційної програми. Цей орган повинен мати фінансову та адміністративну можливість управляти допомогою Співтовариства і правоздатність укладати угоди.</p>
---	---

Спільний орган управління (далі СОУ) несе відповідальність за управління та імплементацію спільної операційної програми, відповідно до принципу якісного технічного і фінансового управління, та за забезпечення законності і неперервності своєї діяльності. Функціонування СОУ може здійснюватись за рахунок коштів технічної допомоги, передбаченої допомогою Співтовариства або співфінансування (стаття 14, 15 виконавчого регламенту).

Спільний орган управління представляє кожну спільну операційну програму на затвердження Європейській Комісії після отримання згоди всіх країн, які беруть участь у реалізації програми на змістовному та фінансовому рівнях (стаття 5 виконавчого регламенту).

Комісія здійснює аналіз спільної операційної програми з позиції її узгодженості із стратегічним документом, відповідності вибраних пріоритетів та передбачених на ці пріоритети джерела фінансування, а також із іншими двосторонніми та багатосторонніми програмами, які реалізуються або плануються до реалізації тощо.

Прийняття Європейською Комісією спільної операційної програми **де-факто означає затвердження нею організаційних структур з питань управління та контролю, створених Спільним органом управління.**

	<p>Повноваження Спільного органу управління:</p> <ul style="list-style-type: none"> • управляє та впроваджує спільну операційну програму; • управляє технічною допомогою програми; • вносить зміни до фінансової схеми спільної операційної програми, що передбачає перерозподіл коштів між пріоритетами програми, за умови, що сума перерозподілу не перевищує 20% початково визначених фінансових ресурсів для кожного пріоритету, за погодження із Спільним моніторинговим комітетом.
---	---

Країни-учасники програми делегують Спільному органу управління повноваження щодо управління та реалізації спільної операційної програми. Країни-учасники в рамках Спільного моніторингового комітету здійснюють нагляд за ефективністю використання коштів відповідно до погоджених СОУ пріоритетів (стаття 14 виконавчого регламенту).

Окрім Спільного органу управління, відповідальними за забезпечення реалізації Спільної операційної програми на рівні країни-партнера визначаються **національні органи управління** відповідно до національного законодавства окремо взятої країни.

Функціонування Спільного органу управління може фінансуватися з коштів, призначених на технічну допомогу з коштів Співтовариства або з коштів співфінансування, зокрема з “натуральних внесків” (натуральні внески від Спільного органу управління, можуть бути розглянуті у вигляді співфінансування програми після отримання згоди Європейської Комісії).

	<p>Завдання Спільного органу управління:</p> <ul style="list-style-type: none"> • організація роботи та забезпечення проведення засідань Спільного моніторингового комітету; • підготовка детальних річних бюджетів програми та запитів на оплату до Комісії; • підготовка операційних та фінансових щорічних звітів (до 30 червня року, наступного за звітним) та направлення їх на аналіз до СОУ та Єврокомісії; • упровадження програми аудиту через відповідний структурний підрозділ; • оголошення після погодження Спільного моніторингового комітету тендерів та конкурсів заявок з метою відбору проектів; • отримання проектних заявок від аплікантив; • виконання функцій секретаріату для комітетів із відбору проектів; • реалізація інформаційного та комунікаційного плану відповідної програми; • підписання грантових контрактів.
---	---

Організація роботи СОУ повинна відповідати найкращим міжнародним практикам у сфері управління та внутрішнього контролю, тому в його складі повинні існувати відділи внутрішнього аудиту, незалежні від інших функціональних підрозділів, які відповідають за питання управління та бухгалтерського обліку. СОУ, як і інші виконавці проектів у рамках програм транскордонного співробітництва, підлягають контролю з боку Європейської Комісії, Рахункової палати та органу OLAF.

Окрім Спільного органу управління, для програмування та впровадження програм транскордонного співробітництва, створюються додатково ще два інших органи:

- Спільний моніторинговий комітет;
- Спільний технічний секретаріат.

Спільний моніторинговий комітет уповноважений ухвалювати всі рішення, пов'язані зі спільною операційною програмою, у межах своєї компетенції.

Члени Спільного моніторингового комітету є представниками своїх країн, але не персонального, а функціонального характеру, тобто є представниками відповідно до посад, які вони обіймають у своїх країнах-учасниках. У складі Спільного моніторингового комітету є голова та секретар, які повинен бути обраний з поміж членів Спільного органу управління.

	<p>Склад Спільного моніторингового комітету:</p> <ul style="list-style-type: none"> • кожна партнерська країна є членом СМК та має один голос; • включає представників, призначених кожною країною, що приймає участь: <ul style="list-style-type: none"> • одна особа від кожної прийнятної та суміжної території; • до двох осіб від органів влади країни, яка бере участь (один делегований міністерством, відповідальним за територіальний розвиток, другий – за запитом Міністерств зовнішніх зв'язків); • дані представники повинні мати повноваження, необхідні для ухвалення усіх рішень, що стосуються спільної операційної програми в рамках повноважень Спільного моніторингового комітету.
---	---

Комітет може ухвалити рішення про делегування повноважень голови представнику Спільного органу управління або іншій особі ззовні. **Голова Спільного моніторингового комітету виконує роль арбітра та веде обговорення.** Голова Комітету має право голосу, окрім випадку коли функції голови було делеговано представнику Спільного органу управління або іншій особі. В останньому випадку Голова Спільного моніторингового комітету не має права голосу (стаття 12 виконавчого регламенту).

Окрім представників країн-учасників, **Комітет повинен репрезентувати інтереси представників громадянського суспільства**, таких як місцеве самоврядування, соціальні та економічні партнери, недержавні організації, тощо, з тим щоб забезпечити максимальну участь місцевих учасників при реалізації Спільної операційної програми (стаття 11 виконавчого регламенту). Окрім зазначених вище учасників, на кожне засідання Спільного моніторингового комітету можуть бути запрошені працівники Європейської Комісії.

Європейська Комісія може брати участь у засідання Комітету або бути присутньою на його окремій частині з власної ініціативи у ролі спостерігача, без права голосу. Представники Міністерств фінансів країн-учасників також **можуть бути запрошені на зустрічі СМК у якості консультантів**. Представники СОУ та Спільного технічного секретаріату присутні на зустрічах СМК без права голосу.

Спільний моніторинговий комітет діє на основі внутрішнього регламенту, який ухвалюється одностайно. СМК приймає **рішення консенсусом**. У певних випадках рішення можуть ухвалюватись голосуванням, зокрема, коли мова йде про відбір проектів, які будуть фінансуватись у рамках окремо взятої програми, та про розподіл фінансових коштів.

Під час процедури голосування щодо кінцевого відбору проектів та грантових сум, які для них призначаються, **кожна країна має лише один голос не залежно від кількості її представників** (стаття 12 виконавчого регламенту).

Спільний моніторинговий комітет зустрічається щонайменше один раз на рік. Спільний моніторинговий комітет збирає Голова комітету на запит Спільного органу управління або на обґрунтований запит членів СМК або Європейської Комісії. Після кожної зустрічі СМК складається протокол за підписом голови та секретаря, який надсилається кожному члену Комітету та Європейській Комісії.

	<p>Функції Спільного моніторингового комітету:</p> <ul style="list-style-type: none"> • затверджує план роботи Спільного органу управління; • ухвалює рішення щодо об'єму та призначення ресурсів програми на технічну допомогу та людські ресурси; • на кожному засідання здійснює аналіз управлінських рішень Спільного органу управління; • призначає комітети з відбору проектів; • ухвалює рішення щодо критеріїв відбору проектів та щодо проектів, а також сум, які їм надаються у якості гранту; • оцінює та здійснює моніторинг прогресу щодо досягнення цілей Спільної операційної програми на основі документів, поданих Спільним органом управління; • створює Комітет Оцінки (складається з непарної кількості членів, які мають право голосу), діє як його секретаріат.
---	---

Діяльність кожного Спільного органу управління після отримання попередньої згоди Спільного моніторингового комітету може підтримуватись на щоденній основі **Спільним технічним секретаріатом** для здійснення операційних завдань щодо управління та реалізації спільної операційної програми.

Спільний технічний секретаріат (СТС) створює Спільний орган управління. Фінансування Спільного технічного секретаріату здійснюється за рахунок коштів технічної допомоги. Річний бюджет та план роботи СТС погоджується Спільним органом управління та схвалюється Спільним моніторинговим комітетом. Діяльність СТС контролюватиметься Спільним органом управління.

Завдання Спільного технічного секретаріату:

- надання допомоги Комітету з відбору (КВ) та Спільному моніторинговому секретаріату у виконанні їхніх обов'язків;
- проведення інформаційних та публічних заходів із розробки програми (створення та підтримка роботи інтернет-сайту, організація робочих груп та семінарів тощо);
- дії в якості секретаріату Комітету з відбору та Спільного моніторингового комітету, а саме організація зустрічей, складання протоколів, підготовка та виконання рішень, що мають бути схвалені СОУ;
- оголошення конкурсів на подання заявок відповідно до рішень СМК та узгоджено з СОУ: підготовка апікаційних документів (апікаційних форм та Посібника для кандидатів), інформування та надання порад кандидатам, отримання та реєстрація проектних заявок;
- підготовка документації щодо зустрічей КВ та СМК, виконання адміністративних перевірок проектних заявок, підготовка запитів тощо;
- проведення моніторингу прогресу, включаючи фінансовий прогрес проектів, що фінансуються, шляхом аналізу фінансових звітів та звітів за проведену роботу, а також проведення безпосередніх візитів, якщо необхідно;
- надання допомоги СОУ у фінансовому управлінні Проектами, зокрема, шляхом перевірки технічних, фінансових та контрольних звітів, отриманих від проектів;
- забезпечення поширення результатів програми (інформаційний бюлетень програми, збори бенефіціарів тощо);
- встановлення близьких зв'язків та регулярних інформаційних потоків з національними органами та національними інформаційними пунктами.

Спільний технічний секретаріат у випадку необхідності може створити регіональні офіси або так звані національні інформаційні пункти у країнах-учасниках програми з метою інформування потенційних бенефіціарів про діяльність, яка здійснюється в рамках програми (стаття 16 виконавчого регламенту).

Індикативна діяльність національних інформаційних пунктів включає:

- організацію потоку інформації потенційним бенефіціарам з їхніх країн (організація семінарів, надання перекладених матеріалів з інтернет-сайту Програми рідною мовою, інформування щодо оголошення конкурсу на подання заявок, роз'яснення правил та процедур отримання фінансування);
- підтримку зв'язків із Національними інформаційними пунктами інших країн-партнерів Програми (безпосередньо або через СТС) для полегшення пошуку партнерів;
- підтримку бази даних (потенційно) зацікавлених або прийнятних партнерів Програми.

Потрібно звернути увагу на той факт, що, відповідно до статті 31 виконавчого регламенту та пункту 5 статті 10 (5) Регламенту ЄС 1638/2006, Спільний орган управління підлягає щорічному зовнішньому аудиту, що проводитиметься організацією, повністю незалежною від СОУ.

Орган з аудиту відповідатиме за аудит прямих витрат Спільного органу управління. Такий аудит також гарантуватиме правильність рахунків СОУ та платежі, які здійснюються СОУ бенефіціарам Проектів. Щорічний зовнішній звіт, підготовлений Органом з аудиту, подається як додаток до Щорічного звіту Спільного органу управління.

У межах програм транскордонної співпраці **розрізняють такі типи проектів** (стаття 41 виконавчого регламенту):

1. **Інтегровані проекти** з різним типом діяльності в декількох країнах, які разом досягають певної мети, що має прикордонний ефект.
2. **Симетричні проекти** з одним типом діяльності в усіх країнах, які беруть участь у проекті.
3. **Проекти**, що реалізуються головним чином або повністю в одній партнерській країні, але мають прикордонний вплив.

Для кожного проекту **прийнятні партнери спільно призначатимуть бенефіціара** (Головного партнера). Головний бенефіціар підписує Грантовий контракт з Спільним органом управління. Головний бенефіціар у реалізації Проекту відповідатиме за:

- підписання контракту щодо гранту з СОУ;

- урегулювання відносин з партнерами Проекту у рамках “партнерської угоди”, яка містить, зокрема, положення, що гарантують стабільне фінансове управління фондами, наданих на діяльність;
- забезпечення відшкодування сум, витрачених не за призначенням;
- здійснення переказів внеску з фонду Програми партнерам Проекту;
- забезпечення того, що витрати, представлені партнерам проекту, були виплачені з метою виконання проекту та відповідають діяльності, погодженій між партнерами;
- здійснення якісного фінансового управління всім Проектом; найм аудитора для верифікації витрат згідно з процедурами Програми;
- реєстрація та зберігання проектної документації (оригінали та копії) у спосіб, визначений у Грантовому контракті;
- надання Спільному органу управління та Спільному технічному секретаріату всіх даних, що стосуються індикативних показників, як зазначено в Грантовому контракті.

Партнери під час реалізації Програми та “партнерської угоди” беруть відповідальність за:

- гарантування виконання Проекту відповідно до плану проекту та Контракту, підписаного з бенефіціаром;
- співпрацю з партнерами Проекту у виконанні проекту, звітуванні та моніторингу;
- надання фінансового звіту та звіту про діяльність, включаючи всю супровідну документацію в орган/установу, відповідальну за перевірку витрат за кожний звітний період, встановлений у проекті, та гарантування повної співпраці та допомогу для вчасного та чіткого виконання перевірки.

	<p>Основні риси «виконавчого регламенту»:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначення системи документів, необхідних для ініціювання програм транскордонної співпраці; • функції та повноваження спільних органів, а саме Спільного органу управління, Спільного моніторингового комітету, Спільного технічного секретаріату; • процедури ухвалення рішень спільних органів програми транскордонного співробітництва.
---	---

2.3. Практичний посібник з контрактних процедур щодо зовнішньої діяльності ЄС (ПРАГ)

Практичний посібник з контрактних процедур щодо зовнішньої діяльності Європейського Союзу (*Practical Guide to contract procedures for EC external actions*)¹⁴ роз'яснює процедури закупівель за кошти загального бюджету Співтовариств та Європейського фонду розвитку.

Посібник регулює процедури, які використовуються централізованим (централізований та непрямий централізований) і децентралізованим методами управління (ex-ante погодження та ex-post контроль з боку ЄК) фінансовими коштами Співтовариства.

	<p>ПРАГ регулює такі питання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • процедуру оголошення конкурсів для грантів; • процедуру закупівель робіт, товарів (предметів постачання) та послуг; • а також подає стандартизовані формати документів, в тому числі Грантової угоди, та додатків до них.
---	--

Практичний посібник **не застосовується** до контрактів, де замовником виступає безпосередньо Європейська Комісія, а також заходів, які впроваджуються як гуманітарна допомога.

2.3.1. Методи управління фінансовою допомогою

Існують жорсткі правила, що регулюють порядок укладення контрактів, які дозволяють забезпечити вибір кваліфікованих Підрядників без упередженості та з дотриманням кращого співвідношення ціни і якості за бюджетні кошти.

Процедури, встановлені Європейською Комісією для закупівель за відповідними зовнішніми програмами ЄС, визначені у Практичному посібнику з контрактних процедур щодо зовнішньої діяльності ЄС (ПРАГ). Перед початком будь-якої тендерної процедури на закупівлю послуг, товарів або робіт, має бути ухвалено рішення про фінансування, або, за необхідності, укладена Угода про фінансування, виділені відповідні кошти, окрім випадку оголошення процедури з “умовою відстрочення” (*procedures with “suspension clause”*).

Є кілька можливих підходів до процедур закупівель для програм/проектів, що фінансуються в рамках програм зовнішньої допомоги Європейського Союзу, які називають **методами управління**.

¹⁴ Practical Guide to Contract procedures for EC external actions (Feb 2006)
(http://ec.europa.eu/europeaid/work/procedures/implementation/grants/index_en.htm).

	<p>Методи управління фінансовими коштами:</p> <ul style="list-style-type: none"> • централізований, в тому числі непрямий централізований; • децентралізований: <ul style="list-style-type: none"> - Екс-анте (<i>ex-ante</i>); - Екс- пост (<i>ex-post</i>); • спільне управління (<i>joint management</i>); • пайове управління (<i>shared management</i>).
---	--

Централізований метод управління. При централізованому методі управління Європейська Комісія виступає Контрактною установою (Замовником), яка діє для та від імені країни-бенефіціара. Розрізняють також непрямий централізований метод, при застосуванні якого роль Контрактною установи виконує орган, якому Комісія делегувала відповідні повноваження.

	<p>Європейська Комісія наділена такими повноваженнями:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначає короткий список учасників процедури закупівель (передкваліфікація) — при процедурі закупівлі з обмеженою участю; • відповідає за запрошення до участі в тендері; • отримує тендерні пропозиції; • здійснює керівництво Тендерним комітетом; • ухвалює рішення щодо переможців торгів та укладає відповідні контракти.
---	--

Децентралізований метод управління. Децентралізований метод управління передбачає делегування Європейською Комісією повноважень Контрактною установи.

1). Екс-Анте: рішення, що стосуються закупівель та укладання контрактів ухвалюються Контрактним органом після попереднього погодження Європейської Комісії.

	<p>Контракти укладає Контрактна установа (<i>Contracting Agency</i>), яка визначена Угодою про фінансування, тобто уряд або орган країни-бенефіціара з юридичною особою, з якою ЄК підписала угоду про фінансування.</p> <p>Контрактна установа наділена такими повноваженнями:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначає короткий список учасників процедури закупівлі — при процедурі закупівель з обмеженою участю; • до моменту оголошення тендерної процедури погоджує тендерну документацію з Комісією; • після погодження тендерної документації запрошує до участі в тендері, отримує тендерні пропозиції, здійснює керівництво Тендерним комітетом, ухвалює рішення щодо переможців торгів; • рішення щодо переможців торгів Контрактна установа направляє на погодження Комісії; • Контрактна установа після повідомлення Підрядника (<i>Contractor</i>) отримує та аналізує докази щодо його прийнятності та виконання ним критеріїв відбору; • Контрактна установа надсилає Комісії пропозиції щодо підписання Контракту; • Контрактна установа направляє інформацію ЄК щодо проведених торгів та переможця для опублікування.
---	--

2). Екс- пост: рішення, передбачені в Угоді про фінансування ухвалюються Контрактним органом без попереднього узгодження з Європейською Комісією (крім виключення зі стандартних процедур наведених в цьому практичному посібнику). Тобто Контрактна установа не погоджує з Європейською Комісією тендерної документації та не погоджує з Комісією результати тендеру, а відразу укладає відповідні Контракти.

Метод спільного управління. Відповідно до методу спільного управління певні виконавчі повноваження Контрактного органу Європейська Комісія делегує міжнародним організаціям.

Метод пайового управління. Виконавчі повноваження Контрактного органу в цьому методі делеговані країнам-членам. Метод переважно застосовується до спільних операційних програм транскордонного співробітництва, які реалізуються спільним органом управління в рамках Інструменту європейського сусідства і партнерства. Правила закупівель при реалізації програм транскордонного співробітництва врегульовані у виконавчому регламенті, який був описаний вище.

Європейська Комісія для кожної програми фінансової допомоги визначає метод управління коштами загального бюджету Співтовариств, відповідно до своїх внутрішніх правил.

Вибір методу управління має бути відображений у відповідному рішенні щодо фінансування (наприклад, у технічних та адміністративних положеннях (fiché) певної програми або щорічному плані дій, який схвалює своїм рішенням Європейська Комісія). Метод управління є важливим елементом рішення про фінансування. При децентралізованому методі управління роль Європейської Комісії полягає лише у наданні дозволу на фінансування контрактів, втручання представників Комісії в рамках децентралізованого методу управління укладання та виконання контрактів, що фінансуються в рамках зовнішньої допомоги, полягає лише в аналізі умови для фінансування з загального бюджету.

2.3.2. Проведення закупівель товарів, робіт та послуг, та відбору проектів для Грантів

Якщо виконання програми/проекту вимагає від бенефіціара укладення контракту на закупівлю товарів, робіт або послуг, то контракт має заключатися з учасником тендеру, який запропонував найвигіднішу, з економічного погляду, пропозицію (тобто найкраще співвідношення ціни і якості), згідно з принципами прозорості і рівного відношення до потенційних постачальників, та уникнення будь-якого конфлікту інтересів.

З цією метою бенефіціар зобов'язаний дотримуватись **правил щодо прийнятності контрактів**, в іншому випадку, витрати за такими операціями не є прийнятними для фінансування Співтовариством. Європейська Комісія проводить перевірки екс-пост, що стосуються відповідності проведення бенефіціаром правил проведення закупівель.

Правила щодо прийнятності контрактів (з підрядними організаціями, якщо такі закупівлі передбачені програмами/проектом та належать до прийнятних витрат) передбачають **правила громадянства та правила країни походження**.

Правило громадянства. Участь у тендерних процедурах, які організуються бенефіціаром, відкрита на рівних умовах для всіх фізичних та юридичних осіб з країн-членів Європейського Союзу, а також територій і регіонів, що безперечно передбачені і/або допущені положеннями законодавства, що регулюють використання коштів Співтовариства.

	<p>Участь у процедурі торгів та процедурі отримання грантів надано на рівній основі фізичним та юридичним особам:</p> <ul style="list-style-type: none">• країн-членів Європейського Союзу;• країн-членів Європейської економічної зони;• країн, які набули офіційного статусу країни-кандидата до ЄС, та країн-беререфіціарів Інструменту передвступної допомоги;• у випадках тендерної процедури та грантової процедури для тематичних програм, країна, що розвивається, за визначенням Комітету технічної допомоги ОЕСР;• міжнародної організації;• тих країн, які є бенефіціарами рішень, що встановлюють взаємний доступ до програм зовнішньої допомоги;• у виняткових випадках може брати участь третя країна.
---	---

Учасники тендеру зобов'язані вказати в пропозиції державу, громадянами якої вони є, надавши документ, який підтверджує громадянство згідно їхнього державного законодавства. Це правило не стосується експертів, що пропонуються постачальниками послуг, які беруть участь у тендерних процедурах або контрактах про надання послуг, що фінансуються з гранту.

Правило країни походження. Усі предмети постачання та матеріали, які повинні закуповуватись в межах укладених Контрактів, що фінансуються за допомогою фінансових інструментів Співтовариства повинні походити з Співтовариства або прийнятної країни (правило “громадянства”).

Якщо основний регулюючий документ (наприклад, Грантовий контракт) або інші інструменти, які належать до програми, у межах якої надається грант, містить правила країни походження предметів постачання, придбаних бенефіціаром для реалізації гранту, учасник тендеру зобов'язаний повідомити про країну походження предметів постачання.

Постачальники повинні надати бенефіціарові доказ країни походження не пізніше, ніж у момент виставлення першого рахунку-фактури, у випадку закупівлі устаткування і транспортних засобів, купівельна ціна яких за одиницю складає більше ніж 5 000 євро. Свідоцтво про країну походження має бути виставлене відповідним органом влади держави походження предметів постачання й обов'язково має відповідати правилам, передбаченими відповідними нормативними документами Союзу.

Якщо основний регулюючий документ або інші інструменти, що стосуються програми, з якої надається грант, не містить правил країни походження предметів постачання, придбаних бенефіціаром в контексті гранту, тоді походження предметів постачання може бути з будь-якої країни і свідоцтво про країну походження не вимагається.

Тендерні документи мають бути розроблені відповідно до найкращих прикладів міжнародної практики. Якщо бенефіціари не мають своїх форм документів, вони можуть застосовувати форми, опубліковані на інтернет-сторінці Європейської Комісії для зовнішньої діяльності.

Терміни прийняття пропозицій і заявок на участь у процедурі мають бути достатньо тривалими, щоб забезпечити зацікавленим сторонам раціональний і відповідний період на підготовку та подання пропозицій.

Всі заявки на участь у процедурі і тендерні пропозиції, визнані відповідними вимогам, мають бути оцінені і класифіковані тендерною комісією на основі критеріїв виключення, відбору та присудження, оголошених заздалегідь.

	<p>Підстави для виключення із числа учасників процедури закупівлі:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Якщо вони оголошені банкрутами або стосовно них триває процедура банкрутства, мають тимчасову адміністрацію або призупинили свою діяльність тощо. • Вони винні у порушенні професійної поведінки в будь-який спосіб, який може бути доведений Контрактною установою. • Їх звинувачено у порушенні професійної поведінки рішенням, яке не підлягає оскарженню. • Вони не виконали зобов'язання, які стосуються сплати внесків у соціальні фонди або сплати податків відповідно до законодавства країни, в якій вони створені. • Вони стали предметом рішення за шахрайство, корупцію або за будь-яку іншу неправомірну діяльність, яка наносить шкоду фінансовим інтересам ЄС.
--	---

Тендерна комісія має складатися з непарної кількості членів, не менше трьох, які володіють всіма необхідними технічними й адміністративними знаннями, що необхідні для висловлення компетентної думки щодо пропозицій.

Роботи	≥ 5 млн. € <i>Міжнародна процедура відкритих торгів.</i> <i>Міжнародна процедура торгів з обмеженою участю</i>	< 5 млн. € ≥ 300 тис. € <i>Національна процедура відкритих торгів</i>	< 300 тис. € ≥ 10 тис. € <i>Процедура конкурсних переговорів</i>	≤ 10 тис. € <i>Тендер одного учасника</i>
Товари (постачання)	≥ 150 тис. € <i>Міжнародна процедура відкритих торгів</i> <i>Міжнародна процедура торгів з обмеженою участю</i>	< 150 тис. € ≥ 60 тис. € <i>Національна процедура відкритих торгів</i>	< 60 тис. € > 10 тис. € <i>Процедура конкурсних переговорів</i>	
Послуги	≥ 200 тис. € <i>Міжнародна процедура торгів з обмеженою участю</i>	< 200 тис. € > 10 тис. € <i>Рамкові контракти.</i> <i>Процедура конкурсних переговорів</i>		

Правила, що стосуються контрактів на виконання послуг

Контракти на суму 200 тис. євро і більше. Контракти на виконання послуг на суму 200 000 євро або більше, необхідно укласти шляхом проведення **міжнародної обмеженої тендерної процедури** після опублікування оголошення про тендер.

Оголошення про тендер необхідно опублікувати у всіх відповідних ЗМІ, зокрема на інтернет-сторінці бенефіціара, у міжнародній пресі і внутрішній пресі країни, в якій виконується програма/проект або в інших спеціальних виданнях. В оголошенні необхідно вказати кількість кандидатів, які будуть запрошені для подачі пропозиції, у межах від чотирьох до восьми кандидатів, кількість має бути достатньою для забезпечення дійсної конкуренції.

Усі потенційні постачальники послуг, можуть звертатися з проханням про участь у тендері, однак, тільки ті кандидати, які виконують опубліковані критерії відбору і які отримали запрошення від бенефіціара в письмовій формі, можуть надати тендерну пропозицію.

Контракти на суму менше ніж 200 тис. євро. Контракти на виконання послуг на суму менше ніж 200 тис. євро необхідно укласти шляхом проведення процедури переговорів без опублікування оголошення про тендер, при цьому

бенефіціар зв'язується не менше ніж з трьома вибраними ним постачальниками послуг і веде переговори про умови укладення контракту з одним або з декількома з них.

	<p>Рамкові контракти запроваджено для короткострокових Контрактів технічної допомоги або досліджень з періодом виконання менше 12 місяців, із застосуванням міжнародної процедури закупівлі з обмеженою участю від імені країни-бенефіціара. Застосовуються у випадках:</p> <ul style="list-style-type: none"> • якщо заходи виконуються ексклюзивно для органу, який отримує зовнішню допомогу; • кількість днів роботи експертів не перевищує 260 днів для заходу; • період реалізації не перевищує 2 роки (730 календарних днів).
---	--

У випадку послуг на суму 10 тис. євро або меншу бенефіціар може надати замовлення на основі тендеру одного учасника.

Правила, що стосуються контрактів на постачання

Контракти на суму 150 тис. євро і більше. Контракти на постачання на суму 150 тис. євро або більшу необхідно укласти шляхом проведення **міжнародної відкритої тендерної процедури** після опублікування оголошення про тендер.

Оголошення про тендер необхідно опублікувати у всіх відповідних ЗМІ, зокрема на інтернет-сторінці бенефіціара, у міжнародній пресі і внутрішній пресі країни, в якій виконується проект або в інших спеціалізованих виданнях.

Контракти на суму від 60 тис. євро до 150 тис. євро. Такі контракти укладаються шляхом проведення **національної процедури відкритих торгів** після опублікування місцевого оголошення про тендер: оголошення про тендер публікується у всіх відповідних ЗМІ, але виключно в країні, в якій виконується проект.

Національна процедура відкритих торгів має надавати такі самі шанси іншим прийнятним постачальникам, як і національним компаніям.

Контракти на суму менше ніж 60 тис. євро. Контракти на постачання на суму менше ніж 60 тис. євро необхідно укласти шляхом проведення тендерної **процедури конкурсних переговорів** без необхідності опублікування оголошення про тендер, при цьому бенефіціар зв'язується не менше ніж з трьома вибраними ним постачальниками послуг і веде переговори про умови контракту з одним або з декількома з них.

У випадку постачання на суму менше ніж 10 тис. євро бенефіціар може надати замовлення на основі тендеру одного учасника.

	<p>Процедура переговорів. Бенефіціар може застосовувати процедуру переговорів, на основі тендеру в одного учасника у таких випадках:</p> <ul style="list-style-type: none"> • коли з форс-мажорних причин, що виникли у зв'язку з подіями, яких бенефіціар не міг передбачити і за які ніякою мірою не може бути відповідальним, неможливе дотримання терміну процедури. Обставини, що дозволяють обґрунтувати форс-мажор, жодною мірою не можуть впливати з вини бенефіціара; • коли послуги доручені організаціям державного сектора або неприбутковим установам/асоціаціям та стосуються діяльності інституційного характеру; • коли контракти стосуються продовження діяльності, яка вже виконується та яка не передбачена основним контрактом, але яка, у зв'язку з непередбаченими обставинами, є необхідною для виконання контракту, або які є повторенням подібних послуг, що були доручені виконавцеві, який надає послуги в межах первинного контракту; • у випадку додаткових робіт, що не передбачені основним контрактом та які, у зв'язку з непередбаченими обставинами, виявились необхідними для виконання контракту; • коли тендерна процедура не була успішною, тобто коли не було отримано жодної відповідної з погляду ціни та/або якості пропозиції. У таких випадках після анулювання тендерної процедури бенефіціар може вести переговори з одним або більше вибраними учасниками тендеру з тих, що брали участь у тендерній процедурі, за умови, що первинні умови тендерної процедури значно не змінені; • коли з технічних причин або з причин, пов'язаних з захистом ексклюзивних прав, контракт може бути укладено лише з конкретним постачальником послуг; • коли цього вимагає вид або особливості поставки, наприклад, коли виконання контракту обмежується виключно до власників патентів або ліцензій на використання патентів; • з метою розробки звіту про підтвердження витрат, а також фінансової гарантії, якщо вони вимагаються згідно з контрактом; • у випадку контрактів, що визнані таємними, або контрактів, виконання яких має супроводжуватись особливими заходами безпеки, або коли цього вимагає захист основних інтересів Європейського Союзу або держави-бенефіціара тощо.
--	--

Правила, що стосуються контрактів на роботи

Контракти на суму 5 млн. євро і більше. Контракти на будівельні роботи на суму 5 млн. євро або більшу суму необхідно укласти шляхом проведення

міжнародної процедури відкритих торгів після опублікування оголошення про тендер.

Оголошення про тендер необхідно опублікувати у всіх відповідних ЗМІ, зокрема, на інтернет-сторінці бенефіціара, в міжнародній пресі і внутрішній пресі в країні, в якій виконується проект або в інших спеціалізованих виданнях.

Контракти на суму від 300 тис. євро до 5 млн. євро . Такі контракти укладаються шляхом проведення **національної відкритої тендерної процедури** після опублікування місцевого оголошення про тендер: оголошення про тендер публікується у всіх відповідних ЗМІ, але виключно в країні, в якій виконується проект.

Національна відкрита тендерна процедура має надавати такі самі шанси іншим прийнятним виконавцям, як і місцевим компаніям. Контракти на суму менше ніж 300 тис. євро. Контракти, що стосуються будівельних робіт на суму менше ніж 300 тис. євро необхідно укласти шляхом проведення процедури переговорів без опублікування оголошення про тендер, при цьому бенефіціар зв'язується не менше ніж з трьома вибраними ним виконавцями послуг і веде переговори про умови замовлення з одним або з декількома з них.

У випадку замовлень на суму менше ніж 10 тис. євро бенефіціар може надати замовлення на тендеру одного учасника.

	<p>Основні риси Практичного посібника з контрактних процедур щодо зовнішньої діяльності Європейського Союзу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • описує централізований та децентралізований методи управління фінансовими коштами Співтовариства; • визначає правила щодо прийнятності контрактів, які включають правило громадянства та правило країни походження; • визначає особливості застосування тендерних процедур для закупівлі товарів, робіт та послуг.
---	---

Висновки до теми 2

Допомога Співтовариства надається згідно з міжнародними угодами та конвенціями, сторонами яких є Співтовариства, держави-члени та партнерські країни. Допомога повинна відповідати **цілям і принципам** Стратегії Європейської політики сусідства та Політики розвитку Європейського Співтовариства (“Європейського консенсусу щодо розвитку”).

Для більш ефективного використання коштів Європейський Союз опрацював єдину процедуру програмування, розподілу, використання коштів країнами-сусідами відповідно до Регламенту (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року про загальні положення щодо

Інструменту європейського сусідства і партнерства. Зазначений Регламент передбачив, що допомога Співтовариства:

- використовується для підтримки заходів у **сферах співпраці**, визначених у Планах дій Європейської політики сусідства;
- **доповнює чи підтримує** національні, регіональні чи місцеві стратегії і заходи, що дозволяє використовувати кошти загального бюджету Співтовариств, наприклад, за допомогою бюджетної підтримки;
- **дофінансовується країнами-бенефіціарами державним коштом, внесками інших бенефіціарів, з інших джерел**, зокрема для програм транскордонного співробітництва;
- Європейська Комісія та країни-члени **забезпечують узгодженість своїх програм допомоги** з метою уникнення дублювання та підвищення результативності її використання в країнах-сусідах.

Окрім того, використання фінансової допомоги Співтовариства на рівні країни-сусіда повинно відповідати положенням Практичного посібника з контрактних процедур щодо зовнішньої діяльності Європейського Союзу, який визначає методи управління та процедури закупівель за кошти загального бюджету Співтовариства та стандартні документи.

Тема 3.

Національні програми Інструменту європейського сусідства і партнерства

Відповідно до Регламенту (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року про загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства **фінансова допомога Співтовариства буде надаватись у вигляді програм для однієї та кількох країн**, причому саме 95% доступного фінансування буде спрямовуватися на реалізацію таких програм.

Програма для однієї країни отримала назву національної програми, або національного компонента в рамках реалізації Інструменту європейського сусідства і партнерства. Національний компонент притаманний кожній країні ЄСП, тому в цілому Інструмент європейського сусідства і партнерства передбачає реалізацію 17 національних програм від кількості країн-сусідів, які мають право використовувати фінансові кошти Інструменту європейського сусідства і партнерства.

Національні програми масштабні не лише своїм фінансуванням (близько 10,6 млрд. євро на період 2007-2013 років), але й тим, що вони повинні вирішувати стратегічні, глобальні завдання, якими опікуються національні уряди країн-партнерів. Звідси виникають особливості використання фінансових коштів для національних програм:

- **централізований механізм управління коштами**, які визначають процедуру закупівлі за кошти Європейського Союзу;
- **метод використання фінансової допомоги** в рамках національного компонента — а саме: **бюджетна підтримка та проекти Twinning**, а також проекти технічної допомоги, які застосовувались в Україні раніше (в рамках інструменту TACIS);
- **система моніторингу** використання коштів, де задіяні центральні органи виконавчої влади, а також інституції Європейського Союзу.

Розглянемо окремо кожний елемент використання коштів у рамках національного компонента в Україні.

3.1. Програмування допомоги для України в рамках національного компоненту

Допомога, що надається, згідно з **національним компонентом** Інструменту європейського сусідства і партнерства, зосереджується на стратегічних пріоритетах, визначених у документах, що регламентують договірні відносини між країною-партнером та Європейським Союзом.

Кожна програма допомоги повинна відображати особливості, що містяться у відповідних Стратегічних документах по країнах та Національних індикативних програмах.

3.1.1. Стратегічний документ для України на 2007-2013 роки

Стратегічний документ для України на 2007-2013 роки¹⁵ передбачає надання з боку Співтовариств допомоги, спрямованої на підтримку впровадження реформ, визначених Угодою про партнерство і співробітництво між ЄС і Україною (1998 р.) та Планом дій Україна-Європейський Союз (2005 р.).

Основним завданням співпраці України та ЄС на цьому етапі є розвиток щораз тісніших стосунків, які виходять за межі попередньої співпраці з метою **поступової економічної інтеграції та глибшого політичного співробітництва**, включаючи зовнішню політику та політику безпеки.

	<p>У Стратегічному документі визначені стратегічні завдання співпраці Європейського Союзу з Україною:</p> <ul style="list-style-type: none"> • взаємовигідна співпраця, яка сприяє переходу України до зрілої демократії та ринкової економіки; • імплементація європейської політики сусідства та Плану дій Україна – ЄС; • гарантування безпеки відповідно до Європейської стратегії безпеки та Плану дій у галузі юстиції та внутрішніх справ; • реалізація основних положень політики розвитку ЄС (зниження рівня бідності, впровадження якісного управління, повага до основних прав і свобод людини).
---	--

Пріоритетні сфери допомоги Європейського Союзу визначені відповідно до Плану дій Україна – ЄС та містять елементи, зображені графічно на рис.3.1.

¹⁵ ENPI Ukraine Strategy Paper for the period 2007-2013 (http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_csp_ukraine_en.pdf)

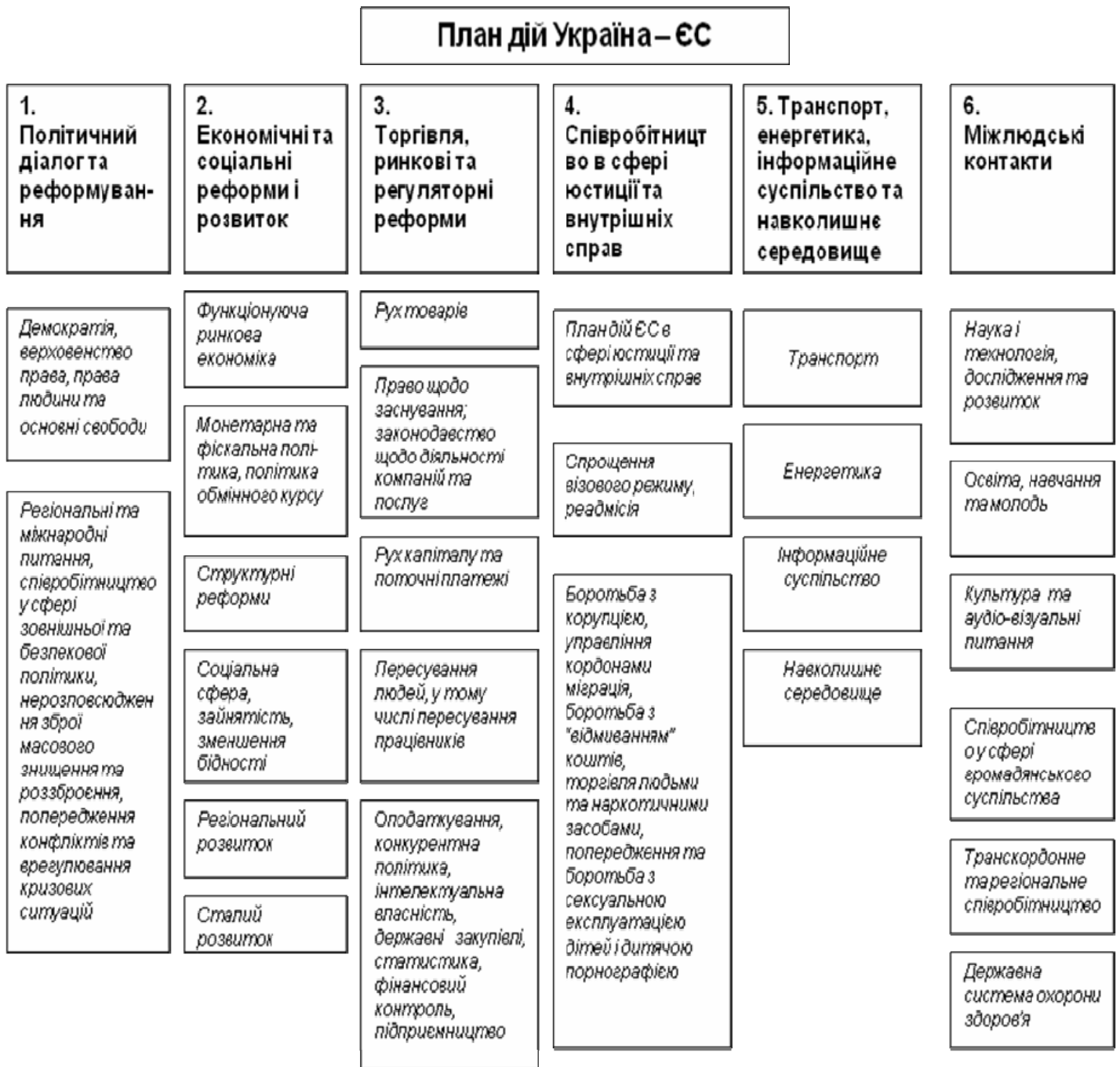

Рис. 3.1. Пріоритети Плану дій Україна – ЄС

Допомога, надана згідно з національним компонентом ІСПС для України, зосередиться на трьох пріоритетних сферах, обраних відповідно до спільних політичних завдань України та ЄС та на підставі відносної переваги ЄС як донора, базуючись на уроках, отриманих при наданні допомоги в минулому, і враховуючи взаємодоповнюваність допомоги з іншими донорами.

Пріоритетна сфера 1: Підтримка демократичного розвитку та якісного управління

Підпріоритет 1: Реформа державного управління та управління державними фінансами

Підпріоритет 2: Верховенство права та судова реформа

Підпріоритет 3: Права людини, розвиток громадянського суспільства та органи місцевої влади

Підпріоритет 4: Освіта, наука і міжлюдські контакти/обміни

Пріоритетна сфера 2: Підтримка регуляторної реформи і розширення адміністративних можливостей

Підпріоритет 1: Сприяння взаємній торгівлі, покращення інвестиційного клімату і зміцнення соціальних реформ

Підпріоритет 2: Регуляторні аспекти окремих галузей

Пріоритетна сфера 3: Підтримка розвитку інфраструктури

Підпріоритет 1: Енергетика (не атомна)

Підпріоритет 2: Транспорт

Підпріоритет 3: Навколишнє середовище

Підпріоритет 4: Управління кордонами та міграція, включаючи питання реадмісії

3.1.2. Національна індикативна програма для України на 2007-2010 рр.

Згідно з **Національною індикативною програмою для України на 2007-2010 роки**¹⁶, індикативне фінансування для України складає 494 млн. євро. Ці кошти допомоги, наданої згідно з національним компонентом, буде витрачено на три пріоритетні напрями (див. табл.3.1).

Пріоритети	Фінансування (млн. євро)
Пріоритет 1. Підтримка демократичного розвитку та належного врядування	148,2 (30%)
Пріоритет 2. Підтримка регуляторної реформи та розбудова адміністративної спроможності	148,2 (30%)
Пріоритет 3. Підтримка розвитку інфраструктури	197,6 (40%)
Всього:	494,0

Табл.3.1. Національна індикативна програма для України на 2007–10 роки: пріоритети та кошти

¹⁶ ¹⁶ Commission Decision of 15 October adopting ENP Regional Programme Strategy Paper for the period 2007-2013: C(2007) 672 (http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_eastern_rip_en.pdf)

Індикативний показник фінансування у сумі 494 млн. євро **може бути збільшено за допомогою використання фінансового інструменту** “Механізм сприяння реформам урядування” (*Governance Facility*), яким матимуть змогу скористатись країни-партнери Європейського Союзу, які покажуть найкращі результати у реформуванні державного управління.

Для кожного з підпріоритетів, визначених Національною індикативною програмою, зазначається:

- довгостроковий вплив;
- особливі цілі;
- очікувані результати;
- показники виконання (на рівні довгострокового впливу та рівні особливих цілей).

Підпріоритет 2: Верховенство права та судова реформа

а) Довгостроковий вплив.

Очікуваний довготерміновий вплив полягає у сприянні зміцненню демократії, верховенства права, прав людини й основних свобод.

б) Особливі цілі.

Особлива ціль полягає у гарантуванні ефективності та незалежності судочинства, посиленні його адміністративних можливостей і забезпеченні справедливого, ефективного й незалежного судочинства.

в) Очікувані результати:

- покращення ефективності, знань і цілісності всіх елементів судової системи;
- реалізація реформ, що стосуються цивільного, кримінального й адміністративного кодексів та процесуальних кодексів, що базуються на європейських стандартах;
- покращення методів роботи правоохоронних органів і судочинства;
- впровадження реформ судової системи;
- спрощення судових процедур та кращий доступ для громадян і суб'єктів господарювання.

г) Показники виконання.

Довгостроковий вплив

- Звіти з оцінкою/досягненнями ЄС та інших донорів стосовно демократії, верховенства права, прав людини й основних свобод.

Особливі цілі

- вищий рівень незалежності, згідно з дослідженнями юристів і сторін судового процесу; посилення адміністративних можливостей судової системи, що демонструє меншу кількість судових справ, що йдуть на апеляцію, і, в кінцевому результаті, анулюються вищими судами.
- розвиток позасудових систем з метою пришвидшення розгляду і зменшення витрат при розгляді малих цивільних справ.

3.1.3. Щорічні програми дій для національного компоненту Інструменту європейського сусідства і партнерства

Програма дій національного компоненту ІЄСП для України на 2007 рік затверджена рішенням Європейської Комісії. Відповідно до положень Програми дій на 2007 рік максимальний розмір внеску Європейського Союзу складає **142 млн. євро** з загального фонду бюджету Європейського Союзу 2007 року (так званий максимальний індикативний бюджет).

Програми національного компоненту, відповідно до Програми дій на 2007 рік, передбачають:

- **“Надання допомоги у питаннях, пов’язаних із реадмісією”** — направлена на побудову спроможності української сторони здійснювати управління питаннями нелегальної міграції на східному кордоні;
- **“Підтримка впровадження Енергетичної стратегії України”** — спрямована на зміцнення співпраці в енергетичному секторі між Україною та ЄС для ефективного реалізації “енергетичного” розділу Плану дій Україна — ЄС;
- **“Twinning та технічна допомога, спрямована на підтримку та впровадження Європейської політики сусідства”**, — з метою побудови спроможності українських міністерств та відомств відповідати на виклики та зобов’язання, взяті Україною в рамках Плану дій Україна — ЄС, та майбутніми документами, такими як Угода про асоціацію.

Окрім погодження національних програм, які будуть фінансуватися Програмою дій на 2007 рік, рішення Європейської Комісії, яке затверджує згадану Програму дій, містить у додатку технічні та адміністративні положення щодо реалізації кожної з трьох погоджених програм.

Технічні та адміністративні положення (ТАП) інколи названі як *fiché*, окрім цілей, завдань, показників виконання програми, містять розподіл фінансових ресурсів та спосіб управління ними (див. табл.3.2).

Технічні та адміністративні положення як дороговказ реалізації національної програми є не лише складовою Щорічної програми дій, але й додатком до угоди про фінансування, яка дозволяє перераховувати кошти загального бюджету Європейського Союзу до Державного казначейства країни-партнера.

Програми 2007 роки	Бюджет (млн. євро)	Бюджет по інструментах (млн. євро)
Twining та технічна допомога, спрямована на підтримку та впровадження Європейської політики сусідства	20 (14%)	Бюджетна підтримка: 0 Технічна допомога: 20
Підтримка впровадження Енергетичної стратегії України	87 (61%)	Бюджетна підтримка: 82 Технічна допомога: 5
Надання допомоги у питаннях, пов'язаних із реадмісією, та супутні заходи у рамках Місії EUBAM	35 (25%)	Технічна допомога, гранти неурядовим організаціям
Всього:	142,0	

Табл.3.2. Розподіл коштів у рамках Програми дій на 2007 рік.

Першою угодою про фінансування, підписаною з боку української сторони для імплементації Європейського інструменту сусідства і партнерства, є Програма “Підтримка впровадження Енергетичної стратегії України”.

	Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.09.2008 №1234-р Міністр економіки України, Національний координатор з питань допомоги Європейського Союзу Богдан Данилишин 19 вересня 2008 року від імені Уряду України був уповноважений на підписання Угоди про фінансування програми “Підтримка впровадження Енергетичної стратегії України” .
---	--

Програма дій національного компоненту ІЄСП для України на 2008 рік затверджена рішенням Європейської Комісії С (2008) 3891 від 29 липня 2008 року¹⁷. Відповідно до положень Програми дій на 2008 рік максимальний розмір внеску Європейського Союзу складає **138 600 тис. євро** (див. табл. 3.3) з загального фонду бюджету Європейського Союзу 2008 року (максимальний індикативний бюджет).

Програми національного компоненту відповідно до Програми дій на 2008 рік передбачають:

- **“Підтримка виконання Енергетичної стратегії України в галузі енергоефективності та відновлювальних джерел енергії”** — впровадження заходів у сфері енергозбереження та відновлювальних джерел енергії, передбачених Планом дій Україна — ЄС;

¹⁷ Commission Decision of 29 July 2008 on the ENPI Annual Action Programme 2008 in favor of Ukraine to be financed under Article 19 08 01 03 of the general budget of the European Communities: C (2008) 3891

- “Сприяння взаємній торгівлі шляхом усунення технічних бар’єрів у торгівлі між Україною та Європейським Союзом” — поступова інтеграція економіки України до внутрішнього ринку Європейського Союзу, в тому числі усунення технічних бар’єрів між Україною та ЄС;
- “Twinning та технічна допомога, спрямована на підтримку та впровадження Європейської політики сусідства”.

Угоди про фінансування згаданих вище програм за кошти 2008 року схвалені відповідними рішеннями Кабінету Міністрів України 16 грудня 2009 року (розпорядження № 1524-р, № 1525-р, № 1535-р відповідно).

Програми 2008 року	Бюджет (млн. євро)	Бюджет по інструментах (млн. євро)
Підтримка виконання Енергетичної стратегії України в галузі енергоефективності та відновлювальних джерел енергії	70 (51%)	Бюджетна підтримка: 63 Технічна допомога: 7
Сприяння взаємній торгівлі шляхом усунення технічних бар’єрів у торгівлі між Україною та Європейським Союзом	45 (32%)	Бюджетна підтримка: 39 Технічна допомога: 6
Twinning та технічна допомога, спрямована на підтримку та впровадження Європейської політики сусідства	23,6 (17%)	Бюджетна підтримка: 0 Технічна допомога: 23,6
Всього:	138,6	

Табл. 3.3. Розподіл коштів в рамках Програми дій на 2008 рік.

Проект програми дій національного компоненту ІЄСП для України на 2009 рік¹⁸ передбачає внесок Європейського Союзу у розмірі 117 млн. євро (див. табл.3.4) з загального фонду бюджету Європейського Союзу 2009 року та спрямований на реалізацію наступних програм:

- “Підтримка розвитку транспортної галузі”;
- “Охорона навколишнього середовища”.

¹⁸ На момент підготовки підручника Програма дій на 2009 рік не була схвалена Європейською Комісією, однак, програми, що будуть фінансуватись були погоджені як європейською, так і українською стороною.

Програми 2009 року	Бюджет (млн. євро)	Бюджет по інструментах (млн. євро)
Підтримка розвитку транспортної галузі	40 (34%)	Бюджетна підтримка: 35 Технічна допомога: 5
Охорона навколишнього середовища	77 (66%)	Бюджетна підтримка: 72 Технічна допомога: 5
Всього:	117,0	

Табл.3.4. Розподіл коштів в рамках Програми дій на 2009 рік.

3.1.4. Проект Національної індикативної програми для України на 2011-2013 роки

Національна індикативна програма для України на 2007-2010 роки визначає пріоритетні сфери допомоги з боку Європейського Союзу. Оскільки програма завершується в 2010 році, Європейська Комісія протягом 2009 року проводила відповідну роботу щодо підготовки Національної індикативної програми для України на 2011-2013 роки (подібно як і для інших країн-учасників Інструменту європейського сусідства і партнерства). Національні індикативні програми для країн-сусідів Єврокомісія планує схвалити свої рішенням на початку 2010 року. Для цього було здійснено середньостроковий перегляд стратегічного документу, відповідно до статті 9 Регламенту (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року про загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства.

Для України, середньостроковий перегляд передбачав урахування пріоритетів та завдань, визначених Порядком денним асоціації Україна — ЄС, а також перспективи укладення Угоди про асоціацію.

Перелік потенційних пріоритетів та підпріоритетів співпраці, які включені до **проекту Національної індикативної програми для України на 2011-2013 роки**¹⁹, визначався на основі аналізу співпраці України та ЄС у рамках Європейської політики сусідства, включаючи Східне партнерство та Порядок денний асоціації.

При визначенні пріоритетів та цілей на період 2011-2013 років брались до уваги три елементи:

- **Чинний Стратегічний документ** для України на 2007-2013 роки, до якого вносилися зміни в 2008 році.

¹⁹ Ukraine: Country Strategy Paper Mid-Term Review: Concept Note. Potential priority areas for ENPI National Indicative Programme (NIP) for Ukraine 2011-2013. – Brussels, European Commission, External Relation Directorate General, 2009.

- **Неперервність як основний принцип надання допомоги**, з тим щоб досягти максимального ефекту від допомоги Співтовариства та завершити реалізацію заходів, що продовжують реалізовуватись у рамках кількох пріоритетів 2007-2010 років.
- **Пріоритети та цілі повинні враховувати майбутні відносини між Україною та Союзом**, в тому числі переговорний процес щодо укладення Угоди про асоціацію.

Передбачається, що Національна індикативна програма на 2011-2013 роки буде зосереджена на співпраці в наступних трьох пріоритетних сферах, однак пріоритети та підпріоритети ще остаточно не погоджені з боку України та Європейського Союзу. Окрім цього, ще не визначений індикативний бюджет для України на 2011-2013 роки.

Пріоритетна сфера 1: Підтримка демократичного розвитку, верховенства права та якісного управління

Підпріоритет 1: Свободи та безпека, в тому числі реформа правосуддя

Підпріоритет 2: Міграція та міжнародна торгівля шляхом удосконалення управління кордонами

Пріоритетна сфера 2: Підтримка регуляторної реформи і розбудова адміністративної спроможності

Підпріоритет 1: Реформа державного управління та управління державними фінансами

Підпріоритет 2: Підтримка у створенні глибокої та комплексної зони вільної торгівлі

Підпріоритет 3: Підтримка у реалізації Нового практичного інструменту (Порядку денного асоціації) через побудову адміністративної спроможності та інституційний розвиток

Пріоритетна сфера 3: Підтримка економічного та соціального розвитку

Підпріоритет 1: Підтримка секторальних політик (енергоефективності, охорони навколишнього середовища/зміна клімату, сільськогосподарські/торгівельні аспекти, транспорт)

Підпріоритет 2: Розвиток людського капіталу

Підпріоритет 3: Регіональний розвиток

	<p>Національні програми Інструменту європейського сусідства і партнерства передбачають:</p> <ul style="list-style-type: none"> • зосередження уваги на стратегічних пріоритетних секторах, визначених Планом дій ЄСП, реформування яких здійснюється лише за підтримки національних урядів; • до стратегічних пріоритетів можуть вноситись зміни шляхом перегляду Стратегічного документу у середньостроковій перспективі; • розподіл коштів між пріоритетами визначається у відповідних Національних індикативних програмах, а також детально відображається в щорічних програмах дій; • централізований метод управління фінансовими коштами Співтовариств; • використання секторальної бюджетної допомоги, що дозволяє дофінансовувати з коштів загального бюджету Співтовариства національні програми реформування окремих секторів економіки.
---	--

3.2. Бюджетна підтримка як метод реалізації національних програм

Як згадувалось вище, запровадження бюджетної підтримки як методу реалізації Інструменту європейського сусідства і партнерства передбачено статтею 15 Регламентом (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року про загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства, згідно з якою: “допомога Співтовариства може також використовуватись для секторальної та загальної бюджетної підтримки, якщо управління державними фінансами країни-партнера є достатньо прозорим, надійним та ефективним та наявна належним чином сформульована секторальна або макроекономічна політика, погоджена основними донорами, включаючи, там де це є доречним, міжнародні фінансові інституції”.

	<p>Угода про фінансування програми “Підтримка впровадження Енергетичної стратегії України” (розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.09.08 року №1234-р):</p> <ul style="list-style-type: none"> • набуття чинності Угоди про фінансування: Україна — 19.09.2008 р., ЄК – 29.09.2009 р.; • Метод надання допомоги/механізм управління — секторальна бюджетна підтримка, нецільова допомога, проектний підхід до технічної допомоги (5 млн. євро) / процедура централізованого управління; • використання коштів Програми: <ul style="list-style-type: none"> - 87 млн. євро внесок Європейського Союзу (в т.ч. 22 млн. євро з Механізму сприяння реформам урядування); - інші очікувані внески: ЄІБ/ЄБРР 400 млн. євро, Світовий банк – 150 млн. дол. (у рамках Позики на розвиток).
---	--

3.2.1. Секторальний підхід

Секторальний підхід є центральним елементом зовнішньої допомоги Співтовариств та використовується як метод надання фінансової допомоги. Європейська Комісія у лютому 2003 року опублікувала Керівні принципи²⁰ щодо підтримки секторальних програм, які визначали цілі та принципи секторального підходу.

Цілями секторального підходу є **компенсування слабкої проектної підтримки**. По-перше, це означає підтримку певної державної політики та стратегії, по-друге, сприяння узгодженості між політикою, фінансуванням та фактичними результатами, і, по-третє, скорочення операційних витрат на використання зовнішнього фінансування. Секторальний підхід передбачає, що донори еволюціонують від технічної підтримки дій до **спільного фінансування політики з країною-партнером та іншими донорами**. Ці скоординовані зусилля зроблені на основі цілей, встановлених урядом, і в рамках узгодженої державної програми витрат у визначеному секторі.

	<p>Бюджетна підтримка є інструментом надання коштів з бюджету держави або організації-донора до державного бюджету країни-бенефіціара на підтримку здійснення реформ і політик, що ведуть до реалізації чітко визначених та узгоджених стратегічних завдань.</p>
---	---

Це визначення містить декілька важливих моментів:

- 1) переказ фінансових ресурсів насамперед здійснюється до валютного резервного фонду національного банку, після цього банк перераховує кошти до державного казначейства країни-бенефіціара;
- 2) переказ ресурсів повинен здійснюватись на рахунок державного казначейства. Перекази, зроблені на рахунки, які належать не уряду, а іншим суб'єктам, рахунки, відкриті у комерційних банках (навіть якщо вони належать урядовим агенціям) або рахунки, відкриті поза межами системи національного казначейства не можуть вважатися бюджетною підтримкою;
- 3) **будь-який переказ завжди здійснюється тільки після виконання заздалегідь погоджених умов** і, як тільки цей переказ проведено, ці кошти можуть використані разом з іншими ресурсами уряду згідно з правилами управління державними фінансами країни-партнера.

3.2.2. Секторальна бюджетна підтримка

Законодавство Європейського Союзу **розрізняє два поняття** — загальна бюджетна підтримка та секторальна бюджетна підтримка.

²⁰ Guidelines for EC Support to Sector Programmes, European Commission, February 2003.

Загальна бюджетна підтримка передбачає передачу коштів на реалізацію програм загальнонаціонального розвитку чи стратегії реформування²¹. У свою чергу **секторальна бюджетна підтримка** є інструментом надання фінансування з бюджету Співтовариств до бюджету країни-бенефіціара **на підтримку здійснення реформ і політик, що ведуть до більшого зближення країни та ЄС** відповідно до укладених двосторонніх угод про співпрацю.

	<p>Однією з особливостей залучення секторальної бюджетної підтримки виступає необхідність наявності стратегії або програми розвитку сектору (включно з показниками/індикаторами ефективності), визначення відомств, відповідальних за впровадження секторальної програми.</p>
---	---

У загальному вигляді **загальні критерії надання бюджетної підтримки країні-бенефіціару** передбачають обов'язкову наявність:

- а) стратегії або **програми секторального розвитку**;
- б) стабільної та передбачуваної макроекономічної політики;
- в) державного бюджету та середньострокового плану бюджетних витрат;
- г) ефективної системи управління державними фінансами;
- д) **ефективного механізму координації донорів**;
- е) **системи оцінки/моніторингу** результативності стратегії/програми.

Для того щоб зрозуміти, як уряд країни-партнера може використовувати кошти бюджетної підтримки, в тому числі секторальної бюджетної підтримки, необхідно розглянути ряд понять, які застосовуються при укладанні фінансових документів між Співтовариством та національним уповноваженим країни-партнера.

Найбільш важливими термінами, які використовуються для визначення бюджетної підтримки є **пряма та непряма бюджетна підтримка**. Різниця між цими термінами полягає у такому:

- **пряма бюджетна підтримка** — обмін переведеної до країни-партнера іноземної валюти в еквівалентну суму у місцевій валюті здійснюється безпосередньо через звичайні канали банківської системи;
- **непряма бюджетна підтримка** — обмін переведеної до країни-партнера іноземної валюти в еквівалентну суму у місцевій валюті здійснюється опосередковано (як правило, шляхом продажу іноземної валюти на закордонному валютному аукціоні), а не через звичайні канали банківської системи.

²¹ Guidelines on the Programming, Design & Management of General Budget Support. Tools and Methods Series, European Commission, January 2007.

	<p>В Україні бюджетна допомога надходить як пряма бюджетна допомога.</p> <p>Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 19.11.2008 №1008 (із змінами) “Питання виконання Угоди про фінансування програми “Підтримка впровадження Енергетичної стратегії України” для зарахування коштів, що надійдуть від ЄС, Мінфін:</p> <ul style="list-style-type: none"> • відкриває у Національному банку рахунок в іноземній валюті; • доручає Національному банку здійснити продаж коштів в іноземній валюті за її середнім курсом, який встановився на міжбанківському ринку на дату, що передує дню проведення операції, та перерахувати кошти у національній валюті, отримані від продажу іноземної валюти, на відповідний рахунок, відкритий в Державному казначействі для зарахування надходжень спеціального фонду державного бюджету. <p>Головний розпорядник бюджетних коштів відкриває у встановленому порядку реєстраційний рахунок у Державному казначействі для здійснення видатків за рахунок бюджетних коштів.</p>
---	--

Бюджетна підтримка може бути цільовою або нецільовою. **Цільова бюджетна підтримка** передбачає перерахування фінансових ресурсів Співтовариства до національного казначейства країни-партнера у сумі, визначеній відповідною національною програмою (в рамках реалізації національного компоненту Інструменту європейського сусідства і партнерства). Перерахування ресурсів Співтовариств здійснюється ex-post (по факту) після проведення аудиту щодо підтвердження фактичного виконання статті бюджету.

Нецільова бюджетна підтримка передбачає перерахування ресурсів Співтовариств до національного казначейства країни-партнера, де вони включаються до доходної частини державного бюджету та використовуються для фінансування діяльності, визначеної урядом. Використання цих коштів не відслідковується та не перевіряється з боку Співтовариств.

	<ul style="list-style-type: none">• Європейська Комісія не здійснює фінансового аудиту нецільової бюджетної підтримки. Після перерахування до національного казначейства кошти бюджетної підтримки “розчиняються” у бюджеті, а здійснення контролю за “використанням” коштів ЄК є неможливим. Таким чином проведення аудиту “коштів ЄК” є неможливим.• Аудит національних рахунків повинен здійснюватись Рахунковою палатою або іншим відповідним аудиторським органом країни-партнера. Проведення аудиту національних рахунків є відповідальністю країни-партнера, незалежно від джерел їх поповнення – податки, неподаткові доходи, гранти або позики. Оприлюднення оцінки стосовно використання бюджету є, по своїй суті, політичним актом та може здійснюватись виключно національним органом, якому надані відповідні повноваження, наприклад Рахунковою палатою або іншою аналогічною інституцією.• Проведення ЄК аудиту операцій бюджетної підтримки можливо тільки до моменту передачі цих фондів до державного казначейства країни-партнера. При застосуванні централізованого методу впровадження програми бюджетної підтримки цілком логічним є проведення аудиту перевірки дотримання Європейською Комісією всіх фінансових процедур та правил, викладених у її відповідних документах та Угоді про фінансування, до переказу цих коштів на рахунок національного державного казначейства. Така перевірка є повноваженням Європейського суду аудиторів та пов’язана з підготовкою його щорічної декларації про відповідність.
---	--

Відповідно до зазначених вище умов, **Європейська Комісія несе відповідальність лише за перевірку виконання погоджених умов та за переведення ресурсів** до національного казначейства відповідно до угоди про надання бюджетної підтримки. Після здійснення переказу вся відповідальність за управління цими ресурсами покладається на уряд країни-бенефіціара відповідно до законодавства країни-бенефіціара.

	<p>В Україні для фінансування національних програм відповідно до Національної Індикативної програми для України застосовується нецільова секторальна бюджетна підтримка.</p>
---	---

3.2.3. Система індикаторів для використання коштів секторальної бюджетної підтримки

Виплата коштів бюджетної підтримки проводиться після перевірки виконання певних умов, необхідних для здійснення виплат. Ці умови, як правило, розподіляються на загальні та особливі.

- **Загальні умови** — умови, виконання яких є необхідним для здійснення виплат за всіма траншами. До цих умов належать загальні критерії надання бюджетної підтримки, згадані вище.
- **Особливі умови** — застосовуються до виплати індивідуальних траншів, як фіксованих, так і обумовлених. Ці умови належать до індикаторів реалізації програми. При визначенні цих критеріїв та індикаторів реалізації програми головна увага приділяється їх орієнтації на досягнення конкретних результатів, особливо при застосуванні до обумовлених траншів.

	<p>Європейська Комісія класифікує індикатори у такій послідовності: внесок → результат → наслідок → вплив:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Індикатори внеску вимірюють фінансові, адміністративні та регуляторні ресурси (які часто називають “процес”), що надаються урядом та донорами. Вони необхідні для визначення зв’язку між залученими ресурсами та досягнутими результатами для оцінки ефективності запроваджених заходів. • Індикатори результату вимірюють негайні та конкретні наслідки запроваджених заходів та використаних ресурсів. • Індикатори наслідку вимірюють результати на рівні бенефіціарів. У цьому випадку використовують також термін “індикатор результативності”. • Індикатори впливу вимірюють результативність наслідків, тобто стан досягнення загальної мети відносно національного розвитку та зменшення бідності.
---	---

Перерахування коштів бюджетної підтримки здійснюється шляхом надання фіксованих та обумовлених траншів (див. рис.3.2).

Рис. 3.2. Перерахування коштів бюджетної підтримки.

- **Фіксовані транші** мають фіксований обсяг, визначений в Угоді про фінансування (див. табл. 3.5). **Вони надаються або у повному обсязі**, коли виконані всі умови для їх надання (як спеціальні, так і загальні), **або не надаються зовсім**, тобто часткове перерахування коштів в рамках фіксованого траншу є неможливим.

	<p>Угода про фінансування програми “Підтримка впровадження Енергетичної стратегії України”²² передбачає два транші: фіксований та плаваючий.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Фіксований транш у розмірі 40 млн. євро, здійснюється після підписання Угоди про фінансування (29.09.2008 року). • Плаваючий транш у сумі до 42 млн. євро залежно від практично досягнутих результатів; рішення щодо обсягу кожного обумовленого траншу приймається Європейською Комісією з огляду на рекомендації Спільної моніторингової групи.
---	--

²² Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про підписання Угоди про виконання програми “Підтримка впровадження Енергетичної стратегії України” від 17.09.08 року №1234-р.

Індикатори	Очікуваний термін			Питома вага
	2008	2009	2010	
Перший транш: фіксований				
Створення Спільної моніторингової групи	x			
Прийняття Закону України “Про державний бюджет на 2008 рік” та порядку використання коштів бюджетної підтримки	x			
Плаваючий транш: варіативний				
1. Подання та виконання Закону України “Про державні закупівлі”, який відповідає нормам ЄС				20%
1.1. Подання на розгляд ВР проекту Закону	x			
1.2. Виконання нового Закону		x	x	
2. Подальше забезпечення спроможності та незалежності НКРЕ:				12%
2.1. Подання на розгляд ВР проекту Закону України “Про державне регулювання в енергетиці”	x			
2.2. Виконання нового Закону		x	x	
3. Утримання квазіфіскального дефіциту в енергетичному секторі порівняно з 2006 р.				5%
3.1. У 2008 р. середні рівні збору коштів у грошовій формі за електроенергію та природний газ будуть становити 95% та 85%	x			
3.2. У 2009 та 2010 рр. середні рівні збору коштів у грошовій формі за електроенергію та природний газ будуть становити не менше 96% та 86% відповідно		x	x	
4. Досягнення конкретних результатів щодо підготовки інтеграції України до енергетичного ринку ЄС				12%
4.1. Подання на розгляд ВР проекту Закону “Про принципи функціонування ринку природного газу”, який враховує відповідні принципи законодавства ЄС	x			
4.2. Виконання нового Закону		x	x	
4.3. Розробка комплексного Плану дій щодо інтеграції об’єднаної електроенергетичної системи України до електричних транс’європейських мереж, з урахуванням результатів Проекту ТАСІС “Допомога Україні у поступовому приєднанні до транс’європейських мереж”	x	x	x	

Табл. 3.5. Витяг із Індикативних показників виконання Програми “Підтримка впровадження енергетичної стратегії України”.

- **Обумовлені транші** мають максимальний обсяг, визначений в Угоді про фінансування. Обсяг коштів, призначених для перерахування **визначається з огляду на оцінку виконання умов та досягнення індикаторів**. Обумовлений транш може бути перераховано повністю або частково, а обсяг перерахованих коштів розраховується виходячи з досягнення попередньо погоджених цілей або індикаторів (за умови виконання всіх загальних умов).

	<p>Виконання Угоди про фінансування програми “Підтримка впровадження Енергетичної стратегії України”:</p> <ul style="list-style-type: none"> • відповідно до ст. 25 Закону України “Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України” Міністерству палива та енергетики України передати бюджетні призначення, установлені за бюджетною програмою 3511650 “Проведення структурних реформ в енергетичному секторі”, у сумі 303 400 тис. грн. (<i>постанова Кабінету Міністрів України від 19.11.08 № 1008</i>); • відповідно до ст. 26 Закону України “Про Державний бюджет України на 2009 рік” Міністерству палива та енергетики передати частину бюджетних призначень, установлених за бюджетною програмою 3511650 “Реалізація програм допомоги Європейського Співтовариства”, у сумі 509 263 600 грн. (<i>постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.09 № 1411</i>).
---	---

При проведенні операцій з коштами бюджетної підтримки потрібно розрізняти також поняття плаваючого та неплаваючого траншів.

- **Плаваючий транш** — дата виконання умови (умов) для проведення платежу може змінюватись, тобто дата проведення перевірки виконання індикатора(-ів) для здійснення платежу фактично не визначена. Плаваючі транші найчастіше застосовуються у випадках, коли для проведення платежів необхідно виконання таких індикаторів, як прийняття законодавчих актів або певних рішень.
- **Неплаваючий транш** — дата виконання умови (умов) для проведення платежу не може змінюватись, тобто дата проведення перевірки виконання індикатора(-ів) для здійснення платежу є фіксованою. Дата, до якої мають бути виконані умови для здійснення платежу, визначається в Угоді про фінансування.

	<p>Бюджетна підтримка:</p> <ul style="list-style-type: none">• це механізм надання допомоги Співтовариства при реалізації національних програм Інструменту європейського сусідства і партнерства;• може бути секторальною у випадку, якщо вона надається для сприяння розвитку певного сектору;• це передача фінансових ресурсів зовнішньої фінансової агенції до національного державного казначейства країни-партнера, за умови виконання останньою погоджених умов для здійснення цих платежів; при цьому фінансові ресурси стають частиною загального бюджету країни-партнера та, відповідно, використовуються згідно з правилами управління державними фінансами країни-партнера.
---	---

3.3. Практичні етапи впровадження національної програми

Реалізація програми пов'язано з двома видами діяльності:

- 1) проведенням моніторингу та продовження діалогу протягом впровадження програми щодо національної політики та стратегії, макроекономічного стану та управління державними фінансами;
- 2) звітуванням перед Європейською Комісією з цих питань.

Ця фаза включає такі питання:

- постійний діалог між урядом країни-бенефіціара та Євросоюзом (з можливим залученням інших донорів, які працюють у секторі, куди спрямовуватиметься секторальна бюджетна підтримка);
- проведення оцінки виконання умов щодо надання фіксованого траншу;
- проведення моніторингу та оцінка індикаторів виконання програми;
- прийняття рішення щодо надання обумовленого траншу.

3.3.1. Формування підготовчої групи

Рішення щодо вибору сектору країни-партнера для надання секторної бюджетної підтримки ухвалюється у тісній співпраці з Європейською Комісією та Представництвом ЄС у країні-партнері відповідно до пріоритетів, визначених Стратегією для країни та відповідною Національною Індикативною програмою.

Базуючись на аналізі потенційних секторів надання секторної бюджетної підтримки, **Представництво Європейського Союзу готує проект Опису дій**. Після підготовки проекту Опису дій, інституція відповідальна за координацію зовнішньої допомоги ЄС, у випадку України — Міністерство економіки (як

національний координатор), має створити Підготовчу групу та здійснювати тимчасове головування у ній до закінчення її формування. Міністерство економіки має направити усім заінтересованим відомствам запрошення взяти участь у зустрічі, метою якої є заснування Підготовчої групи. Після створення Підготовчої групи Міністерство економіки продовжує надавати підтримку її діяльності та за необхідності виступає як її модератор.

Для створення Підготовчої групи необхідно:

- підготувати та обговорити з відповідним керівником проекту у представництві Європейського Союзу в країні-партнері перелік визначених партнерів програми;
- визначити дату проведення засідання та підготовчих зустрічей;
- провести перші зустрічі (щотижня);
- підготувати та провести коротку презентацію питань бюджетної підтримки та секторального підходу;
- обговорити зміст відповідної програми бюджетної підтримки, обсяг фінансування, яке може надійти в рамках програми бюджетної підтримки;
- визначити характеристики індикаторів, які мають бути розроблені Підготовчою групою (у співпраці з Представництвом ЄС);
- розпочати діалог, метою якого є досягнення спільної позиції щодо використання коштів бюджетної підтримки.

Після закінчення роботи Підготовчої групи та підписання Урядом України Угоди про фінансування відповідної національної програми (що включає бюджетну підтримку) створюється **Спільна моніторингова група (СМГ)** для нагляду за впровадженням програми, функції та завдання якої визначаються положеннями Угоди про фінансування.

	<p>Угода про фінансування складається з трьох частин:</p> <ul style="list-style-type: none"> • особливі умови; • додаток I — Загальні умови; • додаток II — Технічні та адміністративні положення (<i>fishes</i>). Особливі умови та Загальні умови є стандартними для всіх програм.
---	--

Угода про фінансування має такі основні риси:

- передбачає **одночасне надання двох типів допомоги**: бюджетної підтримки (на впровадження якої спрямовується основна частина бюджету програми) та “супутні заходи” для підвищення спроможності, інституційної підтримки, проведення моніторингу, оцінки та аудиту.

- для забезпечення застосування фінансового регламенту до загального бюджету Співтовариств (Регламент Ради (ЄС, Євроатом) №1605/2002)²³ до коштів бюджетної підтримки визначається, що:
 - засобом впровадження бюджетної підтримки є **пряме централізоване управління**;
 - Угода про фінансування визначає окремі правові зобов'язання для здійснення платежів бюджетної підтримки;
 - правило Д+3 (дата + 3), яке встановлює, що **всі контракти на виконання угоди про фінансування** (за винятком контрактів щодо проведення аудиту та оцінки) **мають бути укладені не пізніше, ніж через три роки після набуття чинності угодою**;
 - всі запити на для здійснення платежів у рамках компоненту бюджетної підтримки мають бути надані до кінця “основного етапу виконання” програми, визначеного Угодою про фінансування.
- Курс обміну визначається в Особливих умовах Угоди. Необхідно наголосити на важливості уникнення невизначеності стосовно обмінного курсу, який буде застосовуватись при обміні валюти.
- Критерії для проведення виплат мають бути визначені у ТАП або у додатку до них.

3.3.2. Завдання та функції Спільної моніторингової групи

Для забезпечення нагляду за впровадженням програми секторальної бюджетної підтримки мають бути створені кілька відповідних структур. Ключовою структурою, заснованою на етапі впровадження програми секторальної бюджетної підтримки, є Спільна моніторингова група (СМГ).

	<p>Угода про фінансування програми “Підтримка впровадження Енергетичної стратегії України”:</p> <ul style="list-style-type: none"> • спільна моніторингова група (<i>Joint Monitoring group</i>), створена з представників Мінпаливенерго та Єврокомісії; • розширена моніторингова група (<i>Larger Joint Monitoring group</i>); • спільна консультативна група (<i>ad-hoc Advisory group</i>), створена в Мінпаливенерго; • 5 робочих (технічних) груп; • спільна моніторингова група отримує підтримку від Проекту технічної допомоги.
---	---

²³ Council Regulation (EC, Euroatom) №1605/2002 of 25 June 2002 on the Financial Regulation applicable to the general budget of the European Communities, OJEU L 248 of 16/09/2002, p.1. Regulation last amended by Regulation (EC, Euroatom) №1995/2006 (OJEU L 390, 30.12.2006, p.1) and by Council Regulation (EU, Euroatom) №1525/2007 of 17 December 2007 (OJ L 343, 27.12.2007, p.9)

Основним завданням Спільної моніторингової групи є здійснення нагляду та координації збору даних щодо досягнення визначених індикаторів, складання, спільно з європейською стороною піврічних звітів та підготовка середньострокових оглядів.

Оскільки обсяг фінансових надходжень для секторальної бюджетної підтримки може бути значним, а також з огляду на те, що здійснення нагляду та проведення моніторингу є досить об'ємними завданнями, можливе створення кількох технічних робочих груп для проведення моніторингу виконання окремих завдань національної програми.

	<p>Завдання Спільної моніторингової групи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • проведення засідань двічі на місяць для оцінювання стану виконання програми; • розробка ефективної системи моніторингу впровадження програми, включаючи розробку ефективної моніторингової матриці, збір інформації та відповідної статистики, а також ефективної системи підтвердження даних; • здійснення нагляду за роботою технічних робочих груп, створених для підтримки процесу досягнення індикаторів; • проведення регулярних оглядів стану виконання секторальної бюджетної програми відповідно до визначених індикаторів та підготовка рекомендацій для Уряду щодо здійснення заходів, необхідних для подолання виявлених недоліків у випадку затримки досягнення зазначених індикаторів; • розробка ефективного механізму проведення спільного огляду стану виконання програми та співробітництва з партнерами програми бюджетної підтримки; • підготовка піврічних звітів про результати впровадження програми; • розробка ефективної комунікаційної стратегії та підготовка оглядів стану досягнення індикаторів для відповідних органів; • надання інформації згідно з вимогами ЄК та Уряду країни, визначеними Угодою про фінансування; • здійснення нагляду за створенням та діяльністю Інформаційної системи управління (ISU), спрямованої на підтримку впровадження програми; • підготовка та погодження внутрішнього регламенту діяльності Спільної моніторингової групи протягом першого місяця її роботи.
---	--

Спільна моніторингова група створюється після підписання Угоди про фінансування та продовжує діяльність, розпочату в рамках роботи Підготовчої групи з підготовки програми секторальної бюджетної підтримки, зокрема з

визначення індикаторів та відповідних показників. Спільна моніторингова група **працює протягом всього терміну впровадження національної програми та ще одного року після її закінчення** для підготовки заключних звітів щодо її виконання.

Діяльність Спільної моніторингової групи вимагає ефективної координації діяльності та організації її роботи. З цією метою ініціюється проект технічної допомоги для підтримки роботи СМГ, **персонал якого складається із зовнішніх консультантів**, а завданням якого є забезпечення вчасної підготовки основних документів та підсумкових звітів. Проект технічної допомоги на початковій стадії буде складатися з консультантів, залучених Рамковим контрактом. Водночас як тільки це буде можливо започатковується проект, який фінансуватиметься з бюджету компоненту технічної підтримки Угоди про фінансування, для надання більш повної підтримки процесу імплементації програми. Відповідно до процедур Європейської Комісії щодо впровадження національної програми та застосування секторального підходу, діяльність проекту має бути спрямована на підвищенні спроможності національних інституцій.

	<p>Очікувані результати діяльності Моніторингової групи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Система моніторингу секторальної бюджетної підтримки. Має бути розроблено систему проведення моніторингу та моніторингову матрицю, яка дозволить підсумовувати результати впровадження програми в контексті загального розвитку сектора. 2. Піврічні звіти про виконання програми. Стислі виклади головних результатів програми, обмежень та прогалів, які базуються на аналізі індикаторів. 3. Середньостроковий огляд. За підтримки проекту технічної допомоги, Спільна моніторингова група готує Середньостроковий огляд виконання програми, який буде слугувати основою для оцінки досягнутих результатів та визначення фінансових ресурсів, що надаватимуться в рамках обумовленого траншу.
---	---

Окрім моніторингу здійснюють оцінювання національної програми. Оцінка визначає до якої міри та при яких обставинах бюджетна підтримка відповідає умовам її надання, є ефективною для отримання сталих результатів у секторах, які є об'єктом бюджетної підтримки (як правило, це цілі національної політики та стратегій, такі як подолання бідності, зростання, а також інші цілі, такі як покращення управління державними фінансами).

У результаті проведення оцінки можуть бути визначені прогрес у впровадженні національної програми, набутий досвід та підготовлені рекомендації стосовно того, як, коли, де та якою мірою застосовувалась або може бути застосована бюджетна підтримка для досягнення визначених цілей. Оцінка є більш широким процесом, ніж моніторинг реалізації, який спрямовано на перевірку відповідності наданого внеску бюджетної підтримки плану

реалізації національної програми відповідно до Угоди про фінансування, точніше технічним та адміністративним положенням програми.

Результати оцінки мають бути враховані при:

- впровадженні майбутніх програм бюджетної підтримки;
- прийнятті рішень щодо вибору сектору та часу застосування бюджетної підтримки, а також застосування відповідного інструменту.

Таким чином, найбільш прийнятним часом для проведення оцінки є програмний етап підготовки програми бюджетної підтримки. Крім того, оцінка також проводиться у разі виникнення у зацікавлених сторін (ЄК, країни-партнера, інших донорів) потреби у перегляді політики, методів або підходів, що застосовуються при використанні коштів Співтовариств.

	<p>Впровадження національних програм передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • підписання Угоди про фінансування як основного фінансового документу, який дозволяє перерахування коштів з бюджету Співтовариства до національного Казначейства країни-сусіда; • запровадження системи моніторингу, в центрі якої знаходиться Спільна моніторингова група. Завдання та функції Спільної моніторингової групи визначаються Угодою про фінансування відповідної програми; • започаткування проекту технічної допомоги, який окрім супроводу та надання допомоги Спільній моніторинговій групі, буде здійснювати оцінювання поступу у виконанні індикативних показників національної програми.
---	--

Висновки до теми 3

Основний принцип, який лежить в основі національних програм Інструменту європейського сусідства і партнерства — **принцип партнерства для досягнення спільних політичних цілей**, визначених у Планах дій Європейської політики сусідства. При цьому країна-сусід повинна бути максимально залученою до програмування такої допомоги з метою підвищення ефективності її використання. Цьому сприятиме система планування допомоги для національного компонента, а саме спільне опрацювання Стратегічного документу, національних індикативних програм, щорічних програм дій та угод про фінансування.

При реалізації національних програм використовується **секторальна бюджетна допомога**, що дозволяє дофінансовувати з коштів Європейського Союзу національні програми реформування окремих секторів економіки.

Обсяг фінансування національних програм у рамках Інструменту європейського сусідства і партнерства залежить від амбітності відносин між країною-партнером та Європейським Союзом, а також спроможності національних інституцій отримувати та використовувати кошти в межах секторальної бюджетної підтримки.

Тема 4.

Регіональні програми Інструменту європейського сусідства і партнерства

Відповідно до Регламенту (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року про загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства **фінансова допомога Співтовариства буде надаватись у вигляді програм для кількох країн**. У межах Інструменту європейського сусідства і партнерства на 2007-2013 роки на програми для кількох країн (регіональні та міжрегіональні програми) виділяється близько 750 млн. євро, окрім того додатково на реалізацію ініціативи “Східне партнерство” буде виділено додатково близько 600 млн. євро.

Регіональні та міжрегіональні програми є невід’ємною частиною Європейської політики сусідства, які спрямовані на реалізацію спільних ініціатив на налагодження співробітництва між країнами-партнерами, а також країнами Єс та країнами-партнерами. У публікації буде детально розглянута регіональна програма для країн Східного регіону, зважаючи на той факт, що фінансування на проекти, які можуть реалізовуватись в Україні будуть розглядатись у рамках фінансового кошика для Східного регіону ЄСП.

Потрібно зазначити, що механізм використання коштів на регіональні та міжрегіональні програми відрізняється від управління програм для однієї країни та програм транскордонного співробітництва, зважаючи на застосування проектного підходу до реалізації програм та інструментів **реалізації міжрегіональних програм**, зокрема TAIEХ, SIGMA, TEMPUS.

4.1. Програмування допомоги для України в рамках регіональних програм

Європейська політика сусідства забезпечує тісні взаємовідносини між Європейським Союзом та країнами-сусідами. Ці рамки щодо країн європейської політики сусідства діють на двосторонньому рівні та підтримуються шляхом допомоги Співтовариств на національному рівні. Однак, реалізація певних цілей вимагає співробітництва та допомоги на регіональному рівні. Тому регіональні програми за своєю суттю повинні доповнювати національні програми для реалізації Інструменту європейського сусідства і партнерства.

Європейський Союз вважає важливою політичною ціллю **співпрацю не лише з партнерами з регіону, а також між самими партнерськими країнами**. Регіональні стратегічні документи й індикативні програми визначають пріоритети та розмір фінансування. Вони розроблені окремо для Східного регіону, Південного регіону, а також для міжрегіональної співпраці у межах ІЄСП.

4.1.1. Стратегічний документ для Східного регіону на 2007-2013 роки

Східний Регіональний стратегічний документ охоплює сім східноєвропейських країн та країн Південного Кавказу, що підпадають під дію Інструменту європейського сусідства і партнерства, а саме: Україну, Білорусь, Молдову, Вірменію, Азербайджан, Грузію та Російську Федерацію — Стратегічний документ для Східного регіону на 2007-2013 роки²⁴.

	<p>Пріоритетні сфери для регіональної співпраці зараз визначені у Стратегічному документі для Східного регіону ЄІСП на 2007-2013 рр., прийнятому Європейською Комісією у березні 2007 року.</p> <p>Індикативною програмою для Східного регіону на 2007-2010 рр.²⁵ було визначено фінансування в розмірі 223,5 млн. євро, в тому числі 9,8 млн.євро для діяльності з інформування та підтримки</p>
---	---

Головними регіональними стратегічними цілями ЄС є впровадження ЄПС та угоди щодо Чотирьох спільних просторів із Росією та сприяння співпраці у регіоні. Крім цих стратегічних цілей, ЄС має й **особливі галузеві цілі в регіоні**, в яких регіональна складова надзвичайно важлива. Перша з них — **сталий розвиток і охорона навколишнього середовища**, оскільки вони є базовими для законодавства та політики Європейського Союзу.

Друга — **потреба у забезпеченні диверсифікації та безпеки постачання енергії до ЄС**, оскільки Східний регіон ЄІСП є ключовим у реалізації цього завдання, та **розвиток транспортних зв'язків** між розширеним ЄС і його сусідніми країнами в зв'язку із посиленням торговельних відносин.

Окрім цього, важливою ціллю Європейський Союз розглядає питання безпеки та якісного управління.

Стратегічний документ для Східного регіону на 2007-2013 роки опрацьований з метою усунення спільних труднощів партнерських країн у політичній, економічній, соціальній та екологічних сферах. Зокрема, до проблемних питань віднесені такі:

- **питання імплементації Європейської політики сусідства та угоди щодо “Чотирьох спільних просторів” з Росією** — реалізація тих положень у Планах дій (які є спеціальними для кожної країни-партнера), які є близькими за своєю природою та можуть бути найкраще вирішеними через поєднання двосторонніх та багатосторонніх заходів;
- **регіональне співробітництво** — розбудова співробітництва між країнами-партнерами, в тому числі за принципом “знизу вгору”

²⁴ Commission Decision of 15 October adopting ENP Regional Programme Strategy Paper for the period 2007-2013: C(2007) 672 (http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_eastern_rip_en.pdf)

²⁵ Commission Decision of 15 October adopting Eastern Regional Indicative Programme 2007 – 2010: C(2007) 672 (http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_eastern_rip_en.pdf)

шляхом інтенсифікації міжлюдських контактів між партнерськими країнами та Європейським Союзом;

- **питання “заморожених” конфліктів** — посилена співпраця та координація між країнами регіону для вирішення труднощів, пов’язаних з наявністю протипіхотних мін і вибухових залишків війни;
- **питання юстиції, свободи і безпеки** — співпраця в галузі боротьби з організованою злочинністю, торгівлі людьми, корупцією тощо;
- **питання управління та демократії** — співпраця з метою демократичної консолідації та систем державного управління країн регіону;
- **економічне середовище та бізнес** — стимулювання ширшої інтеграції країн у світову економіку, в тому числі вирішення спільних проблем, пов’язаних з глобалізацією, зростаючою лібералізацією торгівлі;
- **охорона навколишнього середовища** — співпраця, спрямована на зменшення екологічних ризиків та забруднення і сприяння більш сталого використання природних ресурсів;
- **питання лісового господарства** — розвиток стратегій та регіональної співпраці на основі спільного розуміння проблеми злочинності в галузі лісового господарства, зокрема незаконна вирубка;
- **питання енергетики** — розвиток співпраці, спрямованої на поступову інтеграцію енергетичних ринків (у рамках “Бакинської ініціативи”);
- **питання транспорту** — приєднання партнерських країн до Транс’європейських мереж та інтеграцію в Пан’європейські коридори.

Стратегічний документ для Східного регіону на 2007-2013 роки запропонував **стратегію реагування** Європейської Комісії для Східного регіону, відповідно до якої передбачається спрощення та удосконалення співпраці у сферах взаємних інтересів і вигод між самими партнерськими країнами та між Європейським Союзом та партнерськими країнами.

	<p>Ключові пріоритети Стратегічного документу для Східного регіону на 2007-2013 роки:</p> <ul style="list-style-type: none">• мережі;• охорона навколишнього середовища і лісове господарство;• управління кордоном та міграцією, боротьба з міжнародною злочинністю, митниця;• міжлюдські контакти, інформування й підтримка;• протипіхотні міни, вибухові залишки війни, стрілецька зброя та легке озброєння.
---	--

Допомога ЄС у **сфері мереж** буде зосереджена на підтримці транспортної й енергетичної галузей, згідно з політикою, погодженою Міністерськими конференціями з питань транспорту й енергетики ЄС-Чорне море-Каспійський басейн 2004 року та відповідними експертними робочими групами. У транспортній галузі це також включає допомогу для приєднання транспортних мереж ЄС до головних осей Транс'європейських мереж, наближення до стандартів і законодавства ЄС у транспортній сфері, ефективну імплементацію міжнародних угод у цій галузі. В енергетичній сфері допомога Каспійському процесові буде надаватися одночасно з допомогою у реформуванні енергетичної галузі, в тому числі у законодавчому та регуляторному наближенні до *acquis* ЄС у сфері енергетики, сприянні розвиткові та вдосконаленню необхідної інфраструктури, поступовій інтеграції енергоринків регіону в енергетичні ринки Європейського Союзу.

Регіональна допомога ЄС з **питань довкілля** буде зосереджуватися на багатосторонніх екологічних угодах, управлінні водними ресурсами й охороні природи, в тому числі й лісів. В управлінні водними ресурсами ключовими питаннями залишаються якість і постачання води, а також водовідведення. Вони будуть вирішуватися в межах співробітництва щодо регіональних морів та в рамках Водної ініціативи ЄС.

У сфері охорони природи підтримка надаватиметься збереженню біологічного різноманіття та вирішенню проблеми погіршення земель, а також галузі лісового господарства через Процес застосування лісового права та управління. Передбачається підтримка у сфері зміни клімату та промислового забруднення. Допомога буде надаватися розвитку громадянського суспільства, інформації, оцінки й моніторингу.

Допомога у сфері **“управління кордоном та міграцією, боротьба з міжнародною злочинністю, митниця”** зосереджуватиметься на підтримці ініціатив регіонального управління і міграції. Окрема увага буде зосереджена на заходах, спрямованих на боротьбу з незаконною торгівлею. У митній галузі допомога надаватиметься вдосконаленню міжнародних погоджених норм і стандартів, з метою гарантування безпеки міжнародної торговельної системи

постачання та для заохочення співпраці між митними адміністраціями, зокрема на кордонах.

Крім співпраці між урядами, важливим є заохочення співробітництва між **громадянським суспільством** у регіоні і між **партнерськими країнами** та ЄС. Допомога у цій сфері забезпечить підтримку співпраці в регіоні та суб-регіонах.

Допомога у сфері **протипіхотних мін**, вибухових залишків війни, стрілецької зброї та легкого озброєння буде продовженням Стратегій дій ЄС щодо мін, але може, при потребі, містити діяльність, спрямовану на знищення вибухових залишків війни та незаконне поширення й наявність стрілецької зброї і боєприпасів, одночасно з заборонаю розповсюдження зброї масового знищення та її засобів доставки.

4.1.2. Східна регіональна індикативна програма на 2007-2010 роки

Східною регіональною індикативною програмою на 2007-2010 роки визначені підпріоритети, на які будуть спрямовуватись кошти першого індикативного бюджету (див. табл. 4.1).

Пріоритетна сфера 1: Мережі

Підпріоритет 1: Транспорт

Підпріоритет 2: Енергетика

Підпріоритет 3: Діяльність малих і середніх підприємств (МСП)

Пріоритетна сфера 2: Охорона навколишнього середовища і лісове господарство

Пріоритетна сфера 3: Управління кордоном та міграцією, боротьба з організованою злочинністю, митниця

Пріоритетна сфера 4: Міжлюдські контакти, інформування та підтримка

Пріоритетна сфера 5: Протипіхотні міни, вибухові залишки війни, стрілецька зброя і легке озброєння

Пріоритетні сфери	Бюджет (млн. євро)
Мережі	56–78 (25-35 %)
Охорона навколишнього середовища та лісове господарство	56–78 (25-35%)
Управління кордоном і міграція, боротьба з міжнародною злочинністю, митниці	45–67 (20-30%)
Міжлюдські контакти, інформування та підтримки	22–34 (10-15%)
Протипіхотні міни, вибухонебезпечні залишки зброї після війни, стрілецька зброя і легке озброєння	11–22 (5-10%)

Табл. 4.1. Індикативний бюджет на 2007-2010 роки.

Перерозподіл коштів між пріоритетними сферами можливий у межах, визначених відповідним законодавством, в тому числі Регламентом (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року про загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства.

Подібно до національного компоненту, кожний пріоритет, визначений Стратегічною програмою для Східного регіону на 2007-2013 роки та Індикативною програмою для Східного регіону на 2007-2010 роки, містить довгостроковий вплив, особливі цілі, очікувані результати, та показники виконання кожного пріоритету (на рівні довгострокового впливу та рівні особливих цілей). Тим самим, підтверджується єдиний підхід у використанні допомоги Співтовариств, передбаченої ІЄСП.

Підпріоритет 1: Транспорт*а) Довгостроковий вплив.*

Посилити довгострокову співпрацю між партнерськими країнами регіону та ЄС, а також між самими партнерськими країнами шляхом вирішення ключових транспортних питань та через регіональне зближення політик і наближення до норм і стандартів ЄС.

б) Особливі цілі:

- Об'єднання партнерських країн з транспортними мережами ЄС, шляхом поєднання з Транс'європейськими транспортними мережами (ТЄМ) та Пан'європейськими коридорами, згідно з рекомендаціями Групи високого рівня щодо розширення Транс'європейської транспортної системи на сусідні держави та регіони.
- Надання допомоги на регіональному рівні з метою поступової інтеграції транспортних ринків країн Центральної Азії та східних країн ІЄСП, послідовного наближення регіональної політики до норм та стандартів ЄС, ефективної імплементації міжнародних угод у транспортній сфері, в тому числі тих, що стосуються транспортної безпеки, екологічних стандартів, удосконалення правового забезпечення і стандартів безпеки в автомобільних та залізничних секторах транспорту, покращення можливостей взаємодії залізничних мереж.
- Налагодження заходів і послуг у сферах безпеки польотів та налагодження управління повітряним рухом, безпеки на повітряному та морському транспорті, згідно з міжнародними стандартами.
- Впровадження взаємодії між наземними сполученнями та морськими перевезеннями на короткі відстані, в тому числі такими, як концепція ЄС "Морські шляхи", і використання міжнародно прийнятих форм Полегшення Міжнародної морської організації (IMO FAL).

в) Очікувані результати.

- Посилення транспортних потоків; інституціоналізована співпраця в сфері транспортної безпеки, особливо щодо авіа-, морського та наземного транспорту і стосовно безпеки постачання, імплементація усіх міжнародних рекомендацій з безпеки (ІКАО, ММО, ЄЕК ООН, Всесвітня митна організація (ВМО), МОП тощо) та рекомендацій ЄС щодо безпеки на усіх видах транспорту.
- Визначення реальних робочих програм з посилення співробітництва щодо відновлення існуючої та створення нової пріоритетної транспортної інфраструктури, яка базується, зокрема, на рекомендаціях Групи високого рівня (тобто зв'язки між Транс'європейськими транспортними мережами, ТКЄКА, пан'європейськими та іншими коридорами) для здійснення фінансування економічно та екологічно доцільних взаємовигідних інвестицій.
- Конкретні заходи, які свідчать про зростання розуміння екологічного впливу транспорту та розвитку механізмів екологічного контролю.
- Конкретні заходи, які свідчать про зростання розуміння впливу від розширення ЄС на потоки товарів між ЄС, прибережними країнами

	<p>Каспійського та Чорного морів, сусідніми країнами.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Відчутний прогрес внаслідок посиленої співпраці в транспортній та залізничній сферах із таких питань, як гармонізація соціальних правил, правил доступу до технічних і професійних вимог, вимог безпеки дорожнього руху, спільного функціонування залізничних мереж, транспортування небезпечних вантажів. • Посилення двосторонніх зв'язків і регіонального співробітництва в сфері авіації щодо спільних політичних цілей, покращення послуг повітряної навігації і безпеки, управління повітряним рухом, чинних вимог до безпеки польотів та правил безпеки аеропортів. <p>з) Показники виконання.</p> <p>Рівень довгострокового впливу.</p> <p>Наступне розширення і стале співробітництво та механізми співробітництва між партнерськими країнами в галузі транспорту; значне зростання транспортних потоків.</p> <p>Рівень особливих цілей</p> <ul style="list-style-type: none"> • Збільшення інвестицій з боку міжнародних фінансових установ, комерційних та урядових структур у проекти інфраструктури. • Імплементация рекомендацій Групи високого рівня щодо розширення транс'європейської транспортної системи на сусідні країни і регіони. • Посилення інтеграції транспортних ринків східних країн ІЄСП та країн Центральної Азії. • Збільшення зближення із правовою системою та стандартами ЄС, ефективна імплементация міжнародних угод у транспортній сфері, в тому числі – транспортній безпеці. • Впровадження передового досвіду та міжнародних стандартів у сферах безпеки польотів і морської безпеки.
--	--

4.1.3. Щорічні програми дій для Східного регіону

Програма дій ІЄСП для Східного регіону на 2008 рік затверджена рішенням Європейської Комісії С (2008) 3821 від 4 серпня 2008 року²⁶. Відповідно до положень Програми дій на 2008 рік максимальний розмір внеску Європейського Союзу **38 млн. євро** з загального фонду бюджету Європейського Союзу 2008 року (максимальний індикативний бюджет).

Відповідно до додатку (технічних та адміністративних положень або fiche) до Програми дій ІЄСП для Східного регіону на 2008 рік передбачається фінансування п'яти проектів (див. табл. 4.2):

- **Утилізація відходів та управління даними в галузі навколишнього середовища (ENPI Waste Governance and Management of Environmental Data)**, індикативний бюджет якого складає 9 млн. євро (передбачає два

²⁶ Commission Decision of 4 August 2008 on the ENP Regional East Action Programme 2008 in favor of ENP countries and Russia to be financed under budget line 19.08.0103 of the general budget of the European Communities: C (2008) 3821

компоненти). Загальною метою проекту є зменшення ризиків та забруднення навколишнього середовища, просування більш сталого використання природних ресурсів у країнах-партнерах регіону. Початок реалізації першого компоненту 2009 рік, термін дії – 4 роки. Початок реалізації другого компоненту вересень 2008 року, термін дії – 4 роки.

- **Глобальне розміщення коштів ІЄСП – Схід** (*ENPI-East Global Allocation*), індикативний бюджет 7 млн. євро (яким передбачено фінансування 4 компонентів). Загальною метою є забезпечення швидкого реагування на непередбачувані ситуації, що дозволяє Європейському Союзу фінансувати невеликі проекти з метою досягнення цілей Східного регіону ІЄСП.
- **Місія Європейського Союзу щодо надання допомоги з питань кордону Молдавії та Україні – EUBAM 6** (*European Union Border Assistance Mission to the Republic of Moldova and Ukraine – EUBAM 6*), індикативний бюджет складає 12млн. євро. Загальною метою програми є зміцнення спроможності управління митними та прикордонними питаннями в Україні та Молдавії з метою боротьби з прикордонною та організованою злочинністю, приведення національних стандартів до стандартів ЄС. Основними бенефіціарами проекту є державні митні та державні прикордонні служби України та Молдавії. Термін реалізації проекту – 1 рік від моменту укладення угоди про спільне управління.
- **Ініціатива енергетичного збереження в секторі будівництва в країнах Східної Європи та Центральної Азії** (*Energy Saving Initiative in the Building Sector in the Eastern European and Central Asian countries (ESIB)*), максимальний бюджет якого складає 5 млн. євро. Загальною метою проекту є надання допомоги країнам-партнерам INOGATE, зменшення залежності від корисних копалин, покращення безпеки енергозабезпечення та запобігання наслідкам змін клімату. Початок проекту – 2009 рік, термін дії проекту – 4 роки.
- **Передінвестиційний проект для реалізації Транскаспійсько-чорноморського газового коридору** (*Pre-investment project for the implementation of the Trans-Caspian-Black Sea Gas Corridor*), бюджет якого складає 5 млн. євро. Загальною метою проекту є створення умов, необхідних для впровадження нового коридору для постачання газу від країн каспійського моря (Азербайджан, Казахстан та, можливо, Туркменістан) до країн Центральної та Східної Європи через Грузію та Чорне море. Потенційними бенефіціарами проекту будуть міністерства енергетики та газові компанії в країнах-партнерах (Азербайджан, Грузія, Казахстан та Туркменістан), а також до реалізації проекту будуть залучені представники регіонів каспійського та чорного моря. Початок проекту – 2009 рік, термін дії проекту – 3 роки.

Програми 2008 року	Бюджет (млн. євро)	Бюджет по інструментах (млн. євро)
Утилізація відходів та управління даними в галузі навколишнього середовища	9,0	
1. Утилізація відходів	6,5	Технічна допомога, шляхом укладення одного або кількох контрактів на закупівлю
2. Дані в сфері навколишнього середовища	2,5	
Глобальне розміщення коштів ІЄСП –Схід	7,0	
1. Надання підтримки циклу управління проектами	3,5	Рамкові контракти
2. Інформаційна діяльність	2,0	Контракти на закупівлю, гранти
3. Організація зустрічей	1,0	Рамкові контракти
4. Операції ad hoc	0,1	Контракти на закупівлю послуг, гранти та/або заходи, які спільно управляються з боку міжнародних організацій
Місія Європейського Союзу щодо надання допомоги з питань кордону Молдавії та Україні – EUBAM 6	12,0	1 млн. євро – контракт на закупівлю постачання, 11 млн. євро – контракт на закупівлю послуг
Ініціатива енергетичного збереження в секторі будівництва в країнах Східної Європи та Центральної Азії	5,0	Технічна допомога, шляхом укладення одного або кількох контрактів на закупівлю
Передінвестиційний проект для реалізації Транскаспійсько-чорноморського газового коридору	5,0	Технічна допомога, шляхом укладення одного або кількох контрактів на закупівлю

Табл. 4.2. Розподіл коштів в рамках Програми дій на 2008 рік.

Програма дій ІЄСП для Східного регіону на 2009 рік затверджена рішенням Європейської Комісії С(2009) 4294 від 10 червня 2009 року²⁷. Відповідно до положень Програми дій на 2008 рік максимальний розмір внеску Європейського Союзу складає **40 млн. євро** з загального фонду бюджету Європейського Союзу 2009 року.

²⁷ Commission Decision of 10 June 2009 on the ENPI Regional East Action Programme 2009 in favor of ENP countries and Russia to be financed under budget line 19.08.01.03 of the general budget of the European Communities: C(2009) 4294

Відповідно до додатку до Програми дій ІЄСП для Східного регіону на 2009 рік передбачається **фінансування шести проектів**:

- Інвестиції в Східному регіоні (*East-Invest*).
- Глобальне розміщення коштів ІЄСП — Схід (*ENPI-East Global Allocation*).
- Місія Європейського Союзу щодо надання допомоги з питань кордону Молдавії та Україні — EUBAM 7 (*European Union Border Assistance Mission to the Republic of Moldova and Ukraine – EUBAM 7*).
- Управління чистотою повітря в країнах Східного регіону ІЄСП (*Air quality governance in the ENPI East countries – AIR-Q-GOV*).
- Програма з попередження, готовності і реагування на надзвичайні природні та техногенні катастрофи (*Programme for the Prevention, Preparedness and Response to Natural and Man-Made Disasters (PPRD-East)*).
- Культурна програма Східного партнерства, частина I (*Eastern Partnership Culture Programme Part I*).

	<p>12 січня 2010 р. Європейська Комісія оголосила конкурс на Проект проектів в рамках нового проекту сприяння торгівлі EAST-INVEST, з бюджетом у 7 млн. євро. Конкурс відкритий для країн, залучених до Східного партнерства (України, Білорусії, Молдови, Вірменії, Азербайджану та Грузії), та розрахований на період з 2010 до 2013 року.</p> <p>Проект EAST-INVEST спрямований на економічний розвиток Східного регіону та покращення бізнес середовища шляхом просування створення мереж між країнами ЄС та країнами-учасницями Східного партнерства та приватними установами.</p> <p>Проект EAST-INVEST буде підтримувати функціонування багатостороннього виміру Східного партнерства та допомагати у розвитку спроможності малих та середніх підприємств</p> <p>Метою проекту є стимулювання прямих іноземних інвестицій та посилення інвестиційної співпраці між країнами ЄС та країнами-партнерами. До основних цілей проекту можна віднести такі:</p> <ul style="list-style-type: none"> • зміцнення приватно-публічного діалогу шляхом інтегрування до відповідних мереж МСП, бізнес асоціацій та вибраних державних структур, відповідальних за стимулювання розвитку МСП; • обмін кращими практиками та налагодження контактів між підприємствами ЄС та країнами Східного регіону з метою укладення угод про співпрацю, обміну технологіями, ознайомлення з митними процедурами, стандартами продукції, та інвестиціями; • розвивати спроможність організацій, що підтримують розвиток МСП у країнах Східного партнерства щодо створення відповідних мереж та стимулювання торгівлі. <p>Кінцевий термін подання концепції заявки на участь у конкурсі та аплікаційної форми – 4 березня 2010 року.</p>
	<p>Інформація про Конкурс розміщена на інтернет-сторінці https://webgate.ec.europa.eu/europeaid/online-services/</p>

4.2. Інструмент “Східне партнерство”

У зв'язку з фундаментальними змінами в регіональній політиці, спричиненими офіційним стартом інструменту “Східне партнерство”, існуючий Стратегічний документ для Східного регіону на 2007-2013 роки²⁸ буде переглянуто із врахуванням положень Східного партнерства, а результати аналізу взяті до уваги при підготовці Індикативної програми для Східного регіону ІЄСП на 2011-2013 роки.

Комуніке Європейської Комісії **щодо Східного партнерства** від грудня 2008 року²⁹ зазначає, що “з метою реагування на нагальні потреби Східна програма ІЄСП буде перенаправлена на підтримку багатосторонньої співпраці в рамках Східного партнерства. Фінансові ресурси, наявні в бюджеті 2009 року, можуть бути використані для стартової ініціативи, а кошти у розмірі 250 млн. євро можуть бути перепрограмовані для використання протягом періоду 2011-2013 років”.

Оновлений Стратегічний документ повинен мати в своїй основі положення Східного партнерства та забезпечувати підтримку реалізації його багатостороннього виміру та “флагманських” ініціатив (*flagship initiatives*), а також за необхідності враховувати заходи опрацьовані в рамках Чорноморської Синергії.

Передбачається, що фінансова підтримка білатерального виміру Східного партнерства буде надходити з національного компоненту. Тому важливим є той факт, що регіональні програми фокусуються на тій діяльності, яка дає їм найбільшу ефективність та результативність при реалізації на регіональному рівні за умови залучення та співпраці кількох країн-партнерів Східного регіону. І навпаки, діяльність, спрямована переважно на одну країну (національні програми) повинна реалізовуватись із використанням білатеральних національних програм.

Передбачається, що у Стратегічний документ для Східного регіону будуть внесені зміни до пріоритетів, які можуть бути викладені так:

- **Пріоритет 1. Багатосторонній вимір Східного партнерства.** Надання підтримки Чотирьом платформам: демократія, якісне управління та стабільність; економічна інтеграція та конвергенція з політиками ЄС; енергетична безпека та контакти між людьми та Форум громадянського суспільства.

²⁸ Commission Decision of 15 October adopting ENPI Eastern Regional Programme Strategy Paper 2007-2013 for ENPI Countries: C(2007) 672

²⁹ Communication from the European Commission to the Council and the European Parliament, Eastern Partnership, 3 December 2008, (2008) 823/4

	<p>В рамках Пріоритету 1 фінансування буде надаватися для організації зустрічей чотирьох платформ, Форуму громадянського суспільства та інших багатосторонніх форумах (таких як Місцева та регіональна асамблея Східного партнерства). Певні кошти будуть виділені для спеціальних заходів — конференцій, досліджень, діяльності, спрямованої на підготовку проектів тощо.</p> <p>Окрім того, інші механізми (TAIEX, SIGMA) у складі міжрегіонального компоненту ІЄСП та Twinning або технічна допомога в рамках національного компоненту ІЄСП, можуть бути використані для впровадження пропозицій/рекомендацій, сформульованих платформами та форумами.</p>
---	---

- **Пріоритет 2. Територіальне співробітництво та місцевий розвиток.** Зміцнення транскордонної співпраці на місцевому рівні та просування місцевого розвитку. У рамках Пріоритету 2 будуть підтримуватись такі ініціативи:
 - **Ініціатива 2.1.** Участь східних партнерів у транснаціональних програмах Співтовариства, які фінансуються Інструментом з демократії та прав людини (*European Instrument for Democracy and Human Rights, EIDHR*).
 - **Ініціатива 2.2.** Ініціювання програм транскордонного співробітництва серед країн-партнерів.
 - **Ініціатива 2.3.** Фонд розвитку малого та середнього підприємництва (“Флагман” Східного партнерства).

	<p>Діяльність Фонду розвитку малого та середнього підприємництва спрямована на покращення бізнес клімату та надання допомоги МСП (консультативна допомога, кредити). Фонд розвитку МСП буде допоміжним механізмом у проекті “Інвестиції для Східного регіону”, ініційованому Програмою дій ІЄСП для Східного регіону на 2009 рік та розрахованому на три роки.</p>
---	---

- **Пріоритет 3. Управління кордонами (включаючи питання міграції та проблему торгівлі наркотиками):**
 - **Підпріоритет 3.1.** Інтегровані програми управління кордонами (“Флагман” Східного партнерства).
 - **Підпріоритет 3.2.** Місія EUBAM (продовження).
- **Пріоритет 4. Енергетика, навколишнє середовище (включно з питаннями зміни клімату), транспорт:**
 - **Підпріоритет 4.1.** Енергетика.

- **Ініціатива 4.1.1.** Просування регіональних енергетичних ринків, енергоефективності та відновлювальних джерел енергії (“Флагман” Східного партнерства).
- **Ініціатива 4.1.2.** INOGATE (продовження). Спрямована на підтримку регіональних енергетичних проектів у рамках Східного партнерства та Бакинської ініціативи.
- **Підпріоритет 4.2.** Транспорт. Продовження надання підтримки ініціативі TRACECA, спрямованої на посилення інтеграції транспортних мереж у країнах-сусідах та країнах Центральної Азії.
- **Підпріоритет 4.3.** Навколишнє середовище. Цей підпріоритет передбачає підтримку таких ініціатив:
 - **Ініціатива 4.3.1.** Захист навколишнього середовища та стале використання природних ресурсів, проекти цієї ініціативи будуть опрацьовані на основі досвіту реалізації проектів ТАСІС та програм/проектів, які реалізовувались у рамках ІЄСП.
 - **Ініціатива 4.3.2.** Спільна база даних у галузі навколишнього середовища (“Флагман” проект) у країнах-партнерах подібно до бази даних, існуючої в ЄС. Мета її створення — побудова механізму управління інформацією в сфері навколишнього середовища, яка допоможе зменшити ефекти від природних катастроф.
- **Пріоритет 5.** Демократія, якісне управління, зона миру та процвітання:
 - **Підпріоритет 5.1.** Побудова можливостей для проведення оглядів для імплементації ключових конвенцій Ради Європи. Спрямований на наближення країн-партнерів до стандартів Ради Європи та ЄС у сфері становлення прав людини, демократії та верховенства права.
 - **Підпріоритет 5.2.** Вікно для молоді країн Східного партнерства в Програмі “Молодь у дії” (*Youth in Action Programme*).

	<p>Вікно для молоді країн Східного партнерства в Програмі “Молодь в дії” — додаткова ініціатива до Програми “Молодь у дії”, яка підтримує проекти, спрямовані на заохочення інтелектуального діалогу та терпимості серед молоді, зміцнення молодіжних НУО та розвиток громадянського суспільства. Вікно для молоді країн Східного партнерства буде спрямоване на доповнення можливостей, передбачених програмою “Молодь в дії”, з метою підтримки розвитку неформальної освіти та молодіжного сектору в країнах-партнерах Східного партнерства та забезпечення більшої участі молодих людей та молодіжних організацій з шести країн Східного партнерства в цій програмі.</p> <p>Програма “Молодь у дії” — це нова молодіжна програма Європейського Союзу, наступниця попередніх програм “Молодь для Європи” і “Молодь”, яка впроваджуватиметься протягом 2007-2013 рр. Загальний бюджет програми – 885 млн. євро.</p> <p>Програма “Молодь в дії” робить суттєвий вклад у набуття компетентності і є ключовим інструментом, що забезпечує молодим людям можливість для неформального і неофіційного навчання європейського виміру.</p>
	<p>Інтернет-сторінка Програми — http://ec.europa.eu/youth/youth-in-action-programme/doc74_en.htm http://yia.org.ua/</p>

Розглядаючи регіональні програми Інструменту європейського сусідства і партнерства потрібно звернути особливу увагу на **ініціативу “Східне партнерство”**.

	<p>Східне партнерство було ініційоване в Празі 7 травня 2007 р. і розповсюджується на шість країн-учасників.</p> <p>На період з 2010 по 2013 роки Європейська Комісія на реалізацію цілей Східного партнерства виділяє 600 млн. євро³⁰.</p>
	<p>Інтернет-сторінка Програми — http://ec.europa.eu/external_relations/eastern/index_en.htm</p>

Фінансування, виділене на Східне партнерство, є частиною Інструменту європейського партнерства і сусідства, тому використання зазначених коштів буде відбуватись із дотриманням процедур, визначених Регламентом (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року про загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства. Бюджет ініціативи Східне партнерство на 2010-2013 роки (див. табл.4.3) складає близько 1/4 всього фінансування, доступного для країн Східного регіону на період 2010-2013 роки.

³⁰ Vademecum on Financing in the Frame of the Eastern Partnership, European Commission, 16 December 2009

Бюджет 2010 року	Бюджет 2011 року	Бюджет 2012 року	Бюджет 2013 року	Індикативний бюджет (млн. євро)
85,0	110,0	175,0	230,0	600,0

Табл.4.3. Індикативний бюджет Східного партнерства на 2010-2013 рр.

Індикативний бюджет Східного партнерства на 2010-2013 роки буде використано на такі цілі:

- Надання підтримки реформам у країнах-партнерах шляхом реалізації **Програми “Комплексної інституційної розбудови” (СІВ) (Comprehensive Institution Building)** — близько **175 млн. євро**

	<p>Угоди про асоціацію та в довгостроковій перспективі лібералізація візового режиму буде вимагати подальшого реформування державних інституцій у країнах-партнерах, на які покладено виконання відповідних зобов'язань. Програма Комплексної інституційної розбудови Східного партнерства розроблена з метою надання підтримки згаданому вище процесу реформування.</p> <p>Підготовка програм СІВ та проведення підготовчих заходів розпочнуться в 2010 році. Передбачається, що процес реалізації Програм розпочнеться в першому кварталі 2011 року.</p> <p>Механізм Twinning буде ключовим при реалізації Програм СІВ. До інших заходів, які можуть бути впровадженими в рамках Програми, можна віднести: надання консультацій на високому рівні, навчання та обмін досвідом, стажування, прикріплення працівників до відповідних інституцій у країнах-членах, надання стипендій для програм підвищення кваліфікації.</p>
---	--

- **Пілотні програми регіонального розвитку** спрямовані на зменшення регіональної економічної та соціальної нерівності між країнами-партнерами — близько **75 млн. євро**

	<p>Певні країни-учасники Східного партнерства мають структурні проблеми, корені яких у гострих економічних та соціальних відмінностях між їхніми регіонами та соціальними групами. Тому фінансування буде направлено на підтримку у реалізації пілотних програм регіонального розвитку, що відображають місцеві потреби інфраструктури, людського капіталу, малого і середнього підприємництва, та опрацьовані з урахуванням європейської політики згуртованості.</p> <p>Програми будуть враховувати потреби та територіальну організацію відповідної країни-учасниці Східного партнерства. Очікується, що зазначені пілотні програми будуть погоджені між Європейською Комісією та країною-партнером до середини 2012 року.</p>
---	--

- **Реалізація багатостороннього виміру Східного партнерства — близько 350 млн. євро**

	<p>Східне партнерство доповнює співпрацю між Європейським Союзом та країнами-учасницями новим багатостороннім виміром. Цей вимір вводить нові багатосторонні рамки співпраці, які базуються на чотирьох платформах: 1) демократія, якісне управління та стабільність; 2) економічна інтеграція та конвергенція з політиками ЄС; 3) енергетична безпека; 4) контакти між людьми з метою наближення партнерів до ЄС. Багатосторонній вимір також встановлює Форум громадянського суспільства. Окрім цього виміром започатковуються так звані “флагманські” ініціативи в таких сферах, як інтегроване управління кордонами, розвиток МСП, диверсифікація енергопостачання тощо.</p>
---	--

До бенефіціарів ініціативи Східне партнерство належать:

- **Центральні органи влади.** Можуть отримувати допомогу завдяки Програмі “Комплексна інституційна розбудова”, а також брати участь у реалізації заходів, передбачених регіональними програмами з метою обміну досвідом та налагодження мереж співпраці між відповідними органами різних країн-партнерів.
- **Місцеві органи влади.** Можуть отримувати допомогу від пілотних програм регіонального розвитку та шляхом реалізації нових програм транскордонної співпраці. Вони також матимуть користь від допомоги, що надається в сфері відновлювальних джерел енергії, зокрема, через цільову підтримку міст ЄПС, які приєднались до Ініціативи “Угода мерів” (*Covenant of Majors Initiative*).

	<p>Угода Мерів — ініціатива Європейської Комісії, яка має на меті об'єднати європейські місцеві органи влади (муніципалітети) в добровільне утворення задля спільної боротьби з глобальним потеплінням. Підписанти Угоди Мерів беруть на себе добровільні зобов'язання, випередити загальноєвропейські вимоги ЄС стосовно скорочення викидів CO² щонайменше на 20% шляхом запровадження енергозберігаючих заходів та поширення використання відновлюваних джерел енергії.</p>
	<p>Інтернет-сторінка Ініціативи — http://www.energie-cites.eu/The-Covenant-of-Mayors,1424</p>

- **Малі та середні підприємства (МСП)**, при реалізації “флагманської” ініціативи щодо розвитку малого та середнього підприємництва.
- **Організації громадянського суспільства** від реалізації пілотних програм регіонального розвитку та програм транскордонної співпраці. Організації громадянського суспільства, діяльність яких пов'язана з питаннями культури та молодіжної політики, можуть бути залучені до реалізації Програми “Культура” (*Culture programme*) та Програми “Молодь у дії”, яка розпочинає своє функціонування.

	<p>Програма “Культура” Європейського Союзу на 2007-2013 роки має індикативний бюджет у розмірі 400 млн. євро для фінансування проектів та ініціатив з метою просування культурного різноманіття Європи та зміцнення спільної культурної спадщини через розвиток транскордонного співробітництва між установами та організаціями у галузі культури.</p>
	<p>Інтернет-сторінка Програми “Культура” — http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/doc411_en.htm</p>

4.3. Програмування допомоги для України в рамках міжрегіональних програм

Міжрегіональні програми були створені для підтримки Східного та Південного регіонів у рамках Інструменту європейського сусідства і партнерства. Такі програми є необхідними, оскільки певні види діяльності можуть бути ефективнішими та гнучкішими лише на міжрегіональному рівні.

Відповідно положень Міжрегіональної програми підтримки Східного та Південного регіонів на 2007-2013 роки, під міжрегіональною співпрацею розуміють співпрацю між державами-членами, партнерськими країнами, що стосується спільних проблем, з метою спільної вигоди і відбувається будь-де на території держав-членів і партнерських країн.

4.3.1. Міжрегіональна програма підтримки Східного та Південного регіонів на 2007-2013 роки

Основною метою **Міжрегіональної програми підтримки Східного та Південного регіонів на 2007-2013 роки**³¹ є надання допомоги для реалізації Європейської політики сусідства та стратегічного партнерства з Росією. З метою забезпечення узгодженості, візуалізації й управлінської ефективності Міжрегіональна програма ІЄСП буде містити та фінансово підтримувати ту діяльність, яка найкраще реалізовувалася б однаково ефективно для всіх сусідніх країн, в тому числі країн Східного та Південного регіонів. Тому саме цю програму необхідно потрібно розглядати в контексті загальної структури усіх програм Інструменту європейського сусідства і партнерства, як національних, так і регіональних та транскордонних програм, а також з урахуванням заходів, які можуть мати характер міжрегіонального співробітництва.

Міжрегіональною програмою підтримки на **2007-2013 роки** було визначено **п'ять пріоритетів** з відповідним фінансуванням:

Пріоритетна сфера 1: Сприяння реформуванню через консультації та досвід європейців

Підпріоритет 1: Програма технічної допомоги й обміну інформацією (TAIEX)

Підпріоритет 2: SIGMA

Пріоритетна сфера 2: Сприяння вищій освіті та мобільності студентів

Підпріоритет 1: Сприяння інституційній співпраці в вищій освіті (TEMPUS)

Підпріоритет 2: Сприяння мобільності студентів (*Erasmus Mundus External Cooperation Window – EMECW*)

³¹ Commission Decision of 15 October adopting ENPI Interregional Programme Strategy Paper 2007-2013 for ENPI countries: C(2007)672

Пріоритетна сфера 3: Сприяння співробітництву між місцевими учасниками в країнах-партнерах та в ЄС

Пріоритетна сфера 4: Сприяння впровадженню ЄПС та стратегічному партнерству з Росією

Пріоритетна сфера 5: Просування інвестиційних проектів у країнах-партнерах європейської політики сусідства (*Інвестиційний механізм сусідства, Neighbourhood Investment Facility*).

4.3.2. Інструменти реалізації Міжрегіональної програми підтримки Східного та Південного регіонів

Сприяння реформуванню через європейську раду та експертизу. Досвід перехідних процесів у нових країнах-членах Євросоюзу показує, що цільова рада, надана відповідно до запиту, короткострокового європейського експерта може бути дуже ефективною. Однією з цілей європейської політики сусідства є використання деяких інструментів, які довели свою значущість у перехідний період у нових країнах-членах; особливо доречними в цьому відношенні є ТАІЕХ та SIGMA. **Як ТАІЕХ, так і SIGMA являють собою спеціальні механізми імплементації**, саме тому вони будуть фінансуватися через Міжрегіональну програму підтримки (на відміну від Twinning, який буде фінансуватися завдяки національному компоненту ІЄСП).

	<p>ТАІЕХ — Програма технічної допомоги й обміну інформацією – інструмент Генерального директорату з розширення (<i>DG ELARG</i>) Європейської Комісії. ТАІЕХ допомагає країнам у процесі наближення та застосування законодавства ЄС.</p> <p>ТАІЕХ здійснюється в п'яти ключових напрямках:</p> <ul style="list-style-type: none"> • документація, інформація та поради щодо законодавства; • проведення робочих груп та семінарів; • навчальні візити до Єврокомісії та країн-членів; • експертні поради країнам-партнерам ЄПС; • база даних щодо розгортання та результатів технічної допомоги, яка надається.
---	---

Бенефіціарами допомоги ТАІЕХ є як державні, так і приватні органи, які відіграють у країнах-бенефіціарах або країнах-партнерах важливу роль у впровадженні, імплементації та реалізації законодавства Європейського Союзу. Головні цільові групи:

- державні службовці, що працюють у державних органах на національному та субнаціональному рівнях, та місцеві органи влади;
- судові та правозастосувальні органи;

- члени парламентів та державні службовці, які працюють у парламентах та законодавчих радах;
- професійні та комерційні асоціації, які представляють соціальних партнерів, а також представники торгових палат і асоціацій роботодавців;
- перекладачі, редактори законодавчих текстів.

	<p>Україна, поряд з іншими партнерськими країнами, є країною-бенефіціаром ТАІЕХ, яка активно використовує зазначений інструмент починаючи з 2006 року.</p> <ul style="list-style-type: none"> • У квітні 2008 року Кабінет Міністрів України затвердив Порядок підготовки та виконання Плану залучення зовнішньої допомоги Європейської Комісії у рамках ТАІЕХ (<i>Постанова Кабінету Міністрів України від 9 квітня 2008 р. № 316</i>).
---	---

До основних сфер, у яких надається допомога ТАІЕХ, належать такі: сільське господарство, свобода та безпека, внутрішній ринок, транспорт, енергетика та навколишнє середовище.

Зважаючи на специфічний характер інструменту, у рамках ТАІЕХ надаються такі послуги:

- 1) надання експертів країнам-бенефіціарам у ролі радників щодо розроблення законодавчих пропозицій та застосування законодавства Європейського Союзу (*acquis communautaire*). Передбачає 1 - 2 експерти з країн-членів ЄС до України на короткий термін (до одного тижня);
- 2) навчальні візити до країн-бенефіціарів з метою вивчення досвіду країни-члена щодо вирішення практичних питань, пов'язаних із впровадженням і забезпеченням дотримання *acquis communautaire*, та взаємодією із зацікавленими сторонами. Тривалість до 1 тижня, максимум 3 представники від країни;
- 3) організація і проведення семінарів та робочих зустрічей з метою представлення та роз'яснення різних аспектів *acquis communautaire* широкій аудиторії;
- 4) участь представників України у заходах ТАІЕХ за кордоном, бенефіціарами яких є інші країни в межах ЄПС.

	<p>Програма технічної допомоги та обміну інформацією (ТАІЕХ)</p> <p>Очікувані результати</p> <p>Вчасні та відповідні поради країнам-партнерам для підтримки їх зусиль у виконанні Планів дій ЄПС (ПД).</p> <p>Програма ТАІЕХ функціонує відповідно до запитів (<i>demand-driven</i>), тобто заходи не плануються заздалегідь. Це означає, що не завжди можливо зробити прямий та явний зв'язок між окремими заходами та прогресом у виконанні окремих зобов'язань в рамках ПД, а ще менше — між загальним прогресом у виконанні ПД та ТАІЕХ.</p> <p>Індикатори</p> <ul style="list-style-type: none"> • Прогрес у виконанні ПД відзначений у відповідних звітах підкомітетів • Розповсюдження заходів у країнах та за тематикою. • Позитивні результати, отримані з оглядів, та інший зворотний зв'язок від учасників та бенефіціарів у країнах-партнерах, так само як і від Європейської Комісії. • Відповідність цих заходів тим завданням, які визначені Планами дій ЄПС. <p>Обумовленість</p> <p>Допомога передбачена ТАІЕХ головним чином надаватиметься країнам, де Плани дій або Дорожні карти Чотирьох просторів (для Росії) знаходяться у стадії виконання, але інші країни можуть брати участь у регіональних заходах. Білатеральні заходи можуть відбуватися в інших країнах з тематики, щодо якої існує міцний взаємний інтерес.</p> <p>ТАІЕХ надаватиме поради та підтримку в секторах, де також діють інші форми допомоги Співтовариства, зокрема Twinning та технічна допомога, при забезпеченні її належної координації.</p> <p>Опис програми</p> <p>Програма ТАІЕХ, заснована в 1996 р. для надання короткострокової, цільової технічної допомоги країнам-кандидатам в ЦСЄ для сприяння наближенню законодавства цих країн до європейського. Програма була відкрита для регіону ІЄСП у 2006 році.</p>
	<p>http://ec.europa.eu/enlargement/taieux/index_en.htm</p> <p>Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу при Головному управлінні державної служби України —</p> <p>http://www.center.gov.ua/storinki-taieux/taieux.-zagalna-informaciya.html</p>

Основне завдання програми SIGMA — залучення провідних європейських експертів із питань адаптації до стандартів ЄС сфер адміністративного законодавства та адміністративної юстиції, управління витратами, контролю, внутрішнього та зовнішнього аудиту, закупівель, державної служби, координації політики та регулятивного управління.

	<p>Sigma — спільна ініціатива Європейського Союзу та Організації з економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), що фінансується переважно Європейським Союзом.</p>
---	--

Діяльність Sigma в Україні, наприклад, у фінансовому 2007 році, фінансувалась у межах окремих грантів від Швеції (SIDA) та Великобританії (DFID).

	<p>SIGMA</p> <p><i>Мета</i> — удосконалення інститутів державного управління в сусідніх країнах.</p> <p><i>Очікувані результати</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Обізнаність у країнах-партнерах про необхідність вдосконалення систем управління, здатність визначати проблемні сфери та ефективно виконувати рішення. • Надання технічної допомоги, консультаційних послуг та тренінгів на підтримку зусиль щодо модернізації систем державного управління, державних адміністрацій та регуляторних структур, головним чином, у галузях, які визначені пріоритетними або у відповідних Планах дій, або в Дорожніх картах. • Значні покращення в законодавчих та регуляторних системах та у застосуванні цих систем у зовнішньому аудиті та фінансовому контролі, у державній службі та в правосудді, у менеджменті державних видатків, державних закупівель та етики. <p><i>Індикатори виконання</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Законодавчі та адміністративні заходи, вжиті урядами для покращення прозорості, підзвітності та управління. • Прогрес, відображений у відповідних звітах підкомітетів. <p><i>Короткий опис програми</i></p> <p>Програма буде фокусуватися на пріоритетних аспектах реформування сфери управління, визначених у Планах дій ЄПС та Дорожніх картах Чотирьох просторів з Росією. Використовуватиме короткострокові консультації, технічну допомогу та тренінги.</p> <p>Програма SIGMA, заснована в 1992 р., яка спочатку підтримувала процеси трансформації в посткомуністичних країнах, тепер надає експертизу новим країнам-членам та країнам-кандидатам і була поширена 2001 року на Західні Балкани. У лютому 2008 року рішенням Європейської Комісії програма поширилась на 9 країн ЄПС, у тому числі Україну.</p> <p>Пріоритети будуть узгоджуватися щорічно між Комісією та ОЕСР на підставі широких оглядових документів. Індивідуальні проекти будуть ухвалюватися Єврокомісією з тим, щоб підтримка через програму SIGMA була повністю узгоджена з іншими формами підтримки, зокрема TAIEХ та Twinning</p>
	<p>www.sigmaweb.org</p> <p>Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу при Головному управлінні державної служби України —</p> <p>http://www.center.gov.ua/storinki-sigma/ocinka-derzhavnogo-upravlinnya-za-bazovimi-pokaznikami-sigma.html</p>

Сприяння вищій освіті та мобільності студентів. Дії у сфері інституційного співробітництва та мобільності студентів, а також навчання

персоналу є важливим внеском у розвиток країн-партнерів європейської політики сусідства, але також вирішальними у сприянні взаєморозумінні та розповсюдженні цінностей та досвіду Європейського Союзу в країнах-партнерах.

	<p>Програма TEMPUS</p> <p>Програма розпочалася в 1990 р. як складова програми Phare для допомоги країнам-партнерам у реформуванні вищої освіти, щоб підготувати громадян до викликів конкурентної економіки та до багатопартійної системи, де громадянське суспільство відігравало б значну роль. Програма TEMPUS поширилась в 1993-94 рр. на Східну Європу та Центральну Азію, а в 2000 р. — на Західні Балкани, 2003 р. — на країни Південного Середземномор'я.</p> <p>Мета</p> <p>Програма розроблена для сприяння співробітництву між закладами вищої освіти ЄС та країнах-партнерах, заохочуючи таким чином обмін ноу-хау з метою стимулювання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • академічного розвитку та вдосконалення; • відкриття інститутів для міжнародного співробітництва; • здобуття навичок менеджменту академічним та адміністративним персоналом; • відкриття систем вищої освіти в країнах-партнерах для громадянського суспільства. <p>Шляхом зміцнення закладів вищої освіти програма TEMPUS також робить внесок у їх спроможність брати участь у Рамкових дослідницьких програмах Співтовариства.</p> <p>Програма поєднує висхідний підхід, де ініціатива головним чином залишається за університетами з підходом згори-донизу (<i>top-down</i>), де національні пріоритети визначаються для кожної країни-партнера з огляду на максимальний вплив від програми.</p> <p>Інструментарій Програми</p> <p>З метою досягнення цих цілей програма підтримуватиме два типи проектів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Спільні європейські проекти (<i>Joint European Project — JEP</i>) у таких сферах, як розробка навчальних курсів, університетський менеджмент та інституційна розбудова. Заходи щодо мобільності в рамках JEPів будуть і надалі посилюватися. • Структурні та додаткові заходи. <p>Управління програмою TEMPUS буде здійснюватися Виконавчим агентством з освіти, аудіовізуальних засобів навчання та культури (<i>The Executive Agency for Education, Audiovisual and Culture (EACEA)</i>).</p> <p>У кожній країні-партнері функціонує Національний офіс Темпус, фінансування якого також забезпечується з коштів Програми.</p>
	<p>Національний офіс TEMPUS в Україні, Інститут лідерства, інновацій та розвитку, інтернет-сторінка — http://tempus.org.ua/</p>

Правильно побудоване співробітництво між закладами вищої освіти в ЄС та сусідніх країнах через програму TEMPUS буде продовжуватися з посиленням ролі партнерів та з урахуванням потреб кожної країни-партнера. Також

Міжрегіональною індикативною програмою на 2007-2010 роки у рамках Програми TEMPUS передбачається зростання ролі урядів країн-партнерів, включаючи Національні офіси.

Щодо студентської мобільності, то ця складова програми буде включати надання стипендій, об'єктами якої будуть як студенти, так і аспіранти, а також мобільність викладачів між вищими навчальними закладами ЄС та країн-партнерів.

Програма **Erasmus Mundus 2009-2013** здійснює свою діяльність за такими напрямками:

- Блок 1: Спільні магістерські програми (блок 1А, 2-х річні стипендії) та спільні докторські програми (блок 1Б, 3-х річні стипендії).
- Блок 2: партнерство між ВНЗ ЄС та третіх країн, та стипендії для студентів і викладачів на оплату подорожей, навчання, проведення досліджень тощо, що надаються аби сприяти досягненню загальної мети партнерства.
- Блок 3: Популяризація європейської вищої освіти (проекти для пропагування привабливості вищої освіти в країнах ЄС, посилення міжкультурного співробітництва, поширення та поглиблення міжкультурного діалогу).

Крім цих двох інструментів, існує можливість не тільки університетам, але також асоціаціям та об'єднанням науковців і викладачів, що спеціалізуються на проблемах європейської інтеграції, іншим державним або приватним установам, що надають освітні та тренінгові послуги у сфері європейської інтеграції на місцевому та регіональному рівнях, взяти участь у програма імені Жана Моне.

Програма імені Жана Моне – ініціатива Європейської Комісії, започаткована у 1990 році з метою пропагування європейської ідеї (ідеї Об'єднаної Європи) та поширення європейських студій в Європі та на інших континентах. Програма має три основні напрями:

- поширення знань про євроінтеграційні процеси, підвищення рівня поінформованості суспільства через заохочення університетів, кафедр, викладачів до викладання дисциплін з європейської інтеграції та проведення досліджень;
- активізація науково-теоретичних дискусій та громадських обговорень актуальних тем і проблем, осмислення сучасних феноменів європейської інтеграції, інтерпретація її минулого та пошук майбутнього шляхом організації науково-практичних конференцій, публічних дискусій і дебатів;
- підтримка навчальних та науково-дослідних закладів, асоціацій, мереж, що спеціалізуються на європейських студіях.

До участі в Програмі запрошуються як представники країн-членів Європейського Союзу, так і представники країн-партнерів за рівних умов участі. Сьогодні серед учасників програми – 61 країна з п'яти континентів світу; квот чи обмежень на участь певних груп країн Програмою не передбачено.

Налагодження співробітництва між місцевими учасниками в ЄС та в країнах-партнерах. Першим кроком буде запровадження програми для співробітництва між місцевими та регіональними органами влади в країнах-партнерах та ЄС з метою зміцнення демократичного управління, а також сталого регіонального та місцевого розвитку зокрема. Програма підтримуватиме місцеві та регіональні контакти, які поширюються за межі прикордонних територій, що покриваються Стратегічним документом для транскордонного співробітництва в рамках ІЄСП.

Сприяння впровадженню ЄПС та Стратегічного партнерства з Росією. У цьому напрямі підтримуватимуться заходи в сфері інформування та діалогу на міжрегіональному рівні з метою підвищення обізнаності та розуміння серед тих, хто формує точку зору, та серед громадян в країнах-партнерах. Підтримка може надаватися відповідним НУО та недержавним партнерам здатним проводити інформаційну діяльність та обмін знаннями з метою **підвищення обізнаності про регіон у Європі та/або підвищення обізнаності про політику ЄС у регіоні.**

4.3.3. Міжрегіональна Індикативна програма на 2007-2010 роки

Враховуючи швидку еволюцію Європейської політики сусідства та Стратегічного партнерства з Росією, а також вірогідність нових викликів, на які найкраще відповідати на міжрегіональному рівні, Міжрегіональна програма підтримки повинна залишатися гнучкою у виборі заходів та діяльності, які будуть фінансуватись протягом 2007-2013 років.

Пріоритетні сфери	Бюджет (млн. євро)
Підтримка реформ за допомогою консультацій і досвіду європейців	40,0
Підтримка розвитку вищої освіти й мобільності студентів	218,6
Підтримка співробітництва між місцевими учасниками в країнах-партнерах і ЄС	14,3
Підтримка реалізації ЄПС і партнерства з Росією	Н/Д
Підтримка інвестиційних проектів у країнах – партнерах ЄПС	250,0
Разом	523,9

Табл. 4.4. Індикативний бюджет міжрегіонального компоненту на 2007-2010 роки.

Потрібно звернути увагу на той факт, що **фінансове призначення для пріоритетної четвертої сфери не визначено в Міжрегіональній Індикативній програмі** на 2007-2010 роках³² і залежатиме від майбутнього розвитку Європейської політики сусідства та Стратегічного партнерства з Росією (див. табл. 4.4). Рішення щодо виділення фінансових коштів на реалізацію згаданого пріоритету буде ухвалюватися під час щорічного формування відповідної Програми дій.

4.3.4. Щорічні програми дій міжрегіональної програми

Програма дій ІЄСП Міжрегіональної програми підтримки на 2008 рік, частина I затверджена рішенням Європейської Комісії С (2008) 1614 від 5 травня 2008 року³³. Положеннями зазначеної програми передбачається фінансування підпріоритету 2, у рамках пріоритету 1 — **стимулювання мобільності студентів**. Максимальне фінансування, що виділяється на реалізацію зазначеної цілі з загального бюджету Співтовариства складає **33 млн. євро**.

	<p>Відповідно до технічних та адміністративних положень (<i>fiche</i>), що є додатком до рішення Єврокомісії, Програмою Erasmus Mundus External Cooperation Window (EMECW), окрім досягнення загальних цілей розбудови співпраці між ВНЗ ЄС та країн-партнерів, очікується обмін студентами та викладачами вищих навчальних закладів у обсязі 1225 осіб.</p> <p>Програма географічно розбита на 6 лотів (Україна, Молдавія та Білорусія — лот №6), згідно з індикативним бюджетом програми на країни Східного регіону (лот 4, 5, 6) передбачене максимальне фінансування в розмірі 20 млн. євро, та максимальний обсяг студентів — 775 осіб.</p> <p>Кошти виділятимуться шляхом застосування конкурсної процедури проектів.</p> <p>Термін реалізації проектів Програми — 42 місяці.</p> <p>Загалом, за 2004-2009 роки з української сторони у програмі взяли участь:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 130 українських студентів, з них — 28 студентів у 2009 році • 27 науковців, з них — 8 науковців у 2009 році
	<p>Конкурс проектів розміщується на інтернет-сторінці Education, Audiovisual and Culture Executive Agency (EACEA) – http://eacea.ec.europa.eu/index.html</p>

Окрім того, **Програма дій ІЄСП Міжрегіональної програми підтримки на 2008 рік, частина I** затверджена рішенням Європейської Комісії С (2008) 2208 від 30 травня 2008 року³⁴. Положеннями Програми дій, частина I, передбачено фінансування підпріоритету 1 першого пріоритету — **програми**

³² C(2007) 672

³³ Commission Decision of 5 May 2008 on the Interregional Action Programme 2008 Part I in favor of ENPI countries to be financed under Article 19.08.0101 and 19.08.0103 of the general budget of the European Communities: C (2008) 1614

³⁴ Commission Decision of 30 May 2008 on the Interregional Action Programme 2008 Part I in favor of ENPI countries to be financed under budget lines 19.08.0101 and 19.08.0103 of the general budget of the European Communities: C (2008) 2208

ТАІЕХ у розмірі **7,5 млн. євро**, термін дії якої з середини 2008 до кінця 2009 року.

Програма ТАІЕХ містить два елементи, передбачені для Східного та Південного регіонів відповідно. Рішення щодо використання зазначених коштів ухвалюється Генеральним директором з розширення Єврокомісії з національними офісами програми ТАІЕХ у кожній окремо взятій країні-партнері на фінансування заходів, спрямованих на реалізацію відповідних Планів-дій, на основі урядових планів використання зовнішньої допомоги Співтовариства у рамках ТАІЕХ.

Програма дій ІЄСП Міжрегіональної програми підтримки на 2008 рік, частина III затверджена рішенням Європейської Комісії С (2008) 3899 від 29 липня 2008 року³⁵. Положеннями Програми дій, частина III, передбачено фінансування з загального бюджету Співтовариства в 2008 році у розмірі **48,4 млн. євро**. Окрім зазначеного фінансування, у випадку недостатності виділених коштів, Європейська Комісія бере на себе зобов'язання щодо додаткового фінансування у розмірі в **15 млн. євро** з бюджету 2008 року або бюджету 2009 року.

Відповідно до додатку **Програми дій ІЄСП Міжрегіональної програми підтримки на 2008 рік, частина III**, передбачається **фінансування таких програм:**

- **Програма ІЄСП “Співпраця в сфері міського розвитку та діалог”** (*Cooperation in Urban Development and Dialogue, CIUDAD*), максимальний бюджет якої складає **14 млн. євро**, близько 8 млн. євро та 6 млн. євро для Південного та Східного регіонів відповідно. Загальною метою програми є стимулювання взаємного розуміння, діалогу та співпраці між місцевими учасниками в ЄС та країнах-партнерах шляхом розбудови спроможності та модернізації місцевих та регіональних органів влади. Реалізація Програми буде сфокусована навколо 3 тематичних ініціатив: навколишнє середовище та енергоефективність; сталий економічний розвиток та усунення соціальної нерівності; якісне управління та ефективне планування розвитку міст. Початок проекту — серпень 2008 року, термін дії — 3-4 роки.
- **Програма TEMPUS IV**, її бюджет складає **34,4 млн. євро**. Програма передбачає реалізацію трьох компонентів, а саме: спільних проектів, структурних проектів та допоміжні заходи. Програма буде реалізовуватись через Генеральний директорат з освіти та культури (*DG EAC*) Європейської Комісії та Національні офіси в країнах-партнерах. Перші два Програмні компоненти будуть впроваджуватись через конкурс проектів. Спільні проекти розпочалися в 2009/2010 навчальному році.

³⁵ Commission Decision of 29 July 2008 on the Interregional Action Programme 2008 Part III in favor of ENPI countries to be financed under budget lines 19.08.0101 and 19.08.0103 of the general budget of the European Communities: C (2008) 3899

Програма дій ІЄСП Міжрегіональної програми підтримки на 2009 рік, частина I передбачає реалізацію Програми Erasmus Mundus External Cooperation Window (ЕМЕСВ) із максимальним фінансування з загального бюджету Співтовариства **29 млн. євро** (індикативний бюджетом програми на країни Східного регіону (лот 4, 5, 6) становить 16 млн. євро).

Окрім того, **Програма дій ІЄСП Міжрегіональної програми підтримки на 2009 рік, частина II** затверджена рішенням Європейської Комісії С (2009) 3951 від 26 травня 2009 року³⁶. Положеннями Програми дій, частина II, передбачено фінансування пріоритету є просування інвестиційних проектів в країнах-партнерах європейської політики сусідства” шляхом реалізації Інвестиційного механізму сусідства (NIF) у розмірі **70 млн. євро**.

4.3.5. Проект Міжрегіональної Індикативної програми на 2011-2013 роки

Середньостроковий перегляд Міжрегіональної програми підтримки для Східного та Південного регіонів на 2007-2013 роки підтвердив актуальність пріоритетів програми, спрямованих на зміцнення діалогу та співпраці між Європейським Союзом та країнами ІЄСП, особливо між країнами Східного та Південного регіонів.

Однак, зважаючи на результати реалізації Чорноморської синергії, ініціювання Середземноморського та Східного партнерств і переоцінка білатеральних відносин між Євросоюзом та Російською Федерацією, особливого значення набуло питання взаємодії між країнами ЄПС та агентствами ЄС.

	Індикативний бюджет на 2011-2013 роки складає 712,6 млн. євро , з яких близько 450 млн. євро зарезервовано для Інвестиційного механізму сусідства.
---	---

На основі середньострокового перегляду, планується, що **в 2011-2013 роках**³⁷ у рамках **Міжрегіональної програми підтримки** будуть фінансуватися шість пріоритетів:

- **Пріоритетна сфера 1:** Сприяння реформуванню через консультації та досвід європейців (*TAIEX, SIGMA*)
- **Пріоритетна сфера 2:** Сприяння вищій освіті та мобільності студентів (*TEMPUS, Erasmus Mundus*)
- **Пріоритетна сфера 3:** Сприяння співробітництву між місцевими учасниками в країнах-партнерах та в ЄС (*CIUDAD II*)

³⁶ Commission Decision of 26/05/2009 on the Interregional Action Programme 2009 Part II to be financed under Articles 19 08 01 01 and 19 08 01 03 of the general budget of the European Communities: C(2009) 3951

³⁷ Concept Note. Priority areas for ENPI Regional East Programme (SP/NIP) for 2010-13

- **Пріоритетна сфера 4:** Просування інвестиційних проектів у країнах-партнерах європейської політики сусідства (*Інвестиційний механізм сусідства, Neighbourhood Investment Fund*)
- **Пріоритетна сфера 5:** Сприяння співпраці між країнами ЄСП та агентствами Євросоюзу

	<p>Протягом 2008 року на запит країн-партнерів у ряді країн, таких як Молдавії, Йорданії, Тунісі та Україні, було проведено інформаційні семінари щодо участі у роботі агентств Європейського Союзу. Одночасно агентства ЄС у жовтні 2008 року виступили з ініціативою щодо ініціювання фінансової допомоги для країн-партнерів з метою підтримки відповідної співпраці, подібно до ініціатив, яка існує для країн-кандидатів Союзу.</p> <p>Включення відповідних статей щодо співпраці з агентствами ЄС, такими як Європейське агентство з безпеки авіації (<i>European Aviation Safety Agency, EASA</i>), Європейський моніторинговий центр з наркотиків та наркотичної залежності (<i>European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA</i>), у проект Угоди про асоціацію між ЄС та Україною, та початок співпраці Марокко з агентствами ЄС у вересні 2008 року, підкреслило необхідність у підготовці комплексної відповіді з боку Єврокомісії країнам-партнерам ЄПС.</p>
---	---

- **Пріоритетна сфера 6:** Сприяння реалізації Міжрегіональних культурних заходів “Люди людям” (*People to People*)

	<p>Висновки Ради ЄС, ухвалені в 2008 році, щодо питань культури як частини зовнішньої політики Євросоюзу підкреслили важливість культури як напрямку, що сприяє політичному процесу, покращенню діалогу з громадянським суспільством, економічному розвитку через навчання та мобільність працівників культури. Культура як фактор, що може збільшити участь громадянського суспільства, покращити систему державного управління та привернути увагу до етнічної/релігійної терпимості, сприятиме досягненню цілей Європейської політики сусідства.</p> <p>Тому інвестиції у міжрегіональне співробітництво через відкриття додаткового “вікна” доступу до Програми “Культура” для країн-партнерів, буде сприяти досягненню довгострокових стратегічних цілей політики сусідства.</p>
---	---

Висновки до теми 4

Регіональні та міжрегіональні програми є логічним доповненням програм бюджетної підтримки, при чому участь в них дозволена доволі широкому колу юридичних та фізичних осіб. Значна потреба у такого роду програмах сприяла

появі інструменту “Східне партнерство”, що підсилив фінансові можливості для країн-сусідів ЄС. Значний наголос ЄС робить на підтримці молодіжного руху, заохоченні інтелектуального діалогу та терпимості серед молоді, зміцненні молодіжних НУО як фундаменту розвитку громадянського суспільства в рамках додаткової ініціативи “Молодь у дії”.

Крім того, органи державної влади отримали можливість доступу до технічної допомоги й обміну інформацією в рамках ТАІЕХ та удосконалення інститутів державного управління в рамках SIGMA.

Все більше молодих людей та працівників освітніх закладів можуть скористатися з програм сприяння вищій освіті та мобільності студентів, що сприяє розвитку європейської вищої освіти та міжкультурному діалогу.

Тема 5.

Програми транскордонної співробітництва Інструменту європейського сусідства і партнерства

Відповідно до Регламенту (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року про загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства **фінансова допомога Співтовариства буде надаватись у вигляді програм транскордонного співробітництва**, причому близько 5% (550 млн. євро) доступного фінансування спрямовуватиметься на реалізацію таких програм.

Транскордонне співробітництво є невід'ємною частиною Європейської політики сусідства, а також Стратегічного партнерства ЄС — Росія. Також воно відіграє важливу роль у спільних політиках, таких як Євросередземноморське Партнерство (Барселонський процес) та Північний вимір.

Протягом 2007-2010 років у рамках Інструменту європейського сусідства і партнерства передбачено фінансування дев'яти сухопутних програм, три програми морських перетинів та три програми морських басейнів. Програми транскордонного співробітництва Інструменту європейського сусідства і партнерства значно збільшили обсяг транскордонного співробітництва як якісно, так і кількісно.

Однак потрібно зазначити, що механізм використання коштів на програми транскордонного співробітництва радикально відрізняється від управління програм для однієї або кількох країн (національного, регіонального/міжрегіонального компонентів), а саме передбачає:

- **децентралізований механізм управління коштами**, який визначає процедуру закупівлі за кошти ЄС та делегування виконавчих повноважень спільному органу управління окремої програми транскордонної співпраці;
- **метод використання фінансової допомоги**, передбаченої програмами транскордонного співробітництва, а саме **грантова підтримка та проекти технічної допомоги**;
- **механізм співфінансування**, який передбачає внесок організацій-бенефіціарів у розмірі 10% вартості грантових контрактів;
- **розгалужена система моніторингу** використання коштів грантів з метою перевірки досягнення цілей програм транскордонного співробітництва;
- **розгалужена система органів управління** програмами транскордонного співробітництва.

5.1. Програмування допомоги для України в рамках програм транскордонного співробітництва

Транскордонне співробітництво (ТКС) повинно відігравати суттєву роль, відмінну від інших форм співробітництва, через свою діяльність для вигоди сторін по обидва боки від зовнішнього кордону ЄС і фінансування згідно з зовнішніми та внутрішніми розділами загального бюджету Співтовариств. Беручи до уваги попередній досвід ТКС відповідно до TACIS, Meda, Phare та Interreg, нова політика та межі її реалізації на зовнішніх кордонах Євросоюзу були передбачені в окремому Комюніке щодо ТКС у липні 2003 року перед остаточною розробкою положень Європейської політики сусідства, та детально розроблені в окремому розділі Стратегічного документу Європейської політики сусідства в травні 2004 року.

Базуючись на згаданих вище документах, окремі положення стосовно ТКС були включені до нового Інструменту європейського сусідства і партнерства, та деталізовані у “виконавчому регламенті”, Регламенті (ЄС) №951/2007 Європейської Комісії від 9 серпня 2007 року про правила імплементації програм транскордонного співробітництва.

Головними цілями транскордонного співробітництва відповідно до Стратегічного документу для транскордонного співробітництва на 2007-2013 роки є підтримка сталого розвитку по обидва боки від зовнішнього кордону ЄС та надання допомоги для зменшенні відмінностей у стандартах життя вздовж цих кордонів.

	<p>Транскордонне співробітництво має на меті:</p> <ul style="list-style-type: none"> • сприяти економічному та соціальному розвитку в регіонах по обидва боки від спільних кордонів; • вирішити спільні проблеми у таких сферах, як навколишнє середовище, охорона здоров'я, запобігання та боротьба з організованою злочинністю; • збільшити ефективність та безпеку кордонів; • сприяти транскордонній “міжлюдській” співпраці на місцевому рівні.
---	---

Загальне фінансування, доступне для програм транскордонного співробітництва на 2007-2010 роки, складає **583,28 млн. євро**, з яких 274,92 млн. євро — кошти Інструменту європейського сусідства і партнерства, а 308,36 млн. євро — кошти Європейського фонду регіонального розвитку. На період 2011-2013 років передбачено ще 535,15 млн. євро (252,23 млн. євро — ІЄСП, 282,93 млн. євро — ЄФРР), після середньострокового перегляду Стратегічного документу для транскордонного співробітництва на 2007-2013 роки та прийняття Індикативної програми на 2011-2013 роки.

Цілі діяльності з ТКС, стратегія реагування, основні питання, які мають бути вирішені, місце ТКС у контексті інших важливих програм і політик, індивідуальні програми ТКС, індикативні фінансові асигнування для кожної програми, очікувані результати, показники й можливі ризики визначаються Стратегічним документом та Індикативною програмою транскордонного співробітництва. **Допомога Співтовариства для транскордонного співробітництва ІЄСП впроваджується через спільні операційні програми.**

Відповідно до програм транскордонного співробітництва будуть запроваджуватись **дві основні категорії програм** – програми, що охоплюють спільні сухопутні кордони чи короткі морські перетини, і програми, які охоплюють морські басейни.

Залучаючи учасників у географічних районах прикордонних регіонів, **програми транскордонного співробітництва ІЄСП, зважаючи на свою локальність, будуть доповнювати діяльність відповідних національних, регіональних і міжрегіональних програм, які фінансуються, згідно з ІЄСП.**

Узгодженість між ТКС і цими програмами та цілями, що визначають політику ЄПС (або Стратегічне партнерство ЄС — Росія), буде забезпечуватись як у процесі планування та схвалення окремих програм, так і під час поточного моніторингу їх виконання.

Окремі програми повинні розроблятися місцевими партнерами, беручи до уваги потребу узгодженості та взаємодоповнення з пріоритетами ЄСП чи іншими національними пріоритетами.

	<p>Україна є прийнятною для трьох програм сухопутних кордонів, а саме Польща — Білорусь — Україна, Угорщина — Словаччина — Румунія — Україна, Румунія — Молдова — України, та однієї програми морських басейнів — програми Чорного моря.</p>
	<p>Національний орган управління в Україні — Міністерство економіки України Національний контактний офіс: Олексій Рожков — заступник директора Департаменту співпраці з Європейським Союзом Міністерства економіки України Контактні дані: Адреса: вул. Грушевського 12/2, Київ-8, 01008 Email: ukraine-eu@mfert.gov.ua тел: +380 442 721 898 факс: +380 442 725 375</p>

Програми сухопутних кордонів і морських перетинів можуть провадити діяльність у чотирьох напрямках:

- а) сприяння сталому економічному і соціальному розвитку у прикордонних областях: визначення і підготовка спільних концепцій розвитку і планування; підтримка місцевого і регіонального розвитку, сприяння

транскордонній торгівлі, інвестиціям, туризму, співробітництво у транспортній, енергетичній сфері та сфері зв'язку, сприяння розвитку бізнесу, покращення транскордонних ринків праці, створення адміністративних можливостей і підтримка адміністративних реформ, покращенню обміну інформацією стосовно освітніх і навчальних систем та ін.;

б) спільна робота щодо вирішення спільних проблем у таких сферах, як навколишнє середовище, охорона здоров'я, попередження та боротьба із організованою злочинністю; охорона навколишнього середовища, транскордонного екологічного забруднення і ризиків, створення заходів щодо готовності до надзвичайних ситуацій, вдосконалення управління природними ресурсами, розвиток охорони здоров'я та соціальний розвиток; посилення співпраці у боротьбі з організованою злочинністю, контроль над нелегальною міграцією та незаконною торгівлею людьми та ін.;

в) гарантування ефективних та безпечних кордонів: покращення дій і процедур в управлінні кордоном, узгодження процедур і планування дій на прикордонних і митних пунктах, забезпечення дієвого та безпечного ветеринарного і фітосанітарного контролю, покращення інфраструктури та обладнання на прикордонних пунктах тощо;

г) сприяння місцевій транскордонній "міжлюдській" діяльності: підтримка посилення співпраці між місцевою та регіональною владою, НУО та ін. у сферах місцевої влади та управління, громадянського суспільства, освіти і молоді, культурної спадщини, ЗМІ.

Загалом програми морських басейнів можуть підтримувати більшість цілей, поданих вище для програм сухопутних кордонів і морських перетинів. Враховуючи особливий географічний характер цих програм морських басейнів, а також участь у них великої кількості держав, існує низка особливих видів діяльності, які необхідно взяти до уваги.

Крім цілей ТКС, визначених у програмах сухопутних кордонів і морських перетинів, низка питань можуть мати певне значення для програм морських басейнів:

- розвиток і посилення платформ для широкого співробітництва морських басейнів і тематичних мереж, які б служили інструментами для обміну та реалізації відповідних рішень спільних проблем в економічній, соціальній, освітній, екологічній, культурній сферах і сфері управління;
- підтримка, при потребі, ширшого планування на рівні морських басейнів у таких сферах, як транспорт, енергетика, зв'язок, навколишнє середовище, морська безпека, попередження ризиків, боротьба з нелегальною міграцією, в тому числі відповідні пілотні проекти та підтримка діяльності;

- підтримка процесів і створення багатосторонніх контактів між НУО, громадськими об'єднаннями в ЄС і в партнерських країнах у таких сферах, як управління, права людини, демократизація, ЗМІ та рівні можливості.

Індикативний бюджет програм транскордонного співробітництва на 2007-2010 роки, в яких може брати участь Україна складає 208 млн. євро (див. табл. 5.1)

ПРОГРАМИ (сухопутного кордону та морських басейнів)	Бюджет (млн. євро)
Польща – Білорусь – Україна	97,1
Угорщина – Словаччина – Україна – Румунія	35,8
Румунія – Молдова – Україна	66,1
Чорне море (Чорний морський басейн)	9,0
Разом	208,0

Табл. 5.1. Індикативний бюджет транскордонного компоненту на 2007-2010 рр.

З метою реалізації програм транскордонного співробітництва, в яких може брати участь Україна, **Європейська Комісія схвалила спільні операційні програми ІЄСП:**

- “Україна — Румунія — Молдова” (Рішення 3806/29, 29 липня 2008 р.);
- “Україна — Угорщина — Словаччина — Румунія” (Рішення С (2008) 5146, 23 вересня 2008 р.);
- “Україна — Польща — Білорусь” (Рішення К (2008) 6411, 6 листопада 2008 р.)
- та “Чорне море” (Рішення С (2008) 7406, 27 листопада 2008 р.).

28 грудня 2009 року від імені уряду України міністр економіки підписав:

- Угоду про фінансування спільної операційної програми транскордонного співробітництва “Угорщина — Словаччина — Румунія — Україна 2007-2013 роки”;
- Угоду про фінансування спільної операційної програми з прикордонного співробітництва “Румунія — Україна — Молдова 2007-2013 роки”;
- Угоду про фінансування спільної операційної програми транскордонного співробітництва “Басейн Чорного моря 2007-2013 роки”;
- Договір про фінансування програми спільної діяльності з транскордонного співробітництва “Польща — Білорусь — Україна 2007-2013 роки”.

5.1.1. Програма прикордонного співробітництва “Чорне море”

ПРОГРАМА	Прийнятні регіони України
“Чорне море” (Чорний морський басейн)	Одеська, Миколаївська, Херсонська, Запорізька, Донецька обл., АРК, Севастополь

Спільна Операційна Програма Чорного Моря на 2007-2013 роки, затверджена рішенням Європейської Комісії 27.11.2008 року³⁸. Її метою є сприяння **“сильнішому та підтримуваному економічному та соціальному розвитку регіонів Резервуару Чорного Моря”**.

Три **конкретні цілі** програми “Чорне море” базуються на положеннях, визначених у Стратегічному документі для транскордонного співробітництва на 2007-2013 роки:

1. Сприяння економічному і соціальному розвитку в прикордонних областях.
2. Співпраця, спрямована на вирішення спільних проблем.
3. Сприяння співробітництву на місцевому та міжлюдському рівнях.

Партнерами за Програмою є Вірменія, Азербайджан, Болгарія, Греція, Грузія, Румунія, Молдова, Росія, Туреччина, Україна.

Відповідно до Спільної операційної програми, програма “Чорне море” буде реалізовуватись за такими пріоритетами (див. табл. 5.2):

- **Пріоритет 1.** Підтримка співробітництва задля економічного розвитку, заснована на об’єднаних ресурсах.
- **Пріоритет 2.** Створення ресурсів горизонтальних контактів та можливостей задля захисту і збереження довкілля.
- **Пріоритет 3.** Культурні та освітні ініціативи для формування спільного культурного середовища на території країн басейну Чорного моря.

³⁸ Commission Decision of 27.11.2008 on the joint operational programme "Black Sea 2007-2013" for the ENPI Cross-Border Co-operation 2007-2013 to be financed under Article 19 08 02 01 and 19 08 02 02 of the general budget of the European Communities: C(2008) 7406 final

Ціль 1: Сприяння економічному і соціальному розвитку на прикордонних територіях	
Пріоритет 1: Підтримка транскордонної співпраці з метою економічного і соціального розвитку, що ґрунтується на спільних ресурсах	Захід 1.1. Посилення доступності і взаємозв'язку нових міжрегіональних інформаційних, комунікаційних, транспортних і торговельних зв'язків
	Захід 1.2. Створення туристичних мереж з метою реалізації спільних ініціатив розвитку в галузі туризму і виробництва традиційних продуктів харчування
	Захід 1.3. Створення адміністративних можливостей з метою розробки і реалізації місцевих програм розвитку
Ціль 2: Спільна робота над вирішенням спільних проблем	
Пріоритет 2: Розподіл ресурсів і знань з метою охорони і збереження навколишнього середовища	Захід 2.1. Посилення спільної бази знань та інформації, необхідних для вирішення спільних проблем у сфері охорони річкових і морських систем
	Захід 2.2. Сприяння дослідженням, інноваціям і обізнаності у сфері збереження і охорони довкілля/заповідників
	Захід 2.3. Сприяння ініціативам у співробітництві з метою впровадження інновацій в технології і системи управління твердими відходами, а також системи управління стічними водами
Ціль 3: Сприяння місцевому співробітництву і співробітництву громад	
Пріоритет 3: Підтримка культурних і освітніх мереж з метою створення спільного культурного середовища в басейні	Захід 3.1. Сприяння культурним горизонтальним контактам та навчальним обмінам між спільнотами басейну Чорного моря

Табл.5.2. Пріоритети та заходи в рамках Програми “Чорне море”

За погодженням країн-партнерів Спільний орган управління програмою знаходиться в Румунії, функції якого виконує Міністерство регіонального розвитку та житлового будівництва Румунії (див. рис. 5.1).

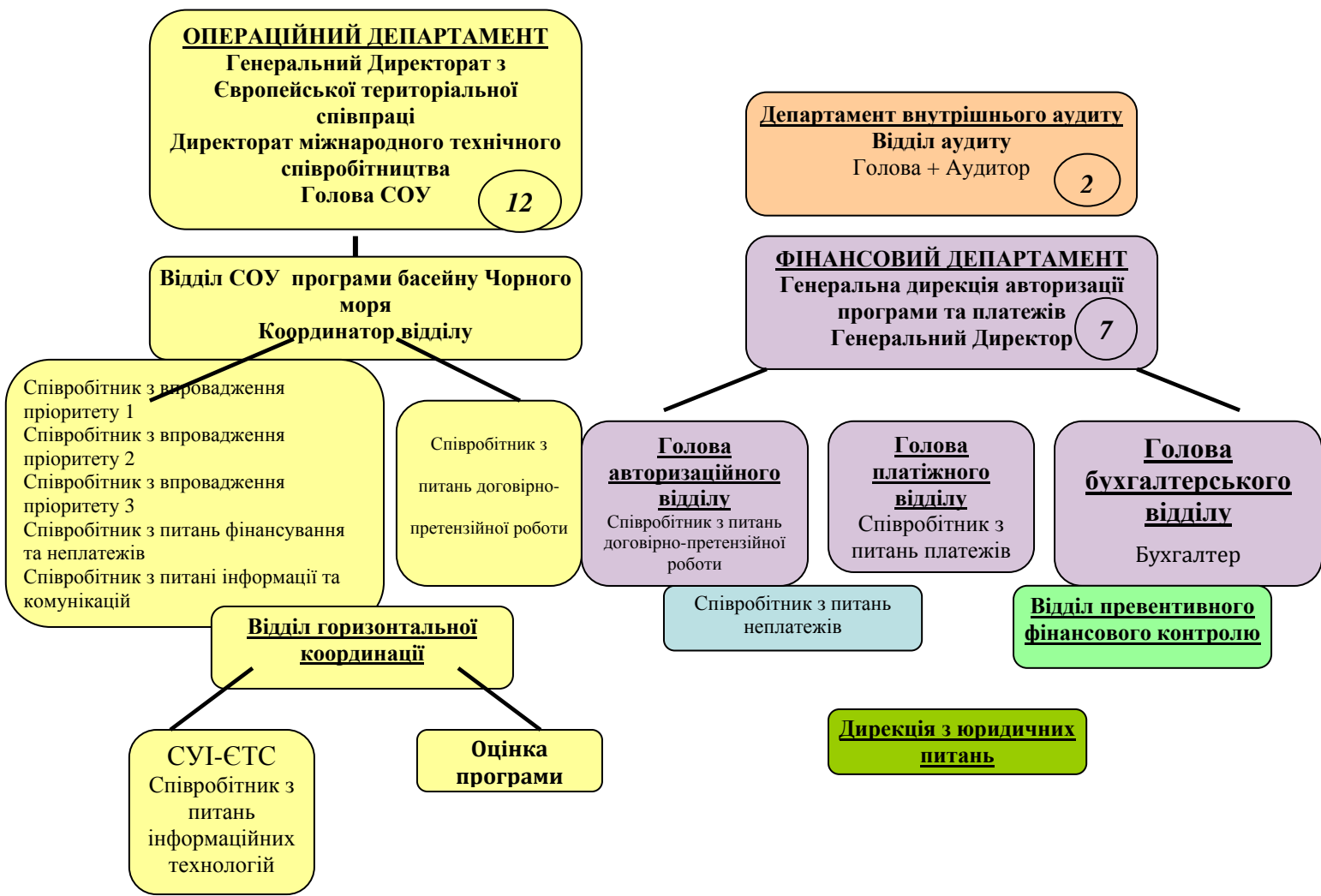

Рис. 5.1. Структура Спільного органу управління

	<p>Національні органи Програми “Чорне море”:</p> <p>Вірменія — Міністерство фінансів та економіки</p> <p>Азербайджан — Міністерство економічного розвитку</p> <p>Болгарія — Міністерство регіонального розвитку та громадських робіт</p> <p>Грузія — Бюро державного міністра</p> <p>Греція — Міністерство економіки та фінансів</p> <p>Молдавія — Міністерство економіки та торгівлі</p> <p>Росія — Міністерство регіонального розвитку</p> <p>Туреччина — Агентство із співробітництва та розвитку</p> <p>Україна — Міністерство економіки</p>
---	---

Для забезпечення ефективної реалізації програми “Чорне море” на території України у містах Одеса та Запоріжжя створено інформаційні пункти програми.

Програма “Чорне море” фінансується з Інструменту європейського сусідства і партнерства та Європейського фонду регіонального розвитку, **окрім Туреччини, чия участь в програмі буде фінансуватись з коштів Інструменту передвступної допомоги.**

Бюджет програми на 2007-2013 роки складає **17,306 млн. євро** (див. табл.5.3) та фінансується з фондів Інструменту європейського сусідства і партнерства: на 2007-2010 роки — **9,025 млн. євро**, на 2010-2013 роки — **8,281 млн. євро.**

Усі країни-партнери будуть співфінансувати проекти, забезпечуючи кожна 10% від внеску Співтовариств. Ці “національні частки” будуть спрямовані на технічну допомогу, що фінансуватиме таку діяльність з менеджменту програми, яка не покривається партнерами, як-от операційні витрати Спільного органу управління, кошти на утримання якого будуть надані Румунією.

Технічна допомога є складовою частиною Програми та спрямована на підтримку ефективного впровадження програми шляхом фінансування двох головних заходів:

- Управління програмою: відбір проектів, щоденне управління, моніторинг, аудит та контроль;
- Комунікаційні та інформаційні потоки всередині та зовні програми: семінари, переклади, розповсюдження інформації, а також заходи, спрямовані на оцінку впливу на громадськість.

Структура фінансування	Бюджет ³⁹ (млн. євро)
Внесок Європейського Союзу	17,3
Співфінансування учасників Програми	1,5
Всього	18,8

Табл.5.3. Загальний бюджет Програми “Чорне море” на 2007-2013 рр.

Для кожного пріоритету, **Спільна операційна програма визначила прийнятних партнерів**, які мають право брати участь у Конкурсі проектів у рамках реалізації Програми. Так, для Пріоритету 1 до числа прийнятних партнерів віднесені: місцеві та регіональні органи влади, агентства розвитку,

³⁹ Без коштів Інструменту передвступної допомоги. Індикативне асигнування для фінансування участі Туреччини у програмі складає 1 млн.євро на рік на період 2007–2009 рр. (підлягає щорічному затвердженню шляхом прийняття щорічних фінансових протоколів)

недержавні організації, чия діяльність пов'язана з місцевим розвитком, асоціації сільськогосподарських виробників та риболовів тощо.

Прийнятними партнерами в рамках Пріоритету 2 виступають місцеві та регіональні органи влади, недержавні організації, чия діяльність пов'язана з захистом та збереженням навколишнього середовища, дослідницькі та наукові інститути, агентства захисту навколишнього середовища тощо. Щодо Пріоритету 3, то це місцеві та регіональні органи влади, недержавні органи, активні в сфері соціального та культурного розвитку, культурні та освітні установи тощо.

Окрім того, Спільна операційна програма визначає **прийнятний перелік в рамках кожного заходу** (та індикативні показники), **прийнятних партнерів, прийнятні видатки**, які можуть фінансуватись в рамках Конкурсу проектів, та **прийнятні типи проектів**.

Пріоритет 1. Підтримка транскордонної співпраці з метою економічного і соціального розвитку, що ґрунтується на спільних ресурсах

Індикативний перелік видів діяльності

Захід 1.1 Посилення доступності і взаємозв'язку нових міжрегіональних інформаційних, комунікаційних, транспортних і торговельних зв'язків

- сприяння міжнародним торговельним зв'язкам на території регіону, включно з торгівлею енергоресурсами;
- підтримка сприяння традиційній продукції сільського господарства басейну Чорного моря на міжнародному ринку;
- розвиток мереж співробітництва з метою сприяння використанню інформаційних і комунікаційних технологій у місцевих економічних ініціативах;
- попереднє техніко-економічне обґрунтування малих транспортних інфраструктур з метою кращої інтеграції менш розвинених територій і визначних туристичних пам'яток на території басейну;
- спільні ініціативи для сприяння транзитній транспортній інфраструктурі в регіоні з метою підвищення ефективності вантажних і транспортних перевезень;
- попередній бізнес-план та попереднє вивчення розвитку безпечних та надійних морських перевезень, що є нешкідливими для довкілля.

Зважаючи на характерні особливості Програми басейну Чорного моря і її цілей, **перевага буде надаватися інтегрованим проектам**. Тільки обмежена частка бюджету програми буде доступна для простих проектів. Спільною операційною програмою та Посібником для заявників (*Guidelines for Grant Beneficiaries*), який схвалюється Спільним органом управління після його підготовки Спільним моніторинговим комітетом, для кожного Конкурсу

Програми визначається максимальний та мінімальний розмір Грантів, які можуть отримати прийнятні партнери, а саме:

Типи (характер) проектів	Мінімальний розмір гранту	Максимальний розмір гранту
Пріоритет 1,2	100 000	700 000
Пріоритет 3	50 000	250 000
Проекти, що реалізуються головним чином або повністю в одній партнерській країні, але мають прикордонний вплив	50 000	250 000

30 червня 2009 року було оголошено перший конкурс на подання заявок для Програми. Кінцевий термін подання заявок для участі в конкурсі завершився 12 жовтня 2009 року. Посібник для заявників визначав індикативний бюджет Конкурсу та індикативний розподіл коштів на кожен пріоритет. Так, на Перший Конкурс Проектів у рамках Програми “Чорне море” виділяється 3 311 369 євро, причому **Спільний моніторинговий комітет залишає за собою право не присуджувати усі виділені на Конкурс фінансові кошти** (див. табл. 5.4).

Інструмент європейсько-го сусідства і партнерства	Фінансування Співтовариства	Національне співфінансування	Рівень національного співфінансування	Загальне фінансування, млн. євро
Пріоритет 1	1 169 318	116 932	10%	1 286 249
Пріоритет 2	1 328 770	132 877	10%	1 461 647
Пріоритет 3	813 281	81 328	10%	894 610
Всього	3 311 369	331 137	10%	3 642 506

Табл.5.4. Індикативний бюджет Першого Конкурсу в програмі “Чорне море”

Для проектів, які передбачатимуть участь партнерів з Туреччини, зазначена вище сума доповнюється коштами у розмірі 1 339 401 євро (внесок Інструменту передвступної допомоги).

У першій половині 2010 року очікується підписання Грантових угод на реалізацію проектів-переможців.

	<p>Офіційний сайт Програми транскордонного співробітництва “Чорне море” — www.blacksea-cbc.net</p> <p>Національні інформаційні пункти програми в Україні:</p> <p>Анастасія Андронова, директор управління європейської інтеграції та транскордонного співробітництва Одеської обласної державної адміністрації, проспект Шевченка 4, 65032, м. Одеса, тел.: +38 048 7189 455, факс: +38 048 7189 455, E-mail: itad@odessa.gov.ua</p> <p>Світлана Якименко, начальник відділу, Управління зовнішніх зносин та міжнародних економічних відносин Запорізької обласної державної адміністрації, проспект Леніна, 164, м. Запоріжжя, 69107, тел.: +38061 2246311, факс: +380612246569, E-mail: uzez@zp.ukrtel.net</p>
---	--

5.1.2. Програма прикордонного співробітництва “Україна — Польща — Білорусь”

ПРОГРАМА	Прийнятні прикордонні області України	Додаткові регіони України з обмеженою участю
Польща — Білорусь — Україна	Волинська, Львівська та Закарпатські області	Рівненська, Тернопільська та Івано-Франківська області

Спільна операційна програма на 2007-2013 роки сприятиме транскордонному співробітництву шляхом об’єднання зусиль різних сторін — населення, установ та організацій, підприємств і спільнот, їх зближення з метою кращого використання можливостей, які дає спільний розвиток транскордонних територій.

	<p>Додатковий регіон з обмеженою участю:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Будь-яка організація, яка на ній розташована може співпрацювати в рамках Програми з певними обмеженнями. • Проекти повинні включати щонайменше одного партнера з однієї з країн-членів Європейського Союзу, у випадку Програми “Польща — Білорусь — України” для організацій із додаткового регіону партнером обов’язково повинен виступати партнер з Польщі. • Максимальна сума гранту проектів складає 100 тис. євро. • Партнери можуть брати участь лише у “м’яких проектах” (виключаючи транспортний, комунальний та екологічний компонент Програми)
---	---

Головною метою Програми є підтримка процесів транскордонного розвитку. Мети Програми буде досягнуто шляхом реалізації неприбуткових проектів, що виконуватимуться в рамках наступних пріоритетів та заходів:

Пріоритет 1. Підвищення конкурентноздатності прикордонних територій

Захід 1.1. Покращення умов для підприємництва.

Захід 1.2. Розвиток туризму.

Захід 1.3. Покращення доступу до регіону.

Пріоритет 2. Покращення якості життя

Захід 2.1. Захист довкілля на прикордонних територіях.

Захід 2.2. Ефективні та безпечні кордони.

Пріоритет 3. Інституційна співпраця та підтримка ініціатив місцевих громад

Захід 3.1. Покращення можливостей транскордонного співробітництва на регіональному та місцевому рівні.

Захід 3.2. Ініціативи місцевих громад.

	<p>Захід 1.1. Покращення умов для підприємництва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • покращення умов для розвитку підприємництва, якості і доступності інфраструктури, в т.ч. інфраструктури, що пов'язана з новими технологіями, позитивно вплине на інвестиційну привабливість території як для місцевих, так і для зовнішніх інвесторів; • підтримка заходів „м'якого типу”, метою яких є соціально-економічний розвиток території Програми, таких як: регіональний маркетинг, просування торгівлі й інвестицій, розвитку МСП, розвитку місцевих і регіональних ринків робочої сили, розвитку інформаційного суспільства, нових технологій, соціально-економічна та екологічна ревіталізація територій, які технологічно змінені та забруднені тощо.
---	--

Ефективність реалізації Програми буде перевірятись досягненням індикаторів продуктів та показників результатів кожного пріоритету, прийнятого Спільною операційною програмою (див. табл. 5.5).

Пріоритет	Частка бюджету Програми	Показники продукту	Показники результату
<p>1. Підвищення конкурентноздатності прикордонної території</p>		<p>Кількість проектів, спрямованих на покращення умов для підприємництва</p>	<p>Збільшення кількості компаній, котрі обслуговуються покращеною інфраструктурою Кількість інноваційних ініціатив для підприємців Кількість інституційних мереж співпраці, до яких залучені підприємці/суб'єкти підприємницької діяльності</p>
	<p>30% всього бюджету програми</p>	<p>Кількість проектів, спрямованих на розвиток туризму</p>	<p>Збільшення кількості населення, що обслуговується покращеною туристичною інфраструктурою Кількість нових транскордонних туристичних послуг та продуктів Кількість спільних заходів чи інформаційних послуг, спрямованих на підвищення привабливості Території Програми.</p>
		<p>Кількість проектів, що покращують доступ до транспортної мережі, інформаційно - комунікаційних послуг та технологічних мереж</p>	<p>Збільшення кількості осіб, що користуються покращеною інфраструктурою зв'язку. Кількість розроблених/апробованих рішень засобів/методів/моделей, спрямованих на покращення інтеграції периферійних територій. Кількість нових транскордонних транспортних сполучень.</p>

Табл. 5.5. Індикатори виконання Пріоритету 1 в рамках Програми “Україна – Польща – Білорусь”

Партнерами за програмою погоджено, що Спільний орган управління знаходиться в Республіці Польща і його функції виконує Міністерство регіонального розвитку, департамент територіального співробітництва (див. рис. 5.2).

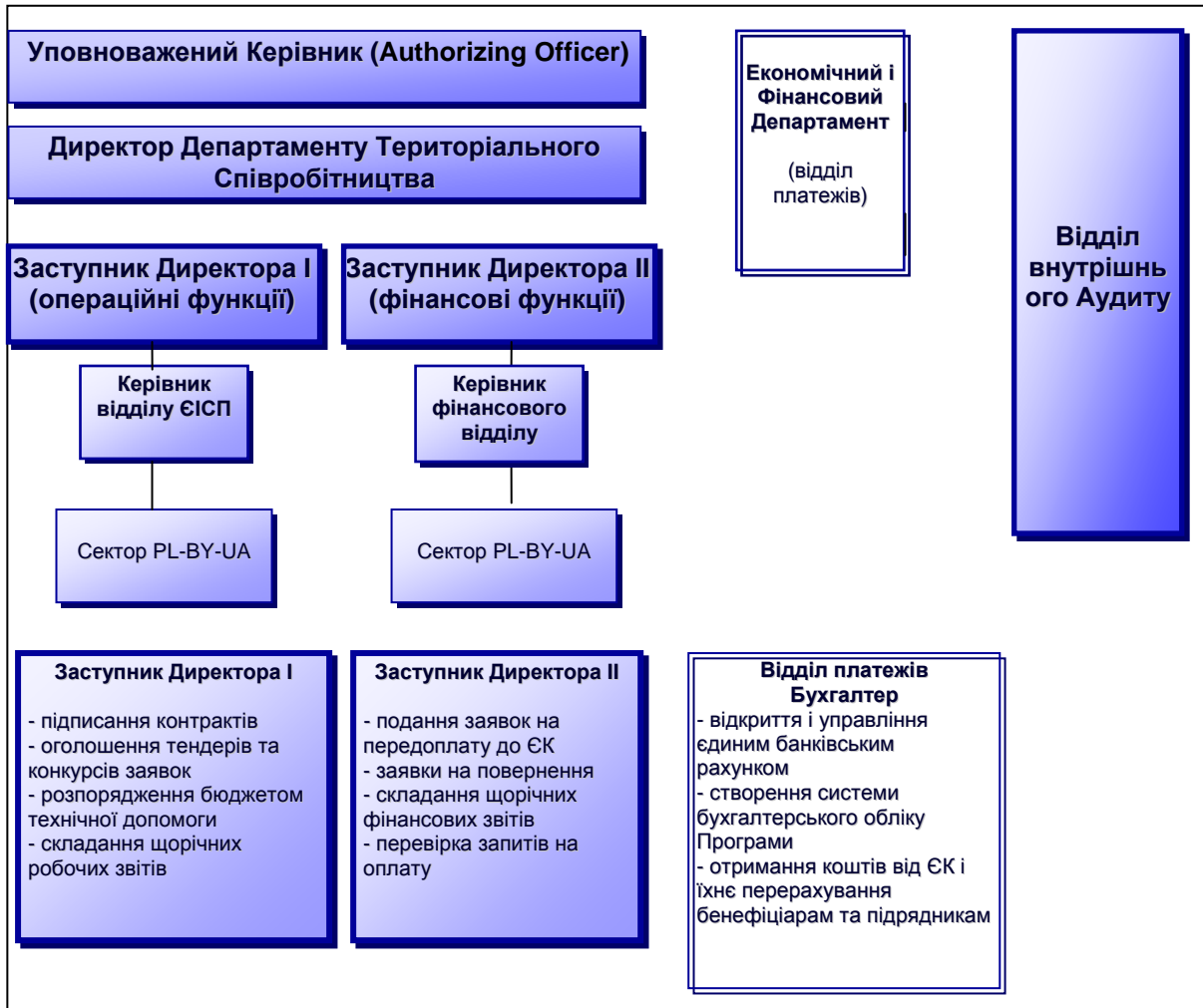

Рис.5.2. Структура Спільного органу управління

Спільний технічний секретаріат (СТС) розташовується в м. Варшава. Крім того, на разі в Україні (м. Львів) та Білорусі створюються Національні інформаційні пункти, які інформуватимуть потенційних бенефіціарів щодо Програми.

	<p>Національні органи Програми “Україна — Білорусь — Польща”:</p> <p>Білорусь — Міністерство закордонних справ Республіки Білорусь спільно з Координаційним Бюро Програми TACIS Європейського Союзу в Республіці Білорусь;</p> <p>Україна — Міністерство економіки.</p>
---	--

3 листопада 2009 року оголошено перший конкурс на подання заявок у рамках Програми, який триває до 01 березня 2010 року. Основним документом,

який визначає процедуру участі у Першому Конкурсі є Посібник заявника, який окрім фінансових питань урегулює процедуру проведення Конкурсу комітетом з відбору, а також роз'яснює систему оцінювання Проектів (в тому числі, адміністративну перевірку, перевірку прийнятності, а також — здійснює оцінку концепції заявки та оцінку повної аплікаційної форми у випадку проведення Конкурсу у два етапи, як це буде відбуватись у випадку зазначеної Програми).

	<p>Перший Конкурс Проектів у рамках Програми “Україна — Білорусь — Польща”</p> <ul style="list-style-type: none"> • Загальна індикативна сума в рамках Першого Конкурсу складає 16 126 091 євро. • На Конкурс виноситься Пріоритет 1, захід 2.1, та Захід 3.1. • Будь-який грант, що присуджується в межах Конкурсу, повинен міститись у мінімальних та максимальних сумах. Мінімальна сума — 100 тис. євро, максимальна сума — 1,5 млн. євро. • Пріоритет буде надаватись інтегрованим проектам. • Проведення Конкурсу проектів у два етапи — конкурс концепцій та конкурс аплікаційних документів.
---	---

Зважаючи на право Спільного моніторингового комітету визначати індикативний бюджет кожного Конкурсу, для Програми “Україна — Польщі — Білорусь” ця сума складає 16 126 091 євро (див. табл. 5.6).

ПРІОРИТЕТ	Розмір бюджету у розрізі пріоритетів (млн.євро)	% загальної суми бюджету
Пріоритет 1. Підвищення конкурентноздатності прикордонних територій	5 363 538	33,26%
Пріоритет 2. Покращення якості життя	6 277 887	38,93%
Пріоритет 3. Інституційна співпраця та підтримка ініціатив місцевих громад	4 484 666	27,81%
Разом	16 126 091	100%

Табл.5.6. Індикативний бюджет першого Конкурсу

	<p>Офіційний сайт Програми транскордонного співробітництва «Україна — Польща — Білорусь» — www.cpe.gov.pl, http://www.pl-by-ua.eu/</p>
---	---

5.1.3. Програма прикордонного співробітництва “Україна — Угорщина — Словаччина — Румунія”

ПРОГРАМА	Прийнятні прикордонні області України	Додаткові регіони України з обмеженою участю
Угорщина — Словаччина — Україна — Румунія	Закарпатська та Івано-Франківська області	Чернівецька область

Відповідно до Спільної операційної програми “Україна — Угорщина — Словаччина — Румунія” на 2007-2010 роки метою Програми є інтенсифікація та поглиблення співробітництва між Закарпатською, Івано-Франківською та Чернівецькою областями України і прийнятними та додатковими регіонами Угорщини, Румунії та Словаччини у екологічно, соціально та економічно сталий спосіб.

Індикативний бюджет Програми на 2007-2013 роки складає **68 638 283 євро** та фінансується з фондів Інструменту європейського сусідства і партнерства, причому на 2007-2010 роки — 35 796 000 євро, а на 2011-2013 роки — 32 842 000 євро.

Проекти в рамках програми будуть реалізовуватись за наступними пріоритетами:

- **Пріоритет 1. Економічний та соціальний розвиток.** Передача знань та обмін досвідом з метою сприяння спільному розвитку бізнесу та посилення туристичної привабливості території.

Захід 1.1. Гармонізований розвиток туризму.

Захід 1.2. Створення кращих умов для малих та середніх підприємств (МСП) та розвитку бізнесу.

Пріоритет 1. Сприяння економічному та соціальному розвитку

Індикативний перелік видів діяльності

Захід 1.1

Гармонізований розвиток туризму

- спорудження та модернізація туристичної інфраструктури (піші, велосипедні, лижні траси);
- створення транскордонних туристичних продуктів та стандартів послуг (тематичні маршрути, системи якості тощо);
- удосконалення багатомовного інформаційного потоку в сфері туризму (розробка багатомовної літератури, інформаційних брошур, інтернет-сторінок, знаків та інформаційних покажчиків);
- підготовка у сфері туризму (наприклад, готельний менеджмент, гігієна харчування тощо);
- створення та розвиток послуг, що базуються на ІТ;
- розробка та реалізація спільних стратегій та ініціатив, включаючи плани та діяльність щодо спільного розвитку та маркетингу.

- **Пріоритет 2. Покращення стану навколишнього середовища.** Покращення якості повітря, вод, земельних та лісових ресурсів, а також зменшення ризиків нанесення шкоди довкіллю

Захід 2.1. Охорона навколишнього середовища, стале використання та управління природними ресурсами.

Захід 2.2. Готовність до надзвичайних ситуацій.

- **Пріоритет 3. Покращення ефективності кордонів.** Підвищення ефективності управління кордоном на українському кордоні.

Захід 3.1. Удосконалення транспортної інфраструктури перетину кордону та обладнання на прикордонних пунктах контролю.

- **Пріоритет 4. Підтримка співробітництва „люди-людям”.** Удосконалення ефективності державних послуг та підвищення взаєморозуміння між різноманітними групами суспільства

Захід 4.1. Інституційне співробітництво.

Захід 4.2. Маломасштабне співробітництво “люди-людям”.

Окрім того, Спільним операційним документом на 2007-2013 роки визначено перелік прийнятних партнерів або бенефіціарів. Так, прийнятними для реалізації Заходу 1.1 у рамках Пріоритету 1 можуть бути такі органи: державні структури (регіональні та місцеві адміністрації, які відповідають за розвиток туризму, асоціації малих місцевих муніципалітетів); громадські структури,

метою діяльності яких є розвиток сталого туризму у регіоні; асоціації та організації МСБ або підприємців у туристичному секторі та партнерства, які включають партнерів з вище наведеного переліку.

Країнами-партнерами за Програмою погоджено, що Спільний орган управління розташовано в Угорщині — Національне агентство розвитку Угорщини.

	<p>Національні органи управління Програмою:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Національне Агентство Розвитку (Угорщина) http://www.nfu.hu/ • Міністерство будівництва та регіонального розвитку Словацької Республіки (Словаччина). • Міністерство розвитку, суспільних робіт та житлового господарства (Румунія). • Міністерство економіки (Україна).
---	---

Спільний технічний секретаріат (СТС) знаходиться в м. Будапешт. В Україні (м. Ужгород), Словаччині та Румунії створюються Регіональні офіси СТС, які інформуватимуть потенційних бенефіціарів щодо програми.

16 червня 2009 року відповідно до рішення Спільного моніторингового комітету оголошено перший конкурс на подання заявок у рамках Програми (див. табл.5.7). Термін подання заявок завершився 22 вересня 2009 року.

	<p>Перший Конкурс Проектів в рамках Програми “Україна — Угорщина — Словаччина — Румунія”</p> <ul style="list-style-type: none"> • Загальна індикативна сума в рамках Першого Конкурсу складає 13 333 333 євро. • На Конкурс винесені Пріоритети 1, 2 та 4. • Пріоритет буде надаватись інтегрованим проектам. • Проведення Конкурсу проектів у один етап — конкурс аплікаційних заявок.
---	---

Пріоритет	Захід	Мін. сума, євро	Макс. сума, євро	Призначення ресурсів на захід, євро	% загально-го бюджету
Пріоритет 1. Сприяння економічному та соціальному розвитку	Захід 1.1 Гармонізований розвиток туризму	100 000	500 000	2 222 222	16,67%
	Захід 1.2. Створення кращих умов для МСП та розвитку бізнесу	100 000	500 000	1 111 111	8,33%
Пріоритет 2. Покращення якості навколишнього середовища	Захід 2.1. Охорона навколишнього середовища, стале використання та управління природними ресурсами	100 000	1 500 000	2 222 222	16,67%
	Захід 2.2. Готовність до надзвичайних ситуацій	100 000	1 500 000	3 333 333	25%
Пріоритет 4. Підтримка співробітництва “люди-людям”	Захід 4.1. Інституційне співробітництво	50 000	500 000	3 333 333	25%
	Захід 4.2. Маломасштабне співробітництво „люди-людям”	25 000	100 000	1 111 111	8,33%

Табл.5.7. Індикативний бюджет Першого Конкурсу проектів в рамках Програми “Україна — Угорщина — Словаччина — Румунія”

За результатами проведеного Конкурсу, до **Спільного моніторингового комітету надійшло понад 150 проектів загальною сумою 55 млн. євро**, найбільш популярними є заходи: 4.1 (Інституційне співробітництво), 2.1 (Охорона навколишнього середовища, стале використання та управління природними ресурсами) та 1.1 (Гармонізований розвиток туризму). Проектні пропозиції передбачають: білатеральне співробітництво — 61%, співробітництво трьох країн — 29% та співробітництво чотирьох країн — 10%.

Відповідно до процедури, погодженої в Посібнику для заявників, передбачається підписання Грантових угод на реалізацію Проектів-переможців у березні 2010 року.

 Офіційний сайт Програми транскордонного співробітництва “Україна — Угорщина — Словаччина — Румунія” — www.huskroua-cbc.net.

5.1.4. Програма прикордонного співробітництва “Україна — Румунія — Молдова”

ПРОГРАМА	Прийнятні прикордонні області України	Додаткові регіони України з обмеженою участю
Румунія — Молдова — Україна	Чернівецька та Одеська області	Івано-Франківська, Тернопільська (12 районів, що наближені до кордонів із Румунією та Молдовою: Тернопільський, Бережанський, Підгаєцький, Козівський, Підволочиський, Терехівський, Монастирський, Гусятинський, Чортківський, Борщівський, Заліщицький, Бучацький), Хмельницька (10 відповідних районів: Кам'янець-Подільський, Дунаєвецький, Новоушицький, Чеперовецький, Городецький, Ярмолинецький, Віньковецький, Деражнянський, Хмельницький, Летичівський) і Вінницька області

Відповідно до Спільної операційної програми “Україна — Румунія — Молдова” на 2007-2013 роки метою Програми є поліпшення економічної, соціальної та екологічної ситуації на програмній території в контексті безпечних і надійних кордонів шляхом поглиблення контактів між партнерами по обидва боки від кордону.

Індикативний бюджет Програми на 2007-2013 роки складає **126 718 000 євро** (див. табл.5.8) та фінансується з фондів Інструменту європейського сусідства і партнерства, причому на 2007-2010 роки — 66 086 000 євро, а на 2010-2013 роки — 60 632 000 євро.

Структура фінансування	Бюджет (євро)
Внесок Європейського Союзу	126 718 067
Співфінансування учасників Програми	11 404 628
Всього	138 122 695

Табл. 5.8. Загальний бюджет Програми на 2007-2010 роки

Проекти за Програмою будуть реалізовуватись за наступними пріоритетами та заходами:

- **Пріоритет 1. Конкурентноспроможна економіка в прикордонних регіонах.** Покращити економічні показники прикордонних територій через модернізацію і диверсифікацію прикордонної економічної діяльності.

Захід 1.1. Покращення продуктивності і конкурентоспроможності міських та сільських територій регіону за допомогою транскордонної співпраці.

Захід 1.2. Транскордонні ініціативи у транспортному та енергетичному секторах.

- **Пріоритет 2. Проблемні питання в сфері навколишнього середовища та попередження надзвичайних ситуацій.** Розробити довгострокові рішення екологічних проблем у прикордонних територіях, особливо таких, що пов'язані з екологічними надзвичайними ситуаціями, які потребують скоординованого реагування.

Захід 2.1. Відповідь стратегічним транскордонним екологічним викликам, включаючи готовність до надзвичайних ситуацій.

Захід 2.2. Водопостачання, системи каналізації та управління відходами.

- **Пріоритет 3. Міжлюдське співробітництво.** Сприяння найбільш тісному співробітництву між людьми та громадами, що мешкають на прикордонних територіях.

Захід 3.1 Місцеве та регіональне управління: підтримка громадянського суспільства та місцевих громад.

Захід 3.2 Навчальні, соціальні та культурні обміни.

Подібно до інших програм транскордонної співпраці, Спільною операційною програмою на 2007-2013 роки **визначено перелік прийнятних бенефіціарів**. Так, для заходу 3.2 в рамках пріоритету 3 до такого переліку віднесені: школи, коледжі, університети. Інші навчальні заклади, юридично оформлені добровільні групи, включаючи вразливі групи та культурні і соціальні організації, некомерційні медіа-асоціації, професійні установи, регіональні інституції з захисту навколишнього середовища.

Спільний орган управління знаходиться в Румунії, функції якого виконує Міністерство регіонального розвитку та житлового будівництва Румунії.

Спільний технічний секретаріат (СТС) знаходиться в м. Сучава та м. Яси (Румунія). Крім того, в Одесі та Чернівцях, а також у Молдові створюються Регіональні офіси СТС, які інформуватимуть потенційних бенефіціарів щодо Програми.

1 липня 2009 року оголошено перший конкурс на подання заявок у рамках Програми.

	<p>Перший Конкурс проектів Програми “Україна – Румунія – Республіка Молдова”</p> <ul style="list-style-type: none"> • Загальна індикативна сума Першого Конкурсу складає 35 млн. євро. • На Конкурс винесені Пріоритети 1, 2 та 3. • Термін подання заявок по Пріоритетах 1, 2 — 28 жовтня 2009 року, Індикативний бюджет — 30 млн. євро, мінімальна сума гранту складає 100 тис. євро, максимальна — 3 млн. євро. • Термін подання заявок по Пріоритету 3 — 28 вересня 2009 року, індикативний бюджет Пріоритету складає 5 млн. євро, мінімальна сума гранту складає 30 тис. євро, максимальна — 150 тис. євро. • Проведення Конкурсу проектів у два етапи — конкурс концепцій та конкурс аплікаційних заявок.
---	--

Відповідно до процедури оцінювання проектних заявок, визначених в Посібнику для заявників (для Пріоритетів 1, 2) та Посібнику для заявників (для Пріоритету 3) очікується підписання Грантових угод на реалізацію проектів-переможців у квітні 2010 року.

Для Першого конкурсу проекту надійшло до розгляду понад **380 проектів**: 171 проект на реалізацію Пріоритету 1, 95 проектів з метою реалізації Пріоритету 2 та 156 проект — Пріоритет 3.

	<p>Офіційний сайт Програми транскордонного співробітництва “Україна — Румунія — Молдова” — www.ro-ua-md.net.</p> <p>Регіональні офіси Спільного технічного секретаріату в Україні:</p> <p>Лілія Дімітрова, відділ моніторингу міжнародної технічної допомоги, Управління європейської інтеграції та економічного розвитку Одеської обласної державної адміністрації, E-mail: itad@odessa.gov.ua</p> <p>Сергій Куренний, начальник управління транскордонної співпраці, міжнародної економічної діяльності та зовнішніх зносин Чернівецької обласної державної адміністрації</p> <p>тел.: +380372553204, E-mail: zed@cv.uktel.net</p>
---	--

Відповідно до **Щорічної робочої програми надання грантів на 2009 рік**, затвердженої рішенням Спільного органу управління Програми “Україна — Румунія — Молдова”, наступний, Другий Конкурс проектів буде оголошено у березні 2010 року.

	<p>Програми транскордонного співробітництва передбачають:</p> <ul style="list-style-type: none">• додатково до системи документів, передбачених для національних, регіональних/міжрегіональних програм, опрацювання спільними органами управління програмою транскордонного співробітництва стратегічного за своїм характером документу — Спільної операційної програми на 7-річний період;• розгалужену систему спільних органів для кожної програми, таких як Спільний моніторинговий комітет, Спільний технічний секретаріат, національні інформаційні пункти, а також Спільний орган управління та національні органи;• співфінансування з боку організації-бенефіціара, як визначено в Посібнику для заявників.
---	--

5.2. Метод використання фінансової допомоги в рамках програм транскордонного співробітництва

Як зазначалося вище, у рамках програм транскордонного співробітництва застосовуються два методи — **гранти та програми технічної допомоги**. Зважаючи на той факт, що програми технічної допомоги реалізують із використанням проектного менеджменту, потрібно більш детально розглянути питання отримання грантів організаціями, які при дотриманні певних умов відбору та підписанні Грантового контракту з організації-заявника переходять в статус організації-бенефіціара (Головного партнера).

Кожна програма транскордонного співробітництва в спільних операційних програмах, а також Посібниках для заявників, які затверджуються Спільним органом управління, визначають процедуру відбору проектів-переможців. **Процедура відбору містить щонайменше чотири елементи:**

- адміністративна відповідність;
- перевірка прийнятності;
- оцінка комплексної заявки (у випадку проведення двоступінчатої процедури відбору проектів, спочатку відбувається Оцінка концепції заявки, відбираються організації-заявники, які пройшли попередній відбір, потім відбувається процедура оцінювання комплексної заявки);
- рішення про надання гранту та укладання Грантового контракту.

Процедура перевірки адміністративної відповідності перевіряє наскільки організація-заявник вчасно виконала технічні умови подання заявки на участь у Конкурсі, як-то повний перелік документів, вчасність подачі заявки, мова подачі документів, відповідно до встановлених у Посібнику для заявників вимог. Як зазначалось раніше, перелік вимог, притаманних для певного Конкурсу проектів, визначаються окремо для кожної програми транскордонного

співробітництва. Наведемо приблизний перелік вимог, які підпадають під оцінку адміністративної відповідності у табл. 5.9.

ПАРАМЕТР ОЦІНЮВАННЯ		ТАК	НІ
1	Заявка подана своєчасно		
2	Використання відповідної форми заявки, опублікованої для цього набору проектних заявок		
3	Комплектна заявка заповнена згідно з Посібником для заявників		
4	Заявка заповнена на комп'ютері, мовою, як визначено у Посібнику для заявників		
5	Додається 1 оригінал і 2 копії		
6	Додається електронний варіант заявки (CD-Rom)		
7	Бюджет (бюджет (б1), обґрунтування витрат (б2) і передбачені джерела фінансування (б3) були представлені в належній формі, наведені в євро і додані до заявки		
8	Логіко-структурна матриця заповнена і додається		
9	Заява апліката заповнена і підписана особою, що управляє організацією або іншою уповноваженою особою/особами (додається повноваження)		
10	Декларація про партнерство підписана всіма партнерами – особою, що управляє організацією або іншою уповноваженою особою/особами		
11	Додаються статuti або документи заявника про заснування		
12	Додаються статuti або документи всіх партнерів про заснування (якщо вони вимагаються)		
13	Додається баланс, а також рахунок прибутків і збитків заявника або інші бухгалтерські документи за останні 3 роки, які підтверджують фінансовий стан заявника (якщо вимагаються)		
14	Додаються додаткові документи		

Табл. 5.9. Перевірка на адміністративну відповідність

При здійсненні **перевірки прийнятності** йдеться про застосування так званих критеріїв прийнятності.

	<p>Обов'язкові є три групи критеріїв прийнятності, які належать до:</p> <ul style="list-style-type: none"> • заявників, які можуть звертатися за наданням гранту, а також їх партнерів; • проектів, для реалізації яких може бути надано грант; • видів витрат (прийнятні витрати), які можна брати до уваги при визначенні суми гранту.
---	--

Щоб клопотати про надання гранту, **заявники мають обов'язково:**

- бути юридичними особами або суб'єктами без створення юридичної особи;
- бути неприбутковими організаціями;
- належати до одного з визначених видів організацій: неурядових організацій, установ державного сектора, місцевих органів влади, міжнародних організацій (міжурядових);
- бути організаціями з країн-партнерів Європейської політики сусідства;
- бути безпосередньо відповідальним за підготовку та менеджмент проекту разом зі своїми партнерами, а не діяти як посередник;
- бути зареєстрованими та діяти на прийнятній території програми (включаючи додаткові території з обмеженою участю).

У виняткових випадках, коли проект не може бути виконано або досягнення його цілей було б ускладнене без участі заявника/партнера, що зареєстрований поза межами території програми, участь таких організацій допускається за умови належного обґрунтування. Для цього необхідно аргументовано довести, що такі організації: 1) відповідають вимогам щодо заявників; 2) є єдиними організаціями, діючими у даній сфері діяльності; 3) здійснюють діяльність на користь регіонів на території Програми.

Установа/організація не може брати участь у відборі проектних заявок та отримати грант у випадках (так звані фінансові вимоги):

а) вона оголошена банкрутом або знаходиться в стані ліквідації, її діяльність підлягає судовому нагляду, вона уклала мирову угоду з кредиторами, припинила діяльність, щодо неї ведеться судовий розгляд з вищезгаданих справ, а також у будь-якому іншому випадку, що впливає з подібних процедур національного законодавства;

б) правочинним рішенням відповідного органу призначено покарання за злочин, пов'язаний з неналежним виконанням службових або професійних обов'язків (рішення є остаточним і не підлягає оскарженню);

в) була визнана винною у порушенні професійної етики, що було доведено на основі доказів, які дозволяють Контрактуючому органу таке звинувачення обґрунтувати;

г) не виконано зобов'язань, що пов'язані зі сплатою податків та інших обов'язкових платежів згідно з законодавством країни, в якій вона зареєстрована або країни Контрактуючого органу чи країни, в якій має виконуватись контракт;

д) щодо неї було видане правочинне рішення про шахрайство, хабарництво, участь у злочинній організації або іншій незаконній діяльності, яка здійснювалась на шкоду фінансовим інтересам Співтовариств тощо.

	<p>Випадки, що перелічені в пункті (д), стосуються таких ситуацій:</p> <ul style="list-style-type: none"> • випадків шахрайства згідно зі статтею 1 Конвенції про захист фінансових інтересів Європейських Співтовариств, що прийнята Регламентом Ради від 26 липня 1995 року; • випадків хабарництва, згідно зі статтею 3 Конвенції про боротьбу з хабарництвом посадовців Європейських Співтовариств або посадовців країн-членів Європейського Союзу, що прийнята Регламентом Ради від 26 травня 1997 року; • випадків участі в злочинній організації, згідно зі статтею 2 (1) Спільної діяльності Ради 98/733/ЖНА; • випадків відмивання брудних грошей згідно зі статтею 1 Директиви Ради № 91/308/ЕЕС.
---	--

З метою перевірки прийнятності заявника, комітет з відбору в рамках процедури Конкурсу буде здійснювати перевірку “фінансових вимог”, які зазначаються у додатку до Грантової заявки (“Декларація апліканта”), в якому заявники повідомляють, що жоден із вищенаведених випадків їх не стосується.

Заявники повинні співпрацювати з партнерськими організаціями в рамках реалізації проектів. Партнери організації-заявника беруть участь у розробці та виконанні проекту, а витрати є прийнятними згідно з тими самими правилами, що і для заявника.

Партнери повинні відповідати критеріям прийнятності, які застосовуються до самого заявника, що перелічені вище, однак у обґрунтованих випадках, можуть бути з-поза території програми.

Партнер у проекті виконує такі обов'язки:

а) відповідає за забезпечення виконання довіреної йому частини проекту згідно з планом проекту та Угодою про партнерство, що укладена з Головним партнером;

б) співпрацює з Головним партнером в питаннях виконання проекту, звітності і моніторингу;

в) несе відповідальність за всі помилки у заявлених ним витратах, а також зобов'язаний повернути головному партнеру неналежно виплачені суми;

г) надає доступ для проведення контрольних дій всіма відповідними органами Співтовариств, Спільного органу управління, а також внутрішніми органами;

д) підписує із Заявником Угоду про партнерство, що є необхідною передумовою підписання Грантового договору з Спільним органом управління.

	<p>Одним із ключових елементів при оцінюванні проектів є транскордонне партнерство і справжнє залучення партнерів до виконання проекту. Кожний проект має виконувати принаймні два з нижченаведених критерії:</p> <ul style="list-style-type: none"> • проект був спільно розроблений (напр., партнери спільно працювали над розробкою проектної заявки, погодили концепцію проекту, розділили завдання й обов'язки, а також розробили проектну заявку разом зі всіма додатками); • проект буде виконуватись спільно (всі або більшість заходів у межах проекту виконуються партнерами, що тісно співпрацюють один з одним); • персонал, що виконує проект, буде спільний (виконання заходів проекту будуть спільно координувати представники партнерів); • проект буде спільно фінансуватись (проект співфінансується партнерами, що походять з різних держав, а бюджетні витрати пропорційно розділені між партнерами).
---	--

Тільки **“прийнятні витрати”** можуть бути враховані при наданні гранту. Прийнятні витрати – це витрати, що були дійсно понесені бенефіціаром гранту, та які відповідають всім нижченаведеним критеріям:

а) вони понесені в період реалізації проекту, за винятком витрат, що пов'язані з кінцевими звітами, аудиторською перевіркою витрат проекту і оцінкою проекту, незалежно від фактичного часу понесення бенефіціаром і/або його партнерами таких витрат;

б) вони були передбачені в загальному бюджеті проекту,

в) вони мають бути необхідні для виконання проекту, для якого надається грант;

г) повинні бути можливими для визначення і перевірки, передусім мають бути враховані в бухгалтерії бенефіціара згідно зі стандартами бухгалтерії країни бенефіціара та згідно з прийнятими бенефіціаром методами ведення бухгалтерського обліку;

д) повинні бути раціональні, обґрунтовані і погоджені з принципами доброго фінансового менеджменту передусім щодо економності та ефективності.

Прийнятними є такі прямі витрати бенефіціара і його партнерів:

- витрати на персонал, задіяний для виконання Проекту, що відповідає реальним заробітним платам, в тому числі платежі на соціальне страхування та інші витрати, що пов'язані з оплатою праці; заробітна плата і витрати не можуть перевищити заробітної плати і витрат, які зазвичай несе бенефіціар або його партнери;
- витрати на відрядження персоналу й інших осіб, що беруть участь у Проекті, за умови, що вони не перевищують витрат на відрядження, яке зазвичай несе бенефіціар або залежно від ситуації, його партнери;
- витрати на закупівлю або оренду обладнання і матеріалів (нових або таких, що були у користуванні) спеціально для потреб Проекту, а також вартість послуг, за умови, що відповідають ринковим цінам;
- витрати за субконтрактами;
- витрати, що походять безпосередньо з положень Грантового контракту (розповсюдження інформації, оцінка, яка стосується виключно Проекту, аудити, переклади, друк, страхування та ін.), в тому числі витрати на фінансові послуги (передусім вартість трансферів і фінансових гарантій);
- всі інші витрати, що необхідні для виконання Проекту згідно з бюджетом проекту.

	<p>Наступні витрати є неприйнятними:</p> <ul style="list-style-type: none"> • борги та виплати, що пов'язані зі збитками чи боргами; • процентні платежі; • витрати, які вже були профінансовані в межах інших програм; • придбання землі або нерухомості; • збитки, пов'язані з курсовою різницею; • вклад у натуральній формі; • податки, в тому числі ПДВ, за винятком ситуацій, коли бенефіціар (або його партнери) не можуть отримати їх відшкодування, а відповідне законодавство не забороняє покривати витрати на податки; • позики на користь третіх осіб; • штрафи.
---	---

Фактично, лише на третьому етапі оцінки, здійснюється змістовний аналіз проектної заявки, яка у випадку перемоги отримає фінансову підтримку Спільного органу управління. Оцінку комплексної заявки буде здійснювати спеціально сформований комітет з відбору, функції якого обговорювались вище. Для оцінки використовується, як правило, 100-бальна система та оцінювальна

таблиця, яка містить критерії відбору та критерії присудження грантів організаціям-заявникам.

До критеріїв оцінки, які в бальній системі знаходять своє відображення в оцінювальній таблиці (розробляються для кожної програми транскордонного співробітництва) та впливають на складення комітету з відбору проектів рейтингового списку проектів в рамках оголошеного Конкурсу належать такі:

- **фінансова і операційна спроможність заявника**, в тому числі наявний досвід з управління програмами;
- **відповідність** (цілям програми, опису індикативних заходів у межах програми тощо);
- **методологія реалізація проекту;**
- **тривалість проекту;**
- **бюджет і ефективність витрат;**
- **партнерство.**

Програми транскордонного співробітництва реалізуються через гранти, які укладаються між Спільним органом управління та організацією-Головним бенефіціаром. Програми передбачають окрему процедуру відбору проектів, що містить такі елементи:

- перевірка **адміністративної відповідності**;
- перевірка **прийнятності**;
- оцінка комплексної заявки (а також концепції заявки у випадку дворівневого Конкурсу проектів);
- перевірка укладеного партнерства (в рамках Угоди про партнерство);
- перевірка прийнятних витрат Проекту.

Окрім того, система органів програм транскордонного співробітництва (Комітет з відбору, Комітет оцінки, створені в структурі Спільного моніторингового комітету) забезпечує безсторонній розгляд заявок на участь у Конкурсі.

5.3. Виконання Грантових контрактів та використання коштів технічної допомоги

Процедуру прийняття рішення щодо надання гранту та укладання Грантового контракту можна відобразити так:

- **Спільний технічний секретаріат складає повний звіт**, який містить інформацію про подані проектні заявки, а також результатів їх оцінки.
- До звіту додається **рейтинговий список проектів**, які отримані від Комітету з відбору.
- **Кінцеве рішення щодо надання гранту ухвалює Спільний моніторинговий комітет.**
- Якщо Спільний моніторинговий комітет вирішить не дотримуватись рейтингового списку, запропонованого комітетом з відбору, рішення щодо присудження грантів має бути затверджене Європейською Комісією.

Спільний моніторинговий комітет може затвердити проекти, додаючи рекомендації. Якщо заявник не виконає рекомендацій у визначений термін до підписання грантового контракту зі Спільним органом управління, проект не отримає підтримки в межах програми. СМК може також створити резервний список проектів.

Після схвалення проектів Спільним моніторинговим комітетом, з організаціями проектів-переможців укладається Грантовий контракт, стандартна форма якого визначена Практичним посібником з контрактних процедур щодо зовнішньої діяльності ЄС (ПРАГ).

5.3.1. Платіжна система Грантових контрактів

Платіжні процедури встановлені в статті 4 Грантового Контракту та передбачають три варіанти оплати прийнятних у рамках проектів витрат.

Варіант 1. Проекти, термін впровадження яких не перевищує 12 місяців або у випадку, коли фінансування, виділене Контрактуючим Органом не перевищує 100 тис. євро.

	<p>Контрактуючий Орган виплачує Бенефіціару грант таким чином:</p> <ul style="list-style-type: none"> • авансовий платіж у розмірі 80% від суми, визначеної як внесок Співтовариства на рахунок бенефіціара, що відкритий у євро (статті 3.2, 4.3 Грантового договору); • залишкову суму протягом 45 днів з дня затвердження Контрактуючим органом кінцевого звіту, який супроводжується заявкою на виплату залишкової суми (заявка на виплату встановленої форми).
---	--

Варіант 2. Проекти, термін впровадження яких перевищує 12 місяців або у випадку, коли фінансування Контрактуєчим Органом перевищує 100 тис. євро.

	<p>Контрактуєчий Орган виплачує Бенефіціару грант таким чином:</p> <ul style="list-style-type: none"> • перший авансовий платіж у розмірі 80% від частини запланованого бюджету, яка призначена для перших 12 місяців фінансування Контрактуєчим Органом, на рахунок бенефіціара, відкритий у євро; • наступні авансові платежі з суми внеску Співтовариств, які розраховані таким чином, щоб забезпечити фінансові потреби Бенефіціара на кожний 12-місячний період впровадження Проекту, протягом 45 днів від затвердження Контрактуєчим Органом періодичного звіту, який супроводжується: <ul style="list-style-type: none"> - заявкою на платіж; - звітом про підтвердження витрат, якщо він вимагається; - фінансовою гарантією, якщо вона вимагається; • залишкову суму протягом 45 днів з дня затвердження Контрактуєчим Органом кінцевого звіту, який супроводжується заявкою на платіж та звітом підтвердження витрат. <p>Наступні авансові платежі надаються тільки тоді, коли частка фактично понесених і профінансованих Контрактуєчим Органом витрат (з застосуванням проценту, що стосується внеску Співтовариств) складає не менше ніж 70% від попереднього платежу (і 100% від кожного з попередніх платежів). Якщо використання попереднього авансу буде менше ніж 70%, тоді сума нового авансу підлягає зменшенню на невикористані суми з попереднього авансу.</p> <p>Загальна сума авансових платежів, що виплачуються на підставі договору, не може перевищити 90% суми внеску Співтовариства.</p>
---	--

Варіант 3. Усі інші проекти. Грант виплачується Бенефіціару Контрактуєчим Органом однією сумою протягом 45 днів з дня затвердження Контрактуєчим Органом кінцевого звіту, згідно статті 15.2, який супроводжується :

- заявкою на платіж;
- звітом підтвердження витрат, якщо він вимагається.

5.3.2. Особливі правила виконання бюджету технічної допомоги програми транскордонного співробітництва

Технічна допомога необхідна для сприяння країнам, які беруть участь у реалізації програми. Беручи до уваги розмір та неоднорідність географічного охоплення програм транскордонного співробітництва, **10% фондів призначених**

для програми використовуватимуться для технічної допомоги, тому досить часто при аналізі програм транскордонного співробітництва розрізняють два поняття — бюджет програми та загальний бюджет програми (останній включає кошти технічної допомоги).

Бюджет технічної допомоги (ТД) використовуватиметься для допомоги, яка необхідна для управління, моніторингу та оцінки програми. Крім того, бюджет ТД можна використовувати на реалізацію завдань, метою яких є покращення та забезпечення відповідної реалізації програми на рівні розробки проектів (наприклад, тематичні семінари, інформаційні заходи та комунікаційні заходи, заходи з проведення оцінки програми).

У рамках технічної допомоги здійснюватиметься **фінансування проектів технічної допомоги** з метою забезпечення ефективного адміністрування програми транскордонного співробітництва:

- діяльності, що стосується підготовки, відбору та оцінки (включаючи зустрічі Спільного моніторингового комітету та комітету відбору), а також підтримки проектів;
- діяльності, яка стосується підтримки функціонування спільних органів програми транскордонного співробітництва;
- управління та діяльності Спільного технічного секретаріату;
- здійснення контролю та перевірки проектів-переможців на місцях;
- створення та роботи **моніторингової системи щодо адміністрування, підтримки та оцінки** програми транскордонного співробітництва;
- підготовки звітів та досліджень у рамках програми транскордонного співробітництва (наприклад, щорічні звіти, середньострокова оцінка тощо);
- інформаційних та комунікаційних заходів;
- надання допомоги потенційним бенефіціарам програми.

Діяльність, яка охоплюватиметься коштами технічної допомоги, фінансуватиметься з використанням **підходу проектного менеджменту**. Усі заходи програмного менеджменту (тобто діяльність СТС, розробка та менеджмент моніторингової системи; інформаційні заходи та комунікаційні заходи тощо) готуватимуться у формі “проектів технічної допомоги”. Технічні завдання проектів технічної допомоги повинні включати цілі проекту, види діяльності та очікувані витрати.

Спільний моніторинговий комітет приймає **остаточне рішення про надання гранту** та укладення Грантового контракту.

Процедура закупівель товарів, робіт та послуг при реалізації Грантового контракту, а також стандарті форми документів для надання Грантів регулюються положеннями Практичного посібника з контрактних процедур щодо зовнішньої діяльності ЄС.

5.4. Система моніторингу програм транскордонного співробітництва

Спільний моніторинговий комітет і Спільний орган управління є органами, відповідальними за моніторинг програми транскордонного співробітництва. Це завдання виконується на основі індикаторів та цілей, визначених у програмі, а також із застосуванням системи моніторингу, яка забезпечує збір інформації про виконання програми, необхідної для здійснення моніторингу. Обов'язки бенефіціарів (Головного бенефіціара, оскільки лише ця організація відповідає безпосередньо перед Контрактуючим органом за результати проекту) щодо подачі операційних та фінансових звітів з реалізації грантових проекту визначаються в Грантовому контракті.

Відповідно до статті 2 Загальних положень, що стосуються грантових договорів, які фінансуються з коштів Європейського Союзу в межах зовнішньої діяльності (ПРАГ), Головний бенефіціар зобов'язаний надавати Контрактуючому Органу всю необхідну інформацію про впровадження Проекту. Для цього Бенефіціар зобов'язаний складати періодичні звіти, а також кінцевий звіт. Ці звіти складаються з описової і фінансової частин відповідно до затверджених форм.

Спільний Орган Управління відповідає за організацію системи збору достовірної фінансової та операційної інформації про виконання Програми, включаючи комп'ютеризовану систему та бухгалтерський облік. СОУ протягом всього періоду реалізації програми відповідатиме за створення та підтримку відповідної електронної бази даних, що міститиме інформацію про вибрані проекти та виділене бенефіціарам фінансування. Система моніторингу також включатиме важливі аспекти захисту навколишнього середовища.

Головними завданнями **Спільного моніторингового комітету** як ключового спільного органу програм транскордонного співробітництва в сфері моніторингу на рівні програми є такими:

- періодично переглядати прогрес, зроблений для досягнення цілей програми;
- розглядати та ухвалювати річні та кінцеві звіти з виконання, представлені Спільним органом управління;
- пропонувати Спільному органу управління будь-які перегляди або оцінювання програми задля покращення їхнього управління.

Окрім того, необхідно зазначити, що **моніторинг програм транскордонного співробітництва здійснюється на двох рівнях — програмному та проектному.** На першому рівні відбувається аналіз досягнення виконання цілей програми транскордонного співробітництва в цілому, ця система охоплює співпрацю між Європейською Комісією та Спільним моніторинговим комітетом. Другий рівень моніторингу передбачає аналіз проектів, на які були виділені гранти в рамках окремої програми транскордонної

співпраці, та передбачає механізм взаємодії між спільними органами програми та керівництвом організації, головного бенефіціара проекту (див. рис. 5.2).

	<p>Моніторингові інструменти на рівні програми транскордонного співробітництва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • щорічний та кінцевий звіти щодо виконання програми: щорічні звіти або звіт два рази на рік складатиметься спільним органом управління за підтримки спільного технічного секретаріату та ухвалюватиметься спільним моніторинговим комітетом перед поданням до Комісії; • система індикаторів: чітко визначена система індикаторів має бути розроблена для підтримки моніторингу та оцінювання на рівні програми; • комп'ютеризована система: спільний орган управління відповідає за встановлення системи для збору надійної фінансової та статистичної інформації з виконання програми для виміру Індикаторів виконання програми та оцінювання рівня їх досягнення, а також для передачі цих даних відповідно до домовленостей досягнутих між країнами-партнерами та Комісією.
---	--

Індикативні заходи з моніторингу, які здійснюватимуться на програмному та проектному рівнях:

1) організації-партнери надсилають паперову копію та електронну версію звітів про їхню діяльність Бенефіціару (Головному бенефіціару);

2) бенефіціар (Головний бенефіціар) готує паперову копію та електронну версію звітів про впровадження проекту та надсилає його Спільному технічному секретаріату для затвердження;

3) Спільний технічний секретаріат перевіряє та затверджує звіт та вносить дані стосовно виконання проекту до комп'ютеризованої системи;

4) Спільний технічний секретаріат готує щорічні звіти та заключний звіт щодо виконання програми транскордонного співробітництва та надсилає їх до Спільного органу управління;

5) Спільний орган управління інформує Національні органи влади та Спільний технічний секретаріат, який, в свою чергу, інформує Національні Інформаційні пункти щодо прогресу у впровадженні програми;

6) Спільний орган управління перевіряє та затверджує електронні дані, внесені Спільним технічним секретаріатом до комп'ютерної системи;

7) Спільний орган управління перевіряє та надсилає щорічні звіти та заключний звіт до Спільного моніторингового комітету на затвердження та після затвердження СМК надсилає щорічні звіти та заключний звіт до Європейської Комісії на затвердження;

8) Європейська Комісія перевіряє щорічні звіти та надає рекомендації або робить запити щодо їх оцінки.

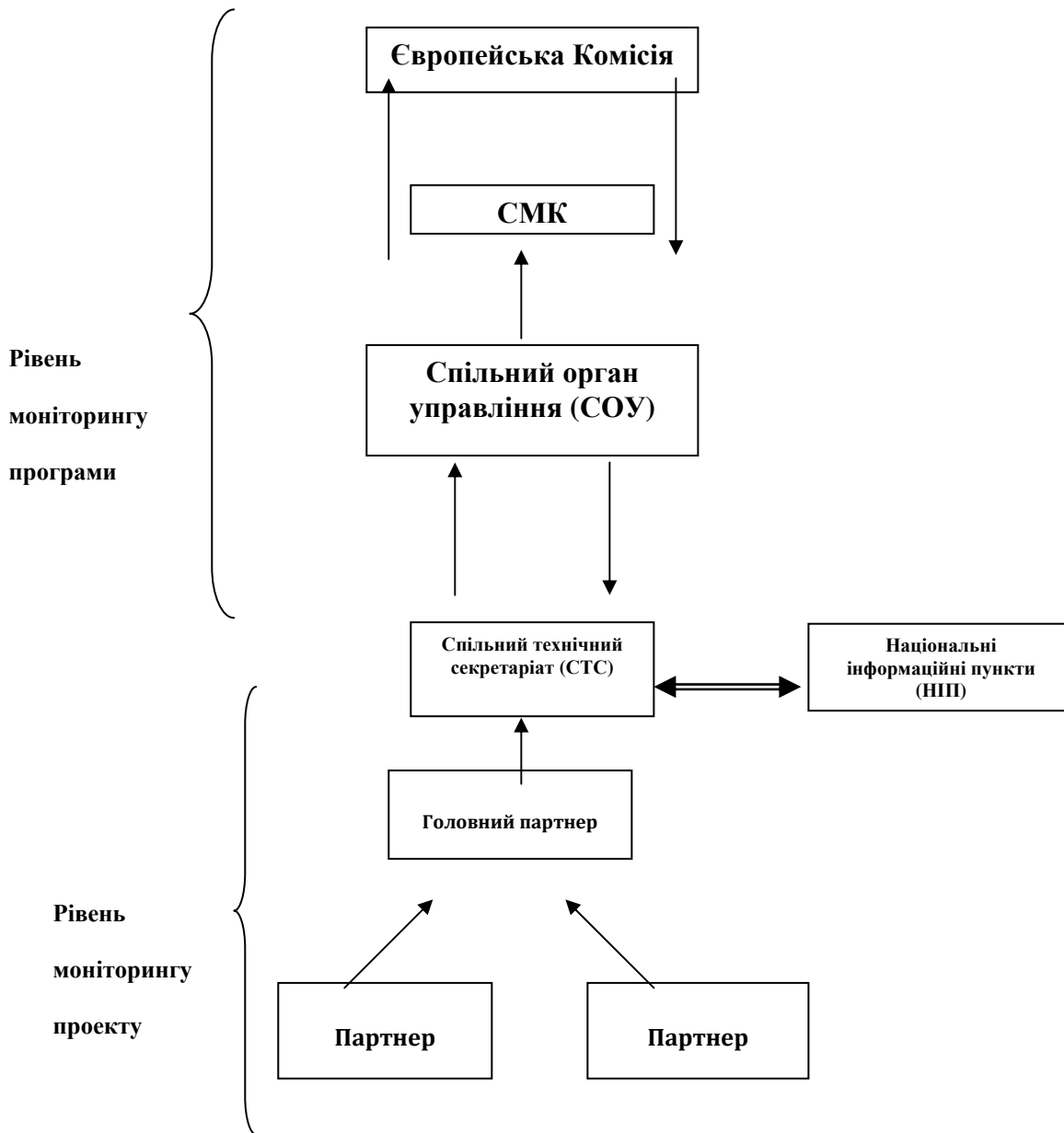

Рис. 5.2. Система моніторингу програм транскордонного співробітництва

Окрім функцій моніторингу, у рамках реалізації програм транскордонного співробітництва будуть виконуватися завдання в сфері контролю та аудиту (див. табл. 5.10).

Тип контролю/аудиту	Органи, які здійснюють функції контролю та аудиту
Перевірка витрат за проектом (ПРАГ, Додаток VII до Грантових контрактів). Перевірка витрат також може включати перевірку на місці. Перевірка здійснюватиметься для кожного проекту.	Зовнішні аудитори (методологія надається Спільним органом управління на основі положень ПРАГ).
Перевірка операційних і фінансових звітів та запитів на платіж. Ця перевірка також може включати перевірку на місці.	Спільний Технічний Секретаріат (за рішенням Спільного органу управління).
Аудиторська перевірка проектів (ст. 30 і 37 виконавчого регламенту) — для здійснення контролю вибраних проектів, які фінансуються в рамках реалізації програми транскордонного співробітництва.	Зовнішні аудиторські компанії (методологія надається СОУ). Працівники СОУ мають право здійснювати аудиторську перевірку за власною ініціативою і при підтримці Спільного технічного секретаріату.
Внутрішня аудиторська перевірка СОУ (ст. 29 виконавчого регламенту) — для здійснення перевірки внутрішніх процесів.	Відділ внутрішнього аудиту Спільного технічного секретаріату.
Зовнішній аудит (ст. 31 виконавчого регламенту) — для затвердження звіту про прибутки та витрати, представленого СОУ в річному фінансовому звіті, і зокрема, для підтвердження того, що заявлені витрати були насправді понесені, є точними і прийнятними.	Зовнішні аудиторські компанії в країні, де розміщений Спільний орган управління

Табл. 5.10. Функції з контролю та аудиту в рамках програм транскордонного співробітництва.

Видатки на всі вищезазначені заходи з контролю та аудиту покриваються з бюджету програми транскордонного співробітництва, з бюджету технічної допомоги (перевірка операційних і фінансових звітів та платіжних вимог проектів, внутрішній аудит СОУ, зовнішній аудит СОУ) або з бюджету проектів (аудит витрат за проектом згідно з Додатком VII до грантової угоди, ПРАГ).

Мета аудиту витрат за проектом полягатиме в перевірці того, чи витрати, заявлені Головним бенефіціаром для здійснення діяльності за контрактом, є фактично понесеними (“реальність”), є правильно обчисленими (“точність”) та прийнятними. Ця перевірка здійснюватиметься для кожного проекту і може включати перевірку на місці реалізації проекту.

Відповідно до Грантового контракту, бенефіціари подаватимуть свої звіти та запити на оплату до Спільного технічного секретаріату. СТС здійснюватиме **перевірку операційних і фінансових звітів і запитів на оплату**. Ця перевірка також передбачає перевірку на місці.

Після завершення першого року дії програми Спільний орган управління кожного року складатиме **план аудиту проектів**, які він фінансує. Контроль проектів здійснюються шляхом вивчення документів або шляхом перевірок на місці окремих проектів, відібраних Спільним органом управління за методом випадкової статистичної вибірки, згідно з міжнародними стандартами та з урахуванням особливих факторів ризику. Аудиторська перевірка проектів здійснюватиметься зовнішніми аудиторськими компаніями, визначеними СОУ. Аудит проектів також може здійснюватись Спільним органом управління або Спільним технічним секретаріатом.

Кожного року Спільний орган управління складає звіт з виконання плану аудиту для проектів за попередній рік. Звіт повинен давати детальний опис методології, яку СОУ застосовує для відбору репрезентативної вибірки проектів, а також здійснюваних контрольних заходів, наданих рекомендацій та висновків, зроблених Спільним Органом Управління стосовно фінансового менеджменту проектів, що розглядаються. Спільний Орган Управління надсилає звіт до Європейської Комісії та Спільного моніторингового комітету, як додаток до річного звіту з виконання спільної операційної програми.

Відділ внутрішнього аудиту Спільного органу управління здійснює аудиторську перевірку внутрішніх процедур СОУ та правильного їх застосування та складає річний звіт внутрішньої аудиторської перевірки.

Незалежно від зовнішніх аудиторських перевірок, що проводяться на підставі вимог законодавства країни, де розміщений Спільний орган управління, СОУ може залучати незалежний державний орган для здійснення щорічної експост **перевірки доходів та витрат, представлених СОУ** в його річному фінансовому звіті відповідно до стандартів та етики Міжнародної Федерації Бухгалтерів (IFAC). Зовнішньому аудиту підлягають прямі видатки СОУ, які здійснюються в рамках технічної допомоги та його управління проектами (платежі для проектів). Звіт зовнішньої аудиторської перевірки затверджує стан витрат і доходів, представлений СОУ в його річному фінансовому звіті і, зокрема, засвідчує, що задекларовані видатки були фактично понесені, є точними і відповідають призначенню.

Не пізніше 30 червня кожного року Спільний орган управління повинен подавати до Європейської Комісії річний звіт про виконання спільної операційної програми за період з 1 січня до 31 грудня попереднього року, затверджений Спільним моніторинговим комітетом та підтверджений звітом зовнішньої аудиторської перевірки. Перший річний звіт слід подати до 30 червня другого року реалізації Програми. Річний звіт складатиметься з технічної

частини, фінансової частини та декларації про системи менеджменту та контролю відповідно до статті 28 виконавчого регламенту.

	<p>Система моніторингу програм транскордонного співробітництва передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • залучення двох ключових органів — Спільного моніторингового комітету та Спільного органу управління програми; • спеціальну систему моніторингу на двох рівнях — програмному та проектному, що дозволяє більш ефективно здійснювати контроль за використанням коштів; • моніторингові інструменти на рівні програми, які охоплюють щорічний та кінцевий звіти щодо виконання програми, система індикаторів для оцінювання результатів програми та комп'ютеризована система збору фінансової та статистичної інформації; • індикатори для оцінювання результатів програми транскордонного співробітництва визначаються у Спільній операційній програмі, що схвалюється Спільним органом управління.
---	---

5.5. Додаткові програми транскордонного співробітництва

Окрім програм транскордонного співробітництва, які будуть фінансуватись у рамках Інструменту європейського сусідства і партнерства, потрібно згадати про існування додаткових програм, які фінансово забезпечуються Європейським Союзом у цій сфері. Важливість додаткових програм полягає у тому, що Україна як держава може бути їх бенефіціаром на рівні з ІЄСП. До ключових програм потрібно віднести **Центральноєвропейську програму** (*Central Europe Programme*) та **програму “Південно-Східна Європа”** (*South East Europe Programme*), які є правонаступниками програми CADSES.

Мета CADSES (Центральний, Адріатичний, Дунайський та Південно-Західний Європейський простір) — досягнення більшої територіальної та економічної інтеграції в рамках програмної території, сприяння збалансованому та гармонійному розвитку Європейського простору⁴⁰.

Програмою передбачалось три напрями: А, С — транскордонне та трансрегіональне співробітництво, В спрямований на транс-європейське співробітництво на транснаціональному рівні. Серед 13 територій транснаціонального співробітництва в Європі Програма CADSES була найбільшою, об'єднуючи регіони 18 країн: 9 з них є країнами-членами ЄС (Австрія, Чехія, Німеччина, Греція, Угорщина, Італія, Польща, Словаччина та Словенія) та 9 країн не членів ЄС (Албанія, Боснія та Герцеговина, Болгарія⁴¹,

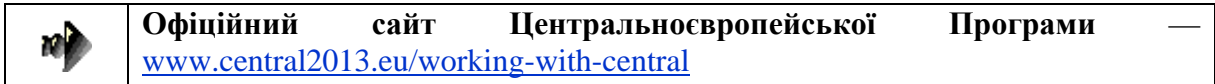
⁴⁰ Програма завершила свою роботу 11.06.2009 року

⁴¹ З 2007 року перейшла в категорію країн-членів ЄС.

Хорватія, Сербія та Чорногорія, колишня Югославська Республіка Македонія, Молдова та Україна).

5.5.1. Центральноєвропейська програма.

Програма Європейського Союзу на 2007-2013 роки спрямована на стимулювання співпраці серед країн Центральної Європи з метою розширення іноваційності, доступності, стимулювання конкурентноздатності та привабливості регіонів і окремих міст країн Центральної Європи.

Територія співпраці повністю або частково охоплює територію **восьми країн-членів ЄС** та прикордонний регіон Західної України, а саме: Австрію, Чехію, Німеччину (Баден-Вюртемберг, Баварія, Бранденбург, Мекленбург — Передня Померанія, Саксонія, Саксонія-Ангальт, Тюрінгія), Угорщину, Італію (П'ємонт, Валле д-Аоста, Лігурія, Ломбардія, Венето, Емілія-Романья, Фріулі-Венеція-Джулія та автономні провінції Больцано і Тренто), Польщу, Словаччину, Словенію та **Україну (Волинську, Львівську, Івано-Франківську, Закарпатську та Чернівецьку області).**

У Центральноєвропейській програмі виділяються чотири ключових напрями співпраці, а саме:

Пріоритет 1. Підтримка іноваційності на території Центральної Європи

Підпріоритет 1.1. Покращення рамок умов для інновацій.

Підпріоритет 1.2. Створення можливостей для поширення і застосування інновацій.

Підпріоритет 1.3. Підтримка розвитку знань.

Пріоритет 2. Підвищення доступу до та всередині Центральної Європи

Підпріоритет 2.1. Покращення мережі шляхів сполучення в Центральній Європі.

Під-пріоритет 2.2. Розвиток співпраці в галузі логістики багатовидового транспорту.

Підпріоритет 2.3. Популяризація безпечної мобільності, що відповідає принципам збалансованого розвитку.

Підпріоритет 2.4. Інформаційно-комунікаційні технології і альтернативні рішення підвищення доступності.

Пріоритет 3. Раціональне використання навколишнього середовища

Підпріоритет 3.1. Сприятливе довкілля завдяки управлінню природними ресурсами і спадщиною.

Підпріоритет 3.2. Зменшення ризику і впливу природних та техногенних загроз.

Підпріоритет 3.3. Підтримка використання відновлюваних джерел енергії і підвищення енергетичної ефективності.

Підпріоритет 3.4. Підтримка екологічних (сприятливих для довкілля) технологій і заходів.

Пріоритет 4. Підвищення конкурентоспроможності та привабливості міст і регіонів

Підпріоритет 4.1. Розвиток поліцентричних структур поселення та територіального співробітництва.

Підпріоритет 4.2. Урахування територіальних наслідків демографічно-суспільних змін у процесі міського і регіонального розвитку.

Підпріоритет 4.3. Капіталізація культурних ресурсів для підвищення привабливості регіональних міст і регіонів.

	<p>Відповідно до Операційної програми дій Центральноєвропейської Програми, затвердженої Європейською Комісією в грудні 2007 року, загальний бюджет складає 298 млн. євро, з них 246 млн. євро фінансування з Європейського фонду регіонального розвитку. Решта — для менеджменту і технічної підтримки проектів.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Пріоритет 1. Іноваційність — 49,2 млн. євро • Пріоритет 2. Доступність — 63,9 млн. євро • Пріоритет 3. Середовище — 63,9 млн. євро • Пріоритет 4. Конкурентоспроможність — 54,1 млн. євро.
---	--

5.5.2. Програма “Південно-Східна Європа”.

Метою Програми є стимулювання територіальних, економічних та інтеграційних процесів у Південно-Східній Європі і забезпечення стабільності та конкурентності регіону через розвиток відповідного міжнаціонального партнерства і проведення спільних заходів, що має стратегічне значення для Південно-Східної Європи.

Програма впроваджується за рахунок Європейського фонду регіонального розвитку, Інструменту передвступної допомоги та Інструменту європейського сусідства і партнерства.

	<p>Офіційний сайт Програми “Південно-Східна Європа” — http://www.southeast-europe.net/hu/</p>
---	--

У Програмі беруть участь Албанія, Австрія, Боснія — Герцеговина, Болгарія, Румунія, Хорватія, Республіка Македонія, Греція, Угорщина, Італія,

Сербія, Чорногорія, Словаччина, Словенія, Молдова та Україна (Чернівецька, Івано-Франківська, Закарпатська, Одеська області).

	<p>Відповідно до Операційної програми дій Південно-Східна Європа⁴², затвердженої Європейською Комісією 20 грудня 2007 року (C(2007) № 6590), загальний бюджет складає близько 206,6 млн. євро, з них 194 млн. євро фінансування з Європейського фонду регіонального розвитку. Окрім того, на технічну допомогу передбачено 12,4 млн. євро.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Пріоритет 1. Іноваційність — 44 млн. євро. • Пріоритет 2. Середовище — 53,7 млн. євро. • Пріоритет 3. Доступність — 55,2 млн. євро. • Пріоритет 4. Сталий розвиток — 41,3 млн. євро.
---	---

Проекти Програми можуть впроваджуватись за такими пріоритетами:

Пріоритет 1. Розвиток інноваційної спроможності

Підпріоритет 1.1. Розвиток технологій та інноваційних мереж у певних сферах

Підпріоритет 1.2. Розвиток середовища, сприятливого для інноваційного підприємництва.

Підпріоритет 1.3. Підготовка умов для інноваційного розвитку.

Пріоритет 2. Захист та покращення довкілля

Підпріоритет 2.1. Покращення інтегрованого управління водними ресурсами та попередження повеней

Підпріоритет 2.2. Попередження екологічних катастроф.

Підпріоритет 2.3. Стимулювання співпраці в сфері управління природними ресурсами.

Підпріоритет 2.4. Стимулювання раціонального використання енергії та ресурсів.

Пріоритет 3. Сприяння доступу

Підпріоритет 3.1. Поліпшення координації щодо просування, планування та експлуатації початкових і середніх транспортних мереж.

Підпріоритет 3.2. Поліпшення рамкових умов для мультимодальних платформ.

⁴² Commission Decision of 20 December 2007 on Operational Programme South East Europe for 2007-2010: C(2007) 6590

	<p>Для реалізації Програми “Південно-Східна Європа” 23 листопада 2009 року було оголошено другий Конкурс проектів (який проводиться в два етапи — конкурс концепцій заявок та аплікаційних заявок). Термін подання концепції заявок завершився 21.12.2009 року.</p> <p>На другий Конкурс проектів були винесені підпріоритет 1.3, пріоритет 2, пріоритет 3 та підпріоритет 4.3.</p>
---	--

Пріоритет 4. Розробка транснаціональної синергії для сталого зростання.

Підпріоритет 4.1. Боротьба з критичними проблемами, які впливають шкідливо на розвиток міських районів та регіональних систем населених пунктів

Підпріоритет 4.2. Сприяння збалансованому розвитку привабливих та доступних територій

Підпріоритет 4.3. Використання культурних цінностей для стимулювання розвитку.

	<p>До додаткових програм транскордонного співробітництва, в яких географічно може брати участь Україна, віднесено Центральноєвропейську програму та програму “Південно-Східна Європа”.</p> <p>Основними пріоритетами програм є:</p> <ul style="list-style-type: none"> • інноваційний розвиток територій; • підвищення конкурентоспроможності територій; • захист навколишнього середовища.
---	--

Висновки до теми 5

Транскордонна співпраця на зовнішніх кордонах ЄС є ключовим пріоритетом для Європейської політики сусідства. Починаючи з 1 січня 2007 року змінюється підхід до програм транскордонного співробітництва:

- вперше допомога країнам-членам та країнам-сусідам надається із використанням єдиного правового механізму — Інструменту європейського сусідства і партнерства;
- при визначенні розміру внеску з боку Співтовариства відбувається поєднання коштів Європейського фонду регіонального розвитку та коштів, передбачених на зовнішні зносини, в одному бюджетному циклі;
- країни-сусіди можуть відігравати роль головних партнерів при реалізації проектів транскордонного співробітництва, а не лише цільовою групою або кінцевим бенефіціаром.

В рамках програм транскордонного співробітництва фінансуються спільні програми, що виконуються країнами-сусідами. Головна мета таких програм полягає в підтримці сталого розвитку по обидва боки зовнішніх кордонів ЄС, в допомозі задля зменшення різниці у стандартах життя, у розв'язанні існуючих проблем та наданні додаткових можливостей, пов'язаних із розширенням ЄС і близькістю регіонів через їх наземні й морські кордони.

Зокрема, програми транскордонної співпраці спрямовані на:

- підтримку економічного та соціального розвитку в регіонах по обидва боки спільних кордонів;
- розв'язання спільних проблем у таких сферах як захист довкілля, охорона здоров'я, боротьба з організованою злочинністю;
- надійність та безпеку кордонів;
- підтримку місцевих транскордонних ініціатив з розвитку безпосередніх контактів між людьми.

Українські місцеві органи влади, недержавні організації та інші інституції мають можливість отримати фінансову підтримку при реалізації місцевих ініціатив за трьома програмами сухопутних кордонів: Польща — Білорусь — Україна, Угорщина — Словаччина — Румунія — Україна та Румунія — Україна — Молдова та однією програмою морських басейнів — програми Чорного моря. Окрім цього, для України відкриті дві додаткові програми, а саме Центральноєвропейська та програма Південно-Східна Європа.

Тема 6.

Тематичні програми Інструменту європейського сусідства і партнерства

Окрім Інструменту європейського сусідства і партнерства, Європейський Союз запровадив новий фінансовий Інструмент розвитку (*Instrument for Development Cooperation, DCI*) на 2007-2013 рік. Питання практичної реалізації Інструменту врегульовані Регламентом (ЄС) №1905/2006 Європейського Парламенту та Ради від 18 грудня 2006 року про запровадження фінансового Інструменту розвитку⁴³.

Регламентом ініційовано новий єдиний фінансовий інструмент, який замінює низку так званих географічних та тематичних інструментів допомоги. У рамках Інструменту розвитку **Співтовариства будуть фінансувати заходи та діяльність, спрямовані на географічну співпрацю між країнами, що розвиваються**, включаючи ті країни, які є одержувачами допомоги від Комітету з питань розвитку Організації економічного співробітництва та розвитку згідно з переліком, затвердженим у додатку до згаданого вище Регламенту.

Інструмент розвитку ініційований політикою розвитку Європейського Союзу, визначеною в таких документах, як Цілі розвитку тисячоліття та “Європейський консенсус”, та ще раз підтверджує, що головними завданнями Співтовариства є зменшення бідності, сталий економічний і соціальний розвиток, та поступова інтеграція країн, що розвиваються, до світової економіки.

У рамках Інструменту розвитку допомога буде надаватись через:

- географічні програми;
- тематичні програми.

	Регіон — це географічне утворення, яке складається більше ніж з однієї країни, що розвивається (для цілей Регламенту (ЄС) №1905/2006 Європейського Парламенту і Ради).
---	---

Географічні програми (стаття 5) передбачають співпрацю між країнами-партнерами, територіями та регіонами за географічним принципом. **Вона покриває п'ять регіонів:** Латинську Америку, Азію, Центральну Азію, Близький Схід та Південну Африку.

⁴³ REGULATION (EC) No 1905/2006 of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 establishing a financing instrument for development cooperation, OJ L 378, 27.12.2006, p.41.

	<p>Географічні програми підтримують заходи в таких сферах співпраці:</p> <ul style="list-style-type: none"> • підтримка у впровадженні політик, які мають на меті викорінення бідності та досягнення Цілей розвитку тисячоліття; • стимулювання соціального включення та зайнятості; • стимулювання належного управління, демократії, прав людини та підтримка у проведенні інституційних реформ; • надання допомоги країнам-партнерам та регіонам у питаннях торгівлі та регіональної інтеграції; • просування сталого розвитку через захист навколишнього середовища та ефективне управління природними ресурсами; • підтримка інтегрованого управління водними ресурсами та стимулювання використання енергозберігаючих технологій; • надання допомоги для виходу із кризових ситуацій.
---	--

Тематичні програми (стаття 11) за своїм характером доповнюють географічні програми. Вони охоплюють специфічні сфери діяльності, які знаходяться в зоні інтересу груп географічно не пов'язаних країн-партнерів. Іншими словами, сфера їх охоплення значно ширша, ніж географічних програм Інструменту розвитку зважаючи на те, що учасниками програми можуть бути не лише країни, визначені для Інструменту розвитку відповідно до Регламенту (ЄС) №1905/2006, але і держави та регіони, визначені Європейським фондом регіонального розвитку, та **країни-партнери Інструменту європейського сусідства і партнерства**.

Тематичні програми Інструменту розвитку:

- **Інвестиції в людей** (*Investing in people*). Охоплює **шість сфер діяльності**: охорона здоров'я, знання та вміння, культура, зайнятість та соціальна згуртованість, гендерна рівність, молодь та діти.

	<p>Тематична програма “Інвестиції в людей”</p> <p>З метою забезпечення доступу до охорони здоров’я програма зосередить свою увагу на:</p> <ul style="list-style-type: none"> • мобілізації публічних благ для боротьби та запобігання хвороб; • підтримці інноваційних заходів та заходів у галузі охорони здоров’я; • покращенні регуляторних процедур; • підвищення рівня політичного та громадського поінформування; • удосконаленні технічних ресурсів. <p>Щодо доступу до сфери знань та вмінь, заходи, які повинні підтримувати національні програми, переважно спрямовані на:</p> <ul style="list-style-type: none"> • підтримку країн з низьким рівнем ВВП щодо розробки успішних освітніх політик; • просування відповідного навчання через міжнародні обміни досвідом та найкращими практиками; • стимулювання міжнародної співпраці ВНЗ, мобільність студентів та науковців; • просування освіти маргіналізованих та вразливих категорій дітей. <p>У галузі культури нова програма має зробити внесок до:</p> <ul style="list-style-type: none"> • рівного трактування людей та культур при збереженні різноманіття; • кращого міжнародного співробітництва з метою повного використання економічного потенціалу сфери культури. <p>З метою зменшення соціально-економічної нерівності в сфері зайнятості дії будуть спрямовані на:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стимулюванні “пристойної” роботи для всіх; • покращення умов роботи та пристосування до лібералізації торгівлі; • просування соціального виміру глобалізації та досвіду ЄС. <p>У сфері гендерної рівності програма візьме за орієнтир:</p> <ul style="list-style-type: none"> • підтримку різних програм, які роблять внесок у досягнення цілей Пекінської Декларації (<i>Beijing Declaration</i>); • підтримку зусиль НУО. <p>Інтереси молоді та дітей будуть характеризуватися такою діяльністю:</p> <ul style="list-style-type: none"> • запобігання всім видам дитячої праці, торгівлі людьми та сексуального насильства; • підтримка створення мережі молодіжного працевлаштування; • підтримка інноваційних ініціатив у всіх сферах, які мають вплив на молодь та дітей тощо.
--	--

- **Навколишнє середовище та стале управління природними ресурсами.** Програма буде доповнювати заходи в сфері охорони навколишнього середовища та природних ресурсів, включно з енергетикою, **передбачені національними та регіональними програмами.**

	<p><u>Тематична програма “Навколишнє середовище та природні ресурси”</u></p> <p>До пріоритетів Програми належать:</p> <ul style="list-style-type: none"> • досягнення Цілі Розвитку тисячоліття (<i>ціль 7 — Забезпечити стабільний розвиток довкілля</i>), через побудову спроможності інтегрувати навколишнє середовище в країнах, що розвиваються, підтримку громадських організацій, інноваційних рішень; • сприяння реалізації ініціатив ЄС та зобов’язань на міжнародному рівні, в тому числі в сфері сталого розвитку, змін клімату, біорізноманіття, лісового господарства, водних ресурсів тощо; • об’єднання зусиль навколо питань довкілля, зокрема, щодо подолання бідності шляхом збільшення відповідальності ЄС та через побудову співпраці або надання спеціалізованої допомоги; • покращення міжнародного управління питаннями довкілля та ролі ЄС у цій сфері, зокрема шляхом надання допомоги щодо побудови відповідної регіональної та міжнародної системи оцінки та моніторингу, підтримки міжнародних організацій та діяльності, пов’язаної з питаннями довкілля та енергетики; • просування відновлювальних джерел енергії, особливо шляхом інституційної підтримки та технічної допомоги, створення правових та адміністративних умов, що стимулюють інвестиції, бізнес та сприяють регіональному співробітництву.
---	---

- **Підтримка громадянського суспільства і місцевого самоврядування** (*Non-state actors and local authorities*)

	<p><u>Тематична програма “Підтримка громадянського суспільства і місцевого самоврядування”</u></p> <p>В рамках Програми будуть фінансуватись три види заходів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • діяльність, спрямована на розвиток концепції участі, побудова спроможності НУО на регіональному на національному рівні; • підвищення обізнаності та освіти в ЄС і країнах-кандидатах; • координація та комунікація між громадянським суспільством та мережами місцевих органів влади, їхніми організаціями та різними зацікавленими сторонами, які беруть участь європейських дебатах щодо питань розвитку.
---	---

- **Продовольча безпека.** Метою тематичної програми є покращення безпеки продовольчих товарів для найбільш вразливих та найбідніших верств населення, досягнення Цілей розвитку тисячоліття щодо бідності та голоду шляхом запровадження низки заходів, які забезпечать послідовність, узгодженість та комплексність дій з боку Євросоюзу. Зокрема, програмою передбачається фінансування глобальних, регіональних програм, що підтримують безпеку сільськогосподарської продукції, розробку інноваційної політики та ініціатив тощо.

- **Співпраця в сфері міграції та притулку.** Метою тематичної програми є покращення управління міграційними потоками в третіх країнах (за основу береться міграція до країн Європейського Союзу).

	<p>Тематичною програмою будуть охоплені сфери діяльності:</p> <p>а) зміцнення взаємозв'язку між міграцією та економічним розвитком, зокрема, через стимулювання внеску з боку діаспори до розвитку відповідної країни-походження, зменшення відпливу кваліфікованих кадрів, завдяки підтримці добровільного повернення мігрантів до країни походження тощо;</p> <p>б) стимулювання контрольованої міграції, зокрема шляхом інформування щодо кількості мігрантів, умов перетину та перебування на території країн ЄС;</p> <p>в) боротьба з нелегальною міграцією та сприяння реадмісії нелегальних мігрантів, в тому числі між третіми країнами;</p> <p>г) захист мігрантів, в тому числі найбільш вразливих категорій (діти та жінки) від расизму, ксенофобії тощо, попередження та боротьба з переміщенням нелегалів через кордон, незаконної торгівлі людьми та будь-яких форм рабства;</p> <p>д) питання притулку та міжнародного захисту через регіональні програми захисту, спрямовані на розбудову відповідних спроможностей; допомога у реєстрації осіб, які звертаються про притулок тощо.</p>
---	--

Подібно до Інструменту європейського сусідства і партнерства, для тематичних програм Інструменту розвитку **Європейська Комісія ухвалює стратегічний документ та схвалює щорічні програми дій**, які визначають напрями та обсяги відповідного фінансування (стаття 20).

Фінансування Співтовариства в рамках Інструменту розвитку **можуть отримувати такі організації** (стаття 24):

- партнерські країни, регіони та їх інституції;
- децентралізовані органи в партнерських країнах (регіони, департаменти, провінції та муніципалітети);
- спільні органи, створені партнерськими країнами і регіонами та Співтовариством;
- міжнародні організації;
- агентства Європейського Союзу;
- утворення та органи держав-членів, партнерських країн і регіонів та будь-яких інших третіх країн, що відповідають правилам доступу до зовнішньої допомоги Співтовариства, залежно від того, наскільки вони сприяють реалізації цілей цього Регламенту.

	<p>Тематична програма “Міграція та притулок” в дії</p> <p>Передбачена Індикативною програмою на 2007-2010 роки, затверджена 20.06.2007 р. та Щорічною програмою (Регламент ЄС №1905/2006 від 18.12.06 р.). Індикативний бюджет для Східного регіону 19 млн. євро (11 млн. євро на 2009 рік та 8 млн. євро на 2010 рік).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Мета програми — надання допомоги третім країнам з питань управління всіма аспектами міграційних потоків. • У рамках програми можуть фінансуватись заходи, спрямовані на: <ul style="list-style-type: none"> ✓ сприяння встановленню зв’язку між міграцією та розвитком; ✓ підтримку трудової міграції; ✓ боротьбу з нелегальною міграцією; ✓ сприяння реадмісії нелегальних мігрантів; ✓ захист прав мігрантів, захист їх від експлуатації та виключення; ✓ підтримка боротьби з торгівлею людьми; ✓ сприяння наданню притулку та міжнародному захисту біженців. • Мінімальний розмір гранту — 500 тис. євро, максимальна сума гранту — 2 млн. євро, співфінансування у розмірі 20%. • Технічними та адміністративними положеннями Тематичної програми “Співпраця з третіми країнами у сфері міграції та притулку” передбачено <i>метод управління — централізований, проектний підхід, обмежена процедура участі в Конкурсі.</i> • Проведення Конкурсу в два етапи — Концепція та заявка на участь • Комісія оголошує запрошення до подання проектів співпраці в сфері міграції та надання притулку вздовж східних міграційних шляхів (термін оголошення — 31.08.09 р., останній термін концепції заявки — 17.11.09 р.) • Тематична програма складається з шести лотів. <p>Україна могла взяти участь у Лоті 2, “Східні міграційні шляхи (Східна Європа, Південний Кавказ та країни Центральної Азії)”. У цьому лоті серед інших могли фінансуватись такі заходи:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ побудова спроможності транзитних країн та країн-призначення; ✓ підтримка запровадження та функціонування прозорої, ефективної системи надання притулку біженцям відповідно до міжнародних стандартів; ✓ побудова системи заходів з метою протидії расизму та ксенофобії до осіб, які виступають з проханням про надання притулку, та створення національних стратегій реабілітації згаданих осіб
	 <p>Оголошення Конкурсів у рамках Тематичних програм на інтрнет-сторінці: www.enpi-info.eu</p>

Допомога Співтовариства в рамках Інструменту розвитку може використовуватись для фінансування проектів та програм, бюджетної підтримки для внеску в національні фонди в країнах-партнерах та регіонах з метою залучення спільного фінансування від кількох донорських організацій, програм Twinning, для надання субсидій за відсотковими ставками, зокрема для екологічних позик, для програм погашення боргів відповідно до погодженої на міжнародному рівні програми погашення боргів (стаття 25).

	Індикативний бюджет Тематичних програм (близько 800 млн. євро на рік)	
	Інвестиції в людей	150 млн. євро
	Навколишнє середовище	115 млн. євро
	Підтримка громадянського суспільства	230 млн. євро
	Продовольча безпека	240 млн. євро
	Міграція та притулок	55 млн. євро

Бюджет Інструменту розвитку на 2007-2013 роки складає 16 897 млн. євро:

- географічні програми — 10 057 млн. євро,
- тематичні програми — 5 596 млн. євро,
- допоміжні заходи — 1 244 млн. євро.

	Тематичні програми:	
	• доповнюють програми Інструменту європейського сусідства і партнерства;	
	• фінансуються в рамках Інструменту розвитку;	
	• застосовують централізований механізм управління фінансовими коштами;	
	• передбачають механізм співфінансування , як правило, внесок організації-бенефіціара (або країни-бенефіціара) складає 10-20% вартості проекту, окрім випадку застосування бюджетної підтримки.	

Висновки до теми 6

Тематичні програми, передбачені Інструментом розвитку, носять глобальний характер та доповнюють надання фінансової допомоги Співтовариства в рамках національних, регіональних/міжрегіональних програм

та програм транскордонного співробітництва Інструменту європейського сусідства і партнерства.

Їх характерною рисою є **можливість здійснення спільних ініціатив та проектів географічно не пов'язаних регіонів**, які фінансуються Європейським фондом регіонального розвитку та Інструментом європейського сусідства і партнерства одночасно.

Система планування та розподілу коштів Інструменту розвитку передбачає, подібно до Інструменту європейського сусідства і партнерства, опрацювання стратегічних, індикативних та щорічних операційних програм, які детально визначають заходи та пріоритети кожної із п'яти тематичних програм, а саме: інвестиції в людей, навколишнє середовище, підтримка громадянського суспільства, продовольча безпека, міграція та притулок. За механізмом програмування у тематичних програмах **забезпечується дотримання принципу незалежності дій та заходів**, що дозволяє використовувати допомогу переважно без отримання згоди уряду країни-бенефіціара, що є досить критичним питанням у сфері співпраці з організаціями громадянського суспільства на національному рівні.

Тема 7.

Нові механізми Інструменту європейського сусідства і партнерства

Комюніке Європейської Комісії до Ради та Європейського Парламенту щодо зміцнення Європейської політики сусідства від грудня 2006 року впроваджує два нові фінансові інструменти, які мають на меті підтримку державного управління та інвестицій, а саме **“Механізм сприяння реформам урядування”** (*Governance Facility*) і **“Інвестиційний механізм сусідства”** (*Neighborhood Investment Facility*).

7.1. Фінансовий інструмент **“Механізм сприяння реформам урядування”**

Стратегічний документ, присвячений Європейській політиці сусідства зазначає, що **“привілейовані відносини з сусідами будуватимуться на взаємній відданості спільним цінностям, головним чином, у сфері верховенства права, належного управління, дотримання прав людини, включаючи права меншин, розвиток добросусідських відносин, принципів ринкової економіки та сталого розвитку”**.

У Регламенті щодо запровадження Інструменту європейського сусідства і партнерства (№1638/2006), статті 2.1, визначено, що допомога Співтовариства повинна **“заохочувати зусилля країн-партнерів, спрямовані на зміцнення належного управління ...”** Крім того, у статті 7, підкреслюється необхідність при визначенні розміру допомоги Співтовариства **брати до уваги рівень “амбіцій” партнерства Європейського Союзу з цим партнером, прогресу в досягненні спільно узгоджених цілей, в тому числі з питань управління та реформування.**

При програмуванні допомоги Співтовариства на відповідні індикативні періоди (2007-2010, 2011-2013) береться до уваги необхідність збільшення коштів країнам-партнерам для досягнення прогресу щодо виконання узгоджених цілей, зокрема щодо управління та реформ. Тому Європейський Союз в момент ухвалення рішення щодо розподілу коштів враховує **Індекс сприйняття корупції в країні, що розраховується фахівцями Transparency International** та розглядає Механізм сприяння реформам урядування як один із додаткових фінансових інструментів.

Європейська Комісія запропонувала використовувати Механізм **“... для надання додаткової підтримки, до тих граничних асигнувань, які вже виділені, для надання підтримки тим країнам-партнерам, які досягли найбільшого прогресу в реалізації узгоджених реформ, визначених у їхніх Планах дій. Відповідно до оцінки прогресу, у впровадженні реформ державного управління**

(у широкому розумінні), передбачених в Планах дій, ці кошти будуть надані для поповнення національних асигнувань на підтримку ключових елементів програми реформ”.

Крім того, в рамках Європейської політики сусідства було визначено, що при формуванні Механізму необхідно також брати до уваги роботу, що проводиться Комісією з питань управління в широкому сенсі, зокрема враховувати Комюніке Комісії від серпня 2006 року щодо Європейського консенсусу з розвитку⁴⁴ та відповідні висновки Ради⁴⁵. У згаданому вище Комюніке зазначається, що урядування стало пріоритетом у програмах багатьох донорів.

	<p>Урядування, як описано в Комюніке, включає такі питання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дотримання прав людини та основних свобод, підтримку процесів демократизації, повагу до верховенства права, доступу до незалежної судової системи, до інформації; • уряд, що функціонує прозоро та підзвітний відповідним установам і виборцям; • безпека громадян, управління міграційними потоками; • забезпечення доступу до базових соціальних послуг; • раціональне використання природних та енергетичних ресурсів і навколишнього середовища і заохочення сталого економічного зростання і соціальної згуртованості, сприятливого для приватних інвестицій.
---	---

У Комюніке 2006 року вказується, що для визначення країн, які користуватимуться цим механізмом, буде проводитися оцінка прогресу в імплементації питань щодо управління, вказаних у Планах дій.

Використовуючи Плани дій для оцінки, необхідно враховувати такі принципи:

- **Об’єктивність.** Плани дій не завжди дають кількісні показники досягнення пріоритетів. Іноді цілі партнерів сформульовані досить детально, як наприклад, ратифікувати міжнародну конвенцію або ухвалити закон, однак, це радше виняток, ніж правило. Загалом пріоритети сформульовані в більш загальному плані, такі як: “підвищення ролі приватного сектора в засобах масової інформації”. Тому, незважаючи на той факт, що плани дій забезпечують об’єктивну основу для оцінки прогресу в різних сферах, пов’язаних з управлінням, прогрес у досягненні цілей не може бути зведений до механічного “відмічання галочками”. Оцінка буде включати ряд кількісних і якісних

⁴⁴ COM (2006) 421, 30.08.06.

⁴⁵ General Affairs and External Relations Council, 16 October 2006, Conclusions of the Council and the Representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council on the Governance in the European Consensus on Development: Towards a harmonised approach within the European Union.

елементів, з тим щоб закласти основу для виважених політичних рішень.

- **Порівняння.** Кожен План дій має подібну структуру (6 розділів), але конкретні завдання і рівень амбіцій цих завдань для кожної країни-партнера визначається індивідуально. Однак деякі країни-партнери вкрай неохоче займаються такими питаннями, як права людини чи демократизація. Тому амбіційність завдань у рамках Планів дій повинні бути взяті до уваги в процесі оцінки прогресу у реформуванні.
- **Прогрес vs рівень досягнень.** Країни-партнери Європейської політики сусідства мають суттєво різні стартові позиції в сфері управління. Отже, асигнування фінансового Інструменту “Механізм сприяння реформам урядування” повинні відображати прогрес, досягнутий в управлінні (навіть якщо питання управління в абсолютному вираженні може залишатися слабким). З метою оцінювання досягнутого прогресу застосовуються звіти за країнами, а беручи до уваги термін дій у Плані (від 3 до 5 років), прогрес буде оцінюватись на основі порівняння відповідних звітів.
- **Ефективна імплементація.** Фактична реалізація, незалежно від рівня амбітності сформульованих завдань та цілей, буде найважливішим орієнтиром для оцінки прогресу. Реформи вимагають достатнього часу і можуть виходять за межі строків реалізації Планів дій, тому до уваги буде братись здійснення тих заходів, що будуть мати незворотний характер.
- **Визнання досягнень.**
- **Прозорість.** Європейська Комісія повідомляє партнерські країни про принципи розподілу коштів Механізму.

	<p>Критерії розподілу коштів Механізму сприяння реформам урядування:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ефективність реформ, що ведуть до поліпшення управління в пріоритетних сферах відповідно до Планів дій; • географічне охоплення — тільки для країн, що підписали План дій, передбачені Європейською політикою сусідства. • Асигнування повинні бути розподілені в дуже обмеженому колі країн (одна або дві) щороку.
---	---

Показники, що використовуються для оцінювання прогресу в налагодженні ефективного управління, охоплюють ресурси, процес і результати, тобто наявність відповідних законів, інституційних механізмів, створених для їх реалізації, а також ефективності та доступності для громадян цих механізмів.

Оцінювання прогресу в управлінні здійснюється на основі таких пов'язаних з управлінням сфер, зазначених у Планах дій Європейської політики сусідства:

- 1) демократичні практики, дотримання прав і основних свобод людини та верховенства права
- 2) Інші, пов'язані з управлінням питання:
 - захист громадян та питання міграції;
 - економічні регуляторні та соціальні питання.

Потрібно зазначити, що Європейська Комісія з метою ефективного оцінювання процесу реформування управління опрацювала детальні показники досягнення кожної із зазначених вище сфер.

	<p>Сфера “Демократія”</p> <ul style="list-style-type: none"> • Система стримувань і противаг між законодавчою, виконавчою та судовою владою. • Прозорість та підзвітність установ. • Адміністративна реформа, в тому числі децентралізація повноважень та реформа місцевого самоврядування. • Проведення виборів відповідно до міжнародних стандартів. • Плюралістична участь у політичному процесі. • Законодавство про політичні партії (наприклад, право на створення фінансової підтримки). • Цивільний контроль над збройними силами. • Сприяння розвитку і зміцненню громадянського суспільства.
---	---

Розмір фінансування механізму на 2007-2013 рр. складає 300 млн. євро, приблизно 43 млн. євро на рік.

Додаткове фінансування від Механізму буде надаватися існуючим пріоритетам, визначеним у національних індикативних програмах для окремо взятої країни-партнера. Як зазначалось вище, при описі національного компоненту для України (тема 3), при фінансуванні Програми “Підтримка впровадження Енергетичної стратегії України” з бюджету Співтовариств в 2007 році Україна отримала 87 млн. євро, внесок Європейського Союзу, в тому числі 22 млн. євро з Механізму сприяння реформам урядування.

	<p>Механізм сприяння реформам урядування:</p> <ul style="list-style-type: none"> • інструмент, який доповнює фінансові кошти, виділені на національні програми для країн Європейської політики сусідства у випадку проведення радикальних реформ державного управління; • застосовується спеціально розроблена процедура оцінювання прогресу в імплементації питань щодо управління, яка складається з п'яти компонентів; • використовується лише для країн, які підписали План дій, передбачений Європейською політикою сусідства.
---	--

7.2. Фінансовий інструмент “Інвестиційний механізм сусідства”

Принципово новим способом допомоги в рамках Інструменту європейського сусідства і партнерства є “Інвестиційний механізм сусідства” (ІМС), який залучатиме додаткове кредитування, в тому числі від Європейського інвестиційного банку та Європейського банку реконструкції та розвитку.

http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/regional-cooperation/irc/investment_en.htm

Він надаватиме грантову підтримку позикам таких інституцій, як Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції і розвитку і, можливо, фінансовим установам держав-членів, які відповідають пріоритетам ЄС. Очікується, що фонд зможе збільшити в 4-5 разів розмір грантового фінансування, призначеного для пільгового кредитування інвестиційних проектів у партнерських країнах ЄПС, у пріоритетних сферах, визначених Планами дій.

Кошти ІМС надаються на правах позик і, як правило, супроводжують позики міжнародних фінансових інституцій країнам-партнерам, спрямовані на підтримку **економічних реформ та інфраструктурних проектів** насамперед у сферах енергетики, охорони навколишнього середовища та транспорту.

Загальний бюджет ІМС становить 700 млн. євро на період 2007-2013 рр., з яких вже виділено 170 млн. євро (відповідно до Міжрегіональної програми дій, частина II на 2008⁴⁶ та 2009⁴⁷ роки, затверджені рішеннями Європейської Комісії С (2008) 2698 від 19 червня 2008 року, С(2009) 3951 від 26 травня 2009 року відповідно):

- 50 млн. євро у 2007 р. по 25 млн. євро для Східного та Південного регіонів Інструменту європейського сусідства і партнерства;
- 50 млн. євро у 2008 р. по 25 млн. євро для Східного та Південного регіонів Інструменту європейського сусідства і партнерства;

⁴⁶ Commission Decision of 19 June 2009 on the Neighbourhood Investment Facility Interregional Action Programme 2008 Part II: C (2008) 2698

⁴⁷ Commission Decision of 26 May 2009 on the Interregional Action Programme 2009 Part II to be financed under Articles 19 08 01 01 and 19 08 01 03 of the general budget of the European Communities: C(2009)3951

- 70 млн. євро було виділено у 2009 р., 25 та 45 млн. євро для Східного та Південного регіонів відповідно.

Згідно з Річним звітом щодо реалізації ІМС у 2008 р.⁴⁸, у Східноєвропейському регіоні впроваджувалися 9 проектів, на які спрямовано 37,23 млн. євро із загального обсягу фінансування 1,1 млрд. євро.

На Україну зорієнтовано три інвестиційних проекти, фінансування яких було схвалено у 2008 р. На ці проекти передбачається виділення 6,6 млн. євро технічної допомоги для залучення 608 млн. євро кредитних коштів від європейських фінансових організацій у транспортну, енергетичну та соціальну сфери.

	<p>Проекти Інвестиційного механізму сусідства в 2008 році для України:</p> <ul style="list-style-type: none"> • “Технічна допомога з підтримки органів місцевої влади України” (загальний обсяг фінансування 135 млн. євро, внесок ІМС — 5 млн. євро). Бенефіціар проекту — органи місцевої влади України. ЄБРР розробляє ряд інвестицій до міст України, таких як Житомир, Рівне, Львів, Енергодар та Івано-Франківськ у сфері водопостачання, опалення і міського транспорту. Надана технічна допомога буде підтримувати ці інвестиції та матиме такі форми: техніко-економічні обґрунтування для надання допомоги муніципалітетам у підготовці інвестиційних проектів, розроблених на основі довгострокового Плану розвитку міста, допомога компаніям в реалізації інвестиційних проектів, включаючи всі аспекти закупівлі, управління, технічного нагляду і забезпечення доступу до найкращих практик тощо. • “Технічна допомога високовольтним мережам передач “Укренерго” (загальний бюджет — 301,28 млн. євро, ІМС — 0,8 млн. євро). Бенефіціар проекту – Міністерство палива і енергетики України, “Укренерго”. Технічна допомога спрямована на надання допомоги українському уряду і “Укренерго” для корпоратизації національного оператора газотранспортної системи, впровадження сучасних інформаційних систем управління тощо. • “Підтримка енергетичної ефективності “Укртрансффта” (загальний бюджет – 32,8 млн. євро, ІМС – 2 млн. євро).
---	---

Відповідно до Міжрегіональної щорічної програми дій, частина II на 2009 рік, в Україні бюджетом Співтовариств 2009 року буде фінансуватися ще один інвестиційний проект **“Технічна допомога для модернізації та підвищення ефективності “Острова Бурштинської ТЕС”** (загальний бюджет

⁴⁸ Neighbourhood Investment Facility. 2008 Operational Annual Report. http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/regional-cooperation/irc/documents/nif_operational_annual_report_2008_en.pdf

складає 250,8 млн. євро, ІМС — 0,8 млн. євро). Бенефіціар проекту — Міністерство палива та енергетики України.

	<p>Інвестиційний механізм сусідства:</p> <ul style="list-style-type: none"> • втілює гранатову підтримку позик таких інституцій, як Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції і розвитку і, можливо, фінансових установ держав-членів, які відповідають пріоритетам ЄС; • можна розглядати як додатковий інструмент для реалізації одного з пріоритетів Міжрегіональної програми для підтримки Східного та Південного регіонів (“Підтримка інвестиційних проектів у країнах-партнерах ЄПС”); • використовується лише для країн, які підписали План дій Європейської політики сусідства.
---	--

Висновки до теми 7

Два додаткових інструменти (Механізм сприяння реформам урядування та Інвестиційний механізм сусідства), що доповнюють та дофінансовують програми Інструменту європейського сусідства і партнерства, були запроваджені Комюніке Європейської Комісії до Ради та Європейського Парламенту щодо зміцнення Європейської політики сусідства.

За своїм характером, вони найкраще відображають основний принцип Європейської політики сусідства — “більше результатів в обмін на більшу підтримку з боку Європейського Союзу”, за яким країна-сусід отримує тим більше переваг від Співтовариства, чим більше вона досягла результатів у своєму русі до європейських цінностей.

Ця засада дозволяє кумулятивно використовувати кошти як Механізму сприяння реформам урядування, так і Інвестиційного механізму сусідства додатково до програм Інструменту європейського сусідства і партнерства, на проведення секторних реформ за умови, якщо вони передбачають елемент інституційного розвитку та підтримку інвестиційних проектів відповідно. Основною умовою використання коштів додаткових фінансових інструментів є наявність ухвалених Планів дій з країнами-сусідами, передбаченими в рамках Європейської політики сусідства.

Тема 8.

Інші фінансові інструменти Європейського Союзу

Фінансові інструменти Європейського Союзу після 1 січня 2007 року представлені двома групами:

- інструменти, спрямовані на проведення реформ;
- інструменти кризового менеджменту.

Окрім Інструменту європейського сусідства і партнерства, який належить до групи інструментів, спрямованих на проведення реформ, ця група також представлена Інструментом зі співробітництва з ядерної безпеки та Інструментом із захисту прав людини, фінансові кошти яких може також використовувати Україна.

Окрім того, географічно Україна може бути охоплена ще одним інструментом, який належить до групи інструментів кризового менеджменту — Інструментом зі стабільності.

8.1. Інструмент зі співробітництва з ядерної безпеки (INSC – Instrument for Nuclear Safety Cooperation)

Інструмент зі співробітництва з ядерної безпеки фінансує заходи з метою підтримки високого рівня ядерної безпеки, радіаційного захисту та застосування ефективного та результативного захисту ядерних матеріалів у третіх країнах. Починаючи з 1 січня 2007 року Інструмент зі співробітництва з ядерної безпеки замінив чинну раніше Програму дій ТАСІС з ядерної безпеки, яка передбачала підтримку для нових незалежних держав. Правовою засадою реалізації Інструменту зі співробітництва з ядерної безпеки є Регламент (Євратом) №300/2007 Ради від 19 лютого 2007 року⁴⁹.

Інструмент зі співробітництва з ядерної безпеки географічно охоплює всі треті країни, а тому за своїм змістом значно ширша, ніж Програма дій ТАСІС, однак перша частина етапу впровадження Інструменту з 2007 до 2009 року переважно продовжує працювати з новими незалежними державами — Росією, Україною, Вірменією та Казахстаном. Однак з 2010 року передбачається поширення Інструменту зі співробітництва з ядерної безпеки на питання ядерного захисту на країни Північної Африки або Латинської Америки.

Інструмент зі співробітництва з ядерної безпеки призначений для розробки нової стратегії як для подолання політичних криз у третіх країнах, так і протистояння глобальним та трансрегіональним загрозам, спричиненим

⁴⁹ Council Regulation (EURATOM) № 300/2007 of 19 February 2007 establishing an Instrument for Nuclear Safety Cooperation, OJ L 81, 22.03.2007, p.1

організованою злочинністю, торгівлею людьми, поширенням ядерних, біологічних та хімічних речовин.

Інструментом зі співробітництва з ядерної безпеки передбачається фінансування заходів у таких пріоритетних сферах:

- **Пріоритет 1.** Покращення ядерного захисту, особливо щодо регулювання або управління ядерною безпекою промислових об'єктів (проектування, експлуатація, технічне обслуговування, виведення з експлуатації).
- **Пріоритет 2.** Безпечне транспортування, обробка й утилізація радіоактивних відходів.
- **Пріоритет 3.** Готовність до надзвичайних ситуацій (попередження нещасних випадків, а також реакції у випадку аварії).
- **Пріоритет 4.** Сприяння міжнародному співробітництву в галузі ядерної безпеки.

Відповідно до Регламенту Ради (Євроатом) №300/2007 від 19 лютого 2007 року (стаття 8), з метою реалізації Інструменту зі співробітництва з ядерної безпеки можуть фінансуватись, наприклад, програми або проекти, надаватись секторальна бюджетна підтримка, гранти тощо. Однак фінансування Співтовариства не повинно використовуватись для сплати податків, митних та інших податкових зборів у країнах-бенефіціарах.

Бюджет Інструменту зі співробітництва з ядерної безпеки на 2007-2013 роки становить 524 млрд. євро. Допомога Інструменту визначається на підставі стратегічних документів та індикативних програм. Стратегічні програми, як правило, охоплюють одну або дві країни на період семи років (Стратегічна програма з ядерної безпеки на 2007-2013 роки, затверджена рішенням Європейської Комісії C(2007)3858)⁵⁰, містять індикативні програми, які визначають ключові цілі та індикативний бюджет для кожної цілі та пріоритету.

Європейська Комісія подібно до Інструменту європейського сусідства і партнерства схвалює Щорічні програми дій. Окрім того, сама концепція Інструменту зі співробітництва з ядерної безпеки передбачає, що не всі заходи можуть бути відображені в щорічних програмах дій, йдеться, перш за все, про спеціальні заходи у випадку надзвичайного стану або допоміжні заходи (наприклад, технічна або адміністративна допомога).

Багаторічна індикативна програма на 2007-2009 роки передбачає фінансування у розмірі 217 млн. євро, яке рівними частинами розподіляється між заходами в Росії, Україні та потребами інших нових незалежних країн.

⁵⁰ Commission Decision of 8 August 2007 adopting a Nuclear Safety Strategy Paper for the period 2007-2013 and Multiannual Indicative Programme for the period 2007-2009: C(2007)3758

	<p>Кошти Інструменту зі співробітництва з ядерної безпеки можуть бути використані для таких прийнятних партнерів:</p> <ul style="list-style-type: none">• країн-партнерів, регіонів та їхніх децентралізованих органів;• державних та напівдержавних органів;• приватних компаній;• недержавних суб'єктів, таких як неурядові організації та професійні асоціації;• фізичних осіб;• спільного дослідницького центру або агентства ЄС;• міжнародних організацій та фінансових інституцій.
---	---

З метою реалізації Щорічної програми дій Інструменту зі співробітництва з ядерної безпеки на 2007 рік, II частина **Україна 5 грудня 2008 року підписала Угоду про фінансування Щорічної програми дій з ядерної безпеки** (розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.11.2008 №1394-р, до Угоди було внесено Доповнення №1 відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.03.2009 № 248-р).

Загальна вартість Програми становить 20,8 млн. євро, які будуть використані для реалізації проектів:

- **Проект 1.** Управління безпекою на атомних статтях України “Завершення проекту по національному навчальному центру з технічного обслуговування та управління для персоналу НАЕК “Енергоатом” на Запорізькій АЕС”. Загальною метою проекту є побудова показового центру в Україні для навчання обслуговуючого та управлінського персоналу НАЕК “Енергоатом”. Учасниками проекту можуть виступати всі українські АЕС та штаб-квартира “Енергоатом”, також до реалізації проекту може бути залучений український регулятор, Державний комітет ядерного регулювання та інші країни, що мають реактори типу ВВЕР. Вартість Проекту становить 14 млн. євро.
- **Проект 2.** Секторальна допомога для розвитку стратегії довгострокового управління безпекою в Україні (проектна безпека). Загальною метою проекту є передати культуру експлуатаційної безпеки атомним станціям та дослідити проблеми безпеки через реалізацію заходів з підвищення безпеки в різних сферах проектної безпеки. Учасниками проекту можуть виступати Рівненська та Південноукраїнська АЕС, а також штаб-квартира “Енергоатом”. Бюджет проекту становить 2,5 млн. євро.
- **Проект 3.** Інституційне та технічне співробітництво з Державним комітетом ядерного регулювання України для розвитку його спроможностей на основі переданих європейських принципів та практик з безпеки. До цілей проекту, окрім побудови спроможності Держатомрегулювання, належить також адаптація законодавства України

щодо ядерної та радіаційної безпеки до європейського законодавства та передача західноєвропейських регулюючих методологій та практик. Головними учасниками проекту є ядерний регулятор, Держатомрегулювання, та організація його технічної підтримки – Державний науково-технічний центр з ядерної та радіаційної безпеки. Бюджет проекту становить 2,8 млн. євро.

- **Проект 4.** Додаткові дії по проекту Промислового комплексу для поводження з твердими радіоактивними відходами в Чорнобилі. Загальною метою проекту є підтримка розвитку інфраструктури для поводження з радіоактивними відходами в Чорнобильській зоні, відчуження та облаштування установки для переробки твердих радіоактивних відходів незначним обладнанням і устаткуванням, яке необхідне для її ліцензування та безпечної експлуатації. Очікується, що декілька підприємств Міністерства з надзвичайних ситуацій України забезпечать підтримку реалізації цього проекту. Зокрема, Державний департамент – Адміністрація зони відчуження та зони обов'язкового відселення візьме проект під свій контроль, діючи через Чорнобильську атомну електростанцію, та забезпечуватиме всю необхідну підтримку та координацію. Бюджет проекту 1,5 млн. євро.

З метою реалізації Щорічної програми дій Інструменту зі співробітництва з ядерної безпеки на 2008 рік, II частина **Україна 23 грудня 2009 року підписала Угоду про фінансування Щорічної програми дій з ядерної безпеки** (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.12.2009 №1606-р).

Угода про фінансування Щорічної програми дій Інструменту зі співробітництва з ядерної безпеки 2008 року, частина II створить правові засади для надання Україні допомоги шляхом реалізації проектів, які включено до Щорічної програми дій Інструменту зі співробітництва з ядерної безпеки 2008 року. Це зокрема, підтримка у вдосконаленні експлуатаційних процедур, процедур технічного обслуговування та управління безпекою на атомних електростанціях НАЕК “Енергоатом”; співробітництво з Держатомрегулювання у питаннях ліцензування потужностей для радіоактивних відходів та перевірки м'якої допомоги на майданчику; співробітництво з Держатомрегулювання у питаннях запровадження RODOS в Інформаційному та аварійно-технічному центрі України; вдосконалення процедур класифікації радіоактивних відходів та поводження з ними в Україні; посилення національної і регіональної готовності для реагування на радіоактивні інциденти і надзвичайні ситуації в деяких країнах – не членах ЄС (Росія, Білорусь, Україна, Вірменія, Грузія, Йорданія та Єгипет).

	<p>Інструмент зі співробітництва з ядерної безпеки передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none">• централізований механізм управління фінансовими коштами;• нульовий внесок з боку країни-бенефіціара;• поєднання бюджетної підтримки та проектного підходу як методів реалізації Інструменту.
---	---

8.2. Інструмент із захисту прав людини (EIDHR – European Instrument for Democracy and Human Rights)

Інструмент із захисту прав людини ініційований в 2006 році, його основною метою є надання підтримки країнам не членам Європейського Союзу у просуванні принципів демократії та захисту прав людини і фундаментальних свобод громадянина. Правовою базою впровадження Інструменту є Регламент (ЄС) №1889/2006 Європейського Парламенту та Ради від 20 грудня 2006 року⁵¹.

	http://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/eidhr_en.htm
---	---

Ключовими цілями Інструменту із захисту прав людини є:

1. **Просування прав людини та фундаментальних свобод** у країнах та регіонах, де вони піддаються ризику.
2. **Посилення ролі громадянського суспільства** в просуванні прав людини та демократичних реформ, **примирення групових інтересів**, консолідація політичних та представницьких процесів.
3. Підтримка прав людини та розвиток демократії у сферах, зазначених Рекомендаціями ЄС, включаючи **діалог з прав людини, права правозахисників, питання смертної кари, протидія тортурам, права дітей у контексті військових конфліктів**.
4. Підтримка та посилення **міжнародних і регіональних угод**, що стосуються захисту прав людини, судової практики, верховенства права і утвердження демократії.
5. Сприяння **надійності та прозорості демократичних виборчих процесів**, зокрема шляхом спостереження під час проведення виборів.

⁵¹ Council Regulation (EC) №1889/2006 of the European Parliament and of the Council of 20 December 2006 establishing a financial instrument for the promotion of democracy and human rights worldwide (EIDHR), OJ L 386, 29.12.2006, p.1. (http://ec.europa.eu/europeaid/where/worldwide/eidhr/working-documents_en.htm)

	<p>З метою досягнення зазначених вище цілей Європейський Союз свою фінансову допомогу буде спрямовувати на підтримку таких заходів, як (стаття 2):</p> <ul style="list-style-type: none">– сприяння представницькій демократії, процесам демократизації переважно через організації громадянського суспільства, зокрема сприяння забезпеченню свободи асоціацій і зборів, переконань і їх вільному виявленню, зміцнення верховенства права та незалежності судової системи, заохочення політичного плюралізму та демократичного політичного представництва, заохочення рівної участі чоловіків і жінок у соціальному, економічному і політичному житті;– захист прав людини та основних свобод, проголошених у Загальній декларації прав людини та інших міжнародних і регіональних документах в основному через організації громадянського суспільства.
---	--

Для забезпечення ефективності та узгодженості допомоги Європейська Комісія утверджує тісну координацію між її власною діяльністю і діяльністю держав-членів ЄС в сфері захисту прав людини. Допомога, яка надається відповідно до Регламенту (ЄС) №1889/2006, також узгоджується з політикою Співтовариства щодо співробітництва з метою розвитку і зовнішньої політики Європейського Союзу в цілому (стаття 3).

Регламентом щодо запровадження фінансового інструменту із захисту прав людини передбачено процедуру реалізації фінансової допомоги Співтовариства через:

- ухвалення стратегічних документів, які визначають пріоритету Співтовариства, описують міжнародну ситуацію та діяльність основних партнерів у цій сфері;
- щорічних планів дій, які базуються на стратегічних документах;
- спеціальні заходи, які не охоплюються стратегічними документами, але можуть бути схвалені відповідними рішеннями Єврокомісії;
- ad hoc заходи, які дозволяють Комісії надавати малі гранти для організацій, які захищають права людини з метою швидкого реагування.

	<p>Згідно з положеннями Регламенту до категорії прийнятних бенефіціарів належать такі:</p> <ul style="list-style-type: none"> - організації громадянського суспільства; - неприбуткові організації в громадському та приватному секторі; - національні, регіональні та міжнародні парламентські органи у випадку, якщо запропоновані заходи не можуть бути профінансовані в рамках зовнішнього інструменту допомоги Співтовариства; - міжнародні та регіональні міжурядові організації; - фізичні особи у випадку, якщо їх допомога необхідна для досягнення цілей Регламенту.
---	---

Допомога Співтовариства в рамках Регламенту може набути таких форм, як програми або проекти, гранти з метою фінансування проектів, поданих міжнародними та регіональними міжурядовими організаціями, малих грантів для організацій, які захищають права людини, гранти для покриття операційних витрат Офісу Верховного Комісара ООН з прав людини та Європейського Міжвузівського центру з прав людини та демократизації (*European Inter-University Centre for Human Rights and Democratisation*) тощо.

Бюджет Інструменту із захисту прав людини на період 2007-2013 роки складає 1,104 млн. євро.

Стратегічну програму Інструменту із захисту прав людини схвалено Європейською Комісією на 2007-2010 роки⁵². За свою ідеологією Інструмент із захисту прав людини подібний до Інструменту розвитку, у його рамках фінансують тематичні програми. Ці два інструменти застосовують принцип незалежності дій та заходів, що дозволяє використовувати допомогу без отримання згоди уряду країни-бенефіціара, що є досить критичним питанням у сфері співпраці з організаціями громадянського суспільства на національному рівні.

Стратегічним документом на 2007-2010 роки для кожного пріоритету визначено перелік заходів та діяльності, які можуть здійснюватися, географічне охоплення або покриття пріоритету, а також перелік учасників, які можуть брати участь у його реалізації.

⁵² Commission Decision of 8 August 2007 adopting a Strategy Paper for the financial instrument for the promotion of democracy and human rights worldwide (EIDHR) for the period 2007-2010: C(2007)3765

	<p>Ціль 4. Підтримка та посилення міжнародних і регіональних угод, що стосуються захисту прав людини, судової практики, верховенства права і просування демократії.</p> <p>Загальною метою є зміцнення міжнародних механізмів захисту прав людини, справедливості та верховенства закону і розвиток демократії відповідно до пріоритетів політики ЄС. Інструмент може надавати допомогу щодо:</p> <p>I) ключових інструментів з прав людини, через відповідні установи ООН, Раду Європи та ОБСЄ. Це включає щорічні внески для забезпечення діяльності Офісу Верховного комісара ООН з прав людини. Конкретні регіональні документи з прав людини, відмінні від європейських, можуть бути підтриманні тією мірою, якою вони не підтримуються відповідними регіональними географічними програмами;</p> <p>II) міжнародних механізмів кримінального судочинства. Це включає громадські кампанії на глобальному рівні і створення коаліції з питань міжнародного правосуддя.</p> <p>III) конкретних міжнародних документів, спрямованих на підтримку демократії, зміцнення ініціатив, у тому числі розвиток співробітництва з Фондом демократії ООН;</p> <p>IV) регіональних мереж з підготовки фахівців у галузі застосування міжнародних документів з прав людини. Це включає гранти для підтримки поточних витрат європейських Міжвузівського центру з прав людини та демократизації.</p> <p>Інструмент у рамках I-III видів заходів підтримуватиме дії стратегічного характеру, покликані сприяти загальному розвитку партнерських організацій або стійкості окремих програм.</p> <p>У разі IV виду будуть виділятися щорічні субсидії для підтримки поточних витрат Міжвузівського центру з прав людини та демократизації не передбачено. Це охоплює європейський ступінь магістра Програми в області прав людини та демократизації, а також ряд інших навчальних, дослідницьких і пропагандистських заходів у галузі прав людини та демократизації.</p>
---	--

Багаторічною індикативною програмою Інструменту на 2007-2010 роки визначено індикативні розподіли коштів на кожну ціль, затверджену Стратегічним документом. Фактично 62% фінансових асигнувань будуть виділені на досягнення цілей 1-3. Близько 34% фінансування на ціль 3 та ціль 4 представлятимуть операційні витрати для місій спостерігачів виборів від Європейського Союзу. Зважаючи на той факт, що в рамках реалізації Інструменту із захисту прав людини передбачає проведення спеціальних заходів, на них зарезервовано протягом 2007-2010 років 4% фінансування.

Розміри грантів у рамках Конкурсу проектів для реалізації цілей Інструменту визначають на щорічній основі, у щорічних програмах дій, які схвалюються відповідними рішеннями Комісії.

Потрібно зазначити, що **фінансування цілей Інструменту не рівномірне**, лише для Пріоритету 1 можна чітко прослідкувати географічний підхід. Згідно з багаторічним індикативним планом на 2007-2010 роки, коштів Пріоритету 1 буде достатньо для фінансування 70 проектів значного за обсягом коштів розміру. До індикативних показників досягнення Пріоритету 1, серед іншого, належать підготовка законодавства, яке регулює питання діяльності НУО (профспілок, політичних організацій, молодіжних рухів), що призводить до більш ліберальної діяльності цих суб'єктів; нормативних актів, які регулюють питання свободи слова, доступу до інформації тощо. Очікується, що результати реалізації проектів будуть мати перші результати в 2009-2010 роках.

У випадку Пріоритету 2 окрім географічного підходу виділяють два види заходів, які можуть бути профінансовані — це схема підтримки для країни (в обсязі 161 млн. євро на період 2007-2013 роки) та неурядова діяльність транснаціонального або регіонального характеру (у розмірі 47 млн. євро на відповідний період), як це відображено у табл.8.1. До питань, які можуть бути охоплені схемою підтримки для країни, належать підготовка регулярних звітів консорціумами недержавних організацій щодо реалізації Плану дій Європейської політики сусідства, створення нових неурядових організацій, розвиток мереж НУО, які будуть відігравати значну роль у захисті прав людей тощо.

При реалізації Пріоритету 3 Інструментом із захисту прав людини не передбачається застосування географічного принципу, однак, кошти, передбачені для пріоритету розподіляються за напрямками. Так, для напрямку “Діалог із захисту прав” передбачено 2 млн. євро, “Підтримка захисників прав людей” — 16 млн. євро, “Скасування смертної кари” — 8 млн. євро, “Попередження насильства та реабілітація” — 44 млн. євро, “Діти та збройні конфлікти” — 6,8 млн. євро (див. табл. 8.2).

Цілі Інструменту із захисту прав людини	Фінансування за географічним принципом, %	Бюджет на 2007-2010 роки
Ціль 1.	Країни ІЄСП та Близького Сходу – 35% Центральна та Латинська Америка – 15% Країни Карибського моря – 25% Азія та Центральна Азія – 25%	56 млн. євро, 14 млн. євро щороку
Ціль 2. Схема підтримки країн	Західні Балкани, країни-кандидати – 25% Країни ІЄСП та Близького Сходу – 30% Центральна та Латинська Америка – 15% Країни Карибського моря – 15% Азія та Центральна Азія – 15%	161 млн. євро, 30млн. євро – 2007 р., 37 млн. євро – 2008 р., 44 млн. євро – 2009 р., 50 млн. євро – 2010 р.
Ціль 2 Заходи НУО транснаціонального або регіонального характеру	Західні Балкани, країни-кандидати – 10% Країни ІЄСП та Близького Сходу – 20% Центральна та Латинська Америка – 20% Країни Карибського моря – 25% Азія та Центральна Азія – 25%	47 млн. євро, 15,5млн. євро – 2007 р., 12,5 млн. євро – 2008 р., 10,5 млн. євро – 2009 р., 8,5 млн. євро – 2010 р.
Ціль 3. Діалог із захисту прав. Підтримка захисників прав людей. Скасування смертної кари. Попередження насильства та реабілітація. Діти та збройні конфлікти.	Географічний розподіл не передбачений	2 млн. євро 16 млн. євро 8 млн. євро 44 млн. євро 6,8 млн. євро

Табл.8.2. Індикативний розподіл Інструменту із захисту прав людини на 2007-2013 роки (Пріоритети 1, 2)

У рамках Пріоритету 4 географічний принцип також не застосовується зважаючи на глобальний характер цілі. В основу заходів, які будуть фінансуватись, покладено пріоритети Європейського Союзу в сфері захисту прав людини. Також, на цей Пріоритет близько 4 млн. євро щорічно буде виділятися на фінансування Офісу Верховного комісара ООН з прав людини та близько 1,9 млн. євро у вигляді грантів для Європейського Міжвузівського центру з прав людини та демократизації (див. табл. 8.3). **Реалізація Пріоритету 5 буде пов'язана з практикою Європейської Комісії щодо проведення місій спостерігачів.**

Цілі Інструменту із захисту прав людини	Бюджет 2007-2010 років	Щорічні бюджети
Ціль 4.	58 млн. євро	16 млн. євро – 2007 р., 15 млн. євро – 2008 р., 13 млн. євро – 2009 р., 13 млн. євро – 2010 р.
Ціль 5.	131,5 млн. євро	40,1 млн. євро – 2007р., 31 млн. євро – 2008 р., 32 млн. євро – 2009 р., 33 млн. євро – 2010 р.

Табл.8.3. Індикативний розподіл Інструменту із захисту прав людини на 2007-2013 роки (Пріоритети 4, 5).

В Україні станом на 2009 рік⁵³ реалізуються такі Проекти в рамках реалізації Інструменту із захисту прав людини за тематичними напрямками (останній конкурс відбувся в листопаді 2009 року, переможців ще не оголошено):

Тематичний напрямок/сфера діяльності	Назва Проекту, мета, терміни реалізації	Бенефіціар проекту, бюджет проекту
Діти	Проект “Права дитини в дії”. Мета проекту – захист прав і інтересів дітей при впровадженні державної політики в сфері сім’ї в Херсоні. Термін реалізації – 24 місяці, початок реалізації – 29.05.2009 року.	Бенефіціар Проекту – молодіжна організація “Нова генерація” (Херсон, Миколаївське шосе, 19а, офіс 411), фінансування Співтовариства складає 108 221 євро (80% вартості проекту).
	Проект “Мережа захисту прав дітей”. Мета проекту – захист прав дітей-сиріт в Донецькій та Луганській областях. Термін реалізації – 24 місяці, початок реалізації – 05.03.2009 року.	Бенефіціар Проекту – молодіжна організація “Клуб Мартін” (Макіївка, Донецька область, вул. Свердлова 38, www.martin-club.org фінансування Співтовариства складає 177 350 євро (80% вартості проекту).
	Проект “Діти в кризі та старші люди – крок назустріч”. Мета проекту – створення та поширення пілотної моделі для ефективної системи соціальної, медичної та психотерапевтичної підтримки дітей сиріт в кризовій ситуації. Термін	Бенефіціар Проекту – Реабілітаційний інститут для осіб з психічними розладами ім. Я.Корчака (Одеса, вул. Гайдара 3-а), фінансування Співтовариства складає 156 067 євро (79,34% вартості проекту).

⁵³ The European Instrument for Democracy and Human Rights (EIDHR). Compendium January 2007 - April 2009. http://ec.europa.eu/europeaid/what/human-rights/index_en.htm

	реалізації – 24 місяці, початок реалізації – 26.12.2008 року.	
Урядування. Сфера діяльності “Просування політичного плюралізму” (для України та Молдови)	Проект “Схвалення та впровадження комплексної стратегії покращення умов життя ромів та їх інтеграції до соціального життя”. Мета проекту – приведення законодавства та практик України та Молдови відповідно до конвенцій ЄС щодо ромів та законодавства ЄС щодо усунення дискримінації в різних сферах життя. Термін реалізації – 18 місяців, початок реалізації – 01.01.2008 року.	Бенефіціар Проекту – Рада Європи, фінансування Співтовариства складає 200 000 євро (50% вартості проекту).
Урядування. Сфера діяльності “Освіта, навчання та поінформування в сфері захисту прав людини”	Проект “Мережа лідерів громадянського суспільства – Україна, Молдова та Південний Кавказ”. Мета проекту – сприяння тренінгам та комунікації громадських лідерів, що формуються, та громадських активістів. Термін реалізації – 24 місяці, початок реалізації – 01.01.2008 року.	Бенефіціар Проекту – Рада Європи, фінансування Співтовариства складає 350 000 євро (46,67% вартості проекту).
Просування та захист прав людини та фундаментальних свобод. Сфера діяльності “Освіта, навчання та поінформування в сфері захисту прав людини”	Проект “Громадянська ініціатива для захисту економічних та соціальних прав”. Мета проекту – Просування економічних та соціальних прав сільського населення в сфері земельних правовідносин та використання природних ресурсів через розвиток у територіальних громад спроможності належного управління процесом планування територій на місцевому рівні. Термін реалізації – 24 місяці, початок реалізації – 05.03.2009 року	Бенефіціар Проекту – Творчий центр Каунтерпарт (Київ, пр. Бажана 30, кв.7, www.ccc-tck.org.ua), фінансування Співтовариства складає 199 984 євро (80% вартості проекту).
Просування та захист прав людини та фундаментальних свобод. Сфера діяльності “Освіта, навчання та поінформування в сфері захисту прав людини”	Проект “Мережа Шкіл політичних досліджень” (країни Південної та Східної Європи, в тому числі Україна). Мета проекту – підтримка діяльності Шкіл політичних досліджень з метою проведення навчання молодих лідерів з питань розвитку та консолідації плюралістичної демократії, прав людини та верховенства права. Термін реалізації – 24 місяці, початок реалізації – 01.01.2009 року.	Бенефіціар Проекту – Рада Європи, фінансування Співтовариства складає 1 759 500 євро (50% вартості проекту).
Верховенство	Проект “Зміцнення демократії в	Бенефіціар Проекту – Центр

<p>права та правосуддя, в тому числі кримінально-виконавча система. Сфера “Незалежність судової системи”</p>	<p>Україні через моніторинг урядових рішень в сфері Європейської політики сусідства відповідно до принципів якісного управління та верховенства права”. Термін реалізації – 24 місяці, початок реалізації – 19.11.2008 року.</p>	<p>політико-правових реформ (Київ, вул. Костьольна 8, оф.24), фінансування Співтовариства складає 193 117 євро (78,37% вартості проекту).</p>
<p>Зміцнення громадянського суспільства. Сфера діяльності “Інституційна розбудова організацій”</p>	<p>Проект “Зміцнення ролі громадянського суспільства в сфері захисту прав дітей”. Мета проекту – зміцнення ролі громадянського суспільства в сфері захисту прав вразливих дітей з метою їх виховання або в сім’ях або будинках сімейного типу. Термін реалізації – 24 місяці, початок реалізації – 01.10.2008 року.</p>	<p>Бенефіціар Проекту – Ресурсний центр Гурт (Київ, вул. Попудренка 52, оф.609), фінансування Співтовариства складає 184 160 євро (79,95% вартості проекту).</p>
<p>Тортури. Сфера “Запобігання катуванням” (країни Східної Європи та Кавказу, в тому числі Україна).</p>	<p>Проект “Боротьба проти тортур – жорстоке поводження і безкарність”. Мета проекту – розвиток національного потенціалу для боротьби проти катувань та жорстокого поводження з боку правоохоронних органів та слідчих установ, у тому числі підвищення ефективності розслідувань про жорстоке поводження. Термін реалізації – 24 місяці, початок реалізації – 01.01.2009 року.</p>	<p>Бенефіціар Проекту – Рада Європи, фінансування Співтовариства складає 950 000 євро (50% вартості проекту).</p>
<p>Тортури. Сфера “Запобігання катуванням”.</p>	<p>Проект “Створення національної системи запобігання катуванням та жорсткого поводження”. Мета проекту – внесок до створення національної системи запобігання катуванням та жорсткому поводження. Термін реалізації – 36 місяців, початок реалізації – 20.12.2008 року.</p>	<p>Бенефіціар Проекту – Харківська правозахисна група (Харків, вул. Іванова 27, оф.4, www.khpg.org), фінансування Співтовариства складає 696 680 євро (69,73% вартості проекту).</p>

	<p>Інструмент із захисту прав людини передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none">• централізований механізм управління фінансовими коштами;• механізм співфінансування, як правило, 80% — внесок Співтовариств, а близько 20% власного внеску організації-бенефіціара; окрім того у випадку коли бенефіціаром виступає міжнародна організація розмір співфінансування може змінюватись;• проектний підхід як метод реалізації Інструменту;• принцип незалежності дій та заходів, що дозволяє використовувати допомогу без отримання згоди уряду країни-бенефіціара, що є досить критичним питанням у сфері співпраці з організаціями громадянського суспільства на національному рівні.
---	---

8.3. Інструмент зі стабільності (IfS — Instrument for Stability)

Інструмент зі стабільності є стратегічним інструментом, покликаним вирішити ряд питань глобальної безпеки і розвитку, та доповнює інші географічні інструменти Європейського Союзу. Вступивши в силу з 1 січня 2007 року, він заміняє декілька інструментів у сфері боротьби з наркотиками, безпритульства, а також кризового менеджменту тощо.

http://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/ifs_en.htm

Інструмент зі стабільності **складається з двох компонентів**: один короткостроковий (під керівництвом Генерального директорату із зовнішніх зв'язків) та інший довгостроковий (охоплює пріоритети 1 і 2, під керівництвом Генерального директорату з допомоги, пріоритет 3 управляється Генеральним директором із зовнішніх відносин).

Короткостроковий компонент (“Кризове реагування та готовність до кризових ситуацій”) спрямований на запобігання конфліктів, підтримку постконфліктної політичної стабілізації і забезпечення швидкого відновлення після стихійних лих. Інструмент у рамках цього компоненту може бути застосований тільки в ситуації кризи або виникнення кризи для встановлення умов, необхідних для надання допомоги з боку Співтовариства в рамках інших довгострокових фінансових інструментів.

Заходи цього компоненту, включають підтримку розвитку демократичних і плюралістичних державних інститутів, підтримку міжнародних кримінальних трибуналів, розвитку незалежних та плюралістичних засобів масової інформації, надання допомоги для постраждалих від незаконного використання вогнепальної зброї.

Для реалізації довгострокового компонента, було визначено три основні пріоритети:

- боротьба з розповсюдженням зброї масового знищення;
- зміцнення потенціалу країн, які не є членами ЄС для реагування на транскордонні загрози, такі як тероризм і організована злочинність, у тому числі з незаконним обігом зброї, наркотиків;
- підвищення до і після кризової готовності до нарощування потенціалу.

Інструмент зі стабільності передбачає **фінансування на період 2007-2013 років у розмірі 2 062 млн. євро**, яке розподілено наступним чином:

- короткострокові компоненти — 1 487 млн. євро (72% загального фінансування);
- довгострокові компоненти — 484 млн. євро (23% загального фінансування).

Близько 5% зарезервовано на покриття адміністративних витрат. Розподіл фінансування в рамках Інструменту зі стабільності відображає основний підхід Співтовариства: інструмент за своїм характером “антикризовий”, тому в основному буде спрямований на реалізацію короткострокового компоненту, з тією метою, щоб заходи в рамках довгострокового компоненту не підміняли заходів та діяльності, які можуть бути профінансовані іншими фінансовими інструментами, в тому числі ІЄСП, Інструментом розвитку.

Заходи можуть дофінансовуватись країнами-членами, іншими країнами-донорами, міжнародними та регіональними організаціями, приватними компаніями, іншими недержавними суб’єктами, країнами-партнерами та регіонами, які можуть користуватись фінансовими коштами Інструменту.

Хоча допомогу в рамках короткострокового компоненту не може бути запрограмованою наперед, заходи, які здійснюються у випадку стабільних умов розвитку надається відповідно до Стратегічного документу Інструменту зі стабільності на 2007-2011 роки, Індикативної програма на 2007-2008 роки та індикативної програми на 2009-2011 роки⁵⁴.

	<p>Прийнятними суб’єктами, які можуть скористатись фінансовими коштами Інструменту зі стабільності, є:</p> <ul style="list-style-type: none"> • країни-партнери і регіони; • спільні органи (партнери-регіони і Співтовариство); • міжнародні організації; • агентства Європейського Союзу; • органи будь-якої держави-члени, країни-партнера, регіону-партнера або будь-якої іншої країни, що сприяють досягненню цілей Інструменту зі стабільності.
---	---

⁵⁴ Commission Decision of 3 August 2007 adopting a Strategy Paper for the Instrument for Stability for the period 2007-2011 and an Indicative Programme for the period 2007-2008: C(2007)3701.

У більшості випадків фінансування довготермінового компоненту Інструменту зі стабільності виділяється за допомогою процедури переговорів, прямого призначення коштів або як внесок з міжнародних організацій. Процедура оголошення Конкурсів буде використовуватися тільки у виключних випадках.

	<p>Інструмент зі стабільності:</p> <ul style="list-style-type: none"> • може бути застосований тільки в ситуації кризи або виникнення кризи для встановлення умов, необхідних для надання допомоги з боку Співтовариства в рамках інших довгострокових фінансових інструментів; • інструмент, який доповнює Інструмент європейського сусідства і партнерства.
---	--

Висновки до теми 8

Інструмент зі співробітництва з ядерної безпеки, Інструмент зі стабільності, Інструмент із захисту прав людини за характером програмування та використання коштів подібні до тематичних програм Інструменту європейського сусідства і партнерства, яким можуть скористатись треті країни за виключенням промислово розвинених країн.

Так, для Інструменту із захисту прав людини є характерним механізм дофінансування коштів Співтовариства з боку країни-бенефіціара або організації-бенефіціара, яка бере участь у відповідному конкурсі проектів/грантів. Інструмент зі стабільності є тим механізмом, який покликаний вирішити питання кризового характеру та надати можливість країні-сусіду скористатись іншими формами фінансової допомоги Співтовариства, що спрямовані на здійснення інституційних та інфраструктурних проектів.

ВИСНОВКИ

Основним фінансовим інструментом реалізації Європейської політики сусідства, яка заснована на глибокій зацікавленості Європейського Союзу у потужнішому економічному розвитку та стабільності, а також підвищенні якості управління у країнах-сусідах, є Інструмент європейського сусідства і партнерства.

Правовою основою Інструменту європейського сусідства і партнерства є Регламент (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року, який встановлює єдиний механізм надання фінансової допомоги для країн Європейської політики сусідства та передбачає:

- підтримку заходів у сферах співпраці, визначених у Планах дій Європейської політики сусідства;
- механізм доповнення національних, регіональних чи місцевих стратегій і заходів, що дозволяє використовувати кошти загального бюджету Співтовариства, наприклад, за допомогою бюджетної підтримки;
- дофінансування допомоги Співтовариства країнами-бенефіціарами державним коштом, внесками інших бенефіціарів, з інших джерел, окрім загального бюджету Євросоюзу;
- узгодженість програм допомоги з іншими донорами з метою уникнення дублювання та підвищення результативності використання фінансових ресурсів в країнах-сусідах.

Фінансова допомога Співтовариства надається у вигляді програм для однієї (національні програми) та кількох країн (регіональні та міжрегіональні), а також програм транскордонного співробітництва.

Основний принцип, який лежить в основі національних програм Інструменту європейського сусідства і партнерства — принцип партнерства для досягнення спільних політичних цілей, визначених у Планах дій Європейської політики сусідства. При цьому країна-сусід повинна бути максимально залученою до програмування такої допомоги з метою підвищення ефективності її використання. Цьому сприяє використання секторальної бюджетної підтримки, що дозволяє дофінансовувати з коштів Європейського Союзу національні програми реформування окремих секторів економіки.

Регіональні та міжрегіональні програми є логічним доповненням програм бюджетної підтримки, при чому участь в них дозволена доволі широкому колу юридичних та фізичних осіб. Значна потреба у такого роду програмах сприяла появі інструменту “Східне партнерство”, що підсилив фінансові можливості для країн-сусідів ЄС. Значний наголос ЄС робить на підтримці молодіжного руху, заохоченні інтелектуального діалогу та терпимості серед молоді, зміцненні

молодіжних неурядових організацій як фундаменту розвитку громадянського суспільства в рамках додаткової ініціативи “Молодь у дії”.

На відміну від програм для однієї або кількох країн, програми транскордонного співробітництва передбачають власний внесок країни-бенефіціара або організації-бенефіціара та спрямовані на:

- підтримку економічного та соціального розвитку в регіонах по обидва боки спільних кордонів;
- розв'язання спільних проблем у таких сферах, як захист довкілля, охорона здоров'я, боротьба з організованою злочинністю;
- надійність та безпеку кордонів;
- підтримку місцевих транскордонних ініціатив з розвитку безпосередніх контактів між людьми.

Тематичні програми, передбачені Інструментом розвитку, носять глобальний характер та доповнюють надання фінансової допомоги Співтовариства в рамках національних, регіональних/міжрегіональних програм та програм транскордонного співробітництва Інструменту європейського сусідства і партнерства. Їх характерною рисою є можливість здійснення спільних ініціатив та проектів географічно не пов'язаних регіонів, які фінансуються Європейським фондом регіонального розвитку та Інструментом європейського сусідства і партнерства одночасно.

За механізмом програмування у тематичних програмах забезпечується дотримання принципу незалежності дій та заходів, що дозволяє використовувати допомогу переважно без отримання згоди уряду країни-бенефіціара, що є досить критичним питанням у сфері співпраці з організаціями громадянського суспільства на національному рівні.

Фундація українсько-польської співпраці
Polish-Ukrainian Cooperation Foundation
Fundacja Współpracy Polsko-Ukraińskiej

Метою Фундації ПАУСІ є розвиток спроможності України інтегруватись у європейські та євроатлантичні структури через запровадження європейського та, зокрема, польського досвіду в Україні, а також інтенсивний транскордонний обмін знаннями та досвідом у ключових сферах, що впливають на розвиток людського капіталу та формування громадянського суспільства. Діяльність Фундації також спрямована на залучення України до активної підтримки демократичних процесів в сусідніх державах — Білорусі, Молдові, Росії та інших країнах пострадянського простору.

Ключові напрямки діяльності ПАУСІ:

- Реалізація програм на підтримку європейського та євроатлантичного курсу України
- Реформування місцевого самоврядування/ державної служби
- Енергоефективність/ енергозбереження
- Запровадження міжнародних та, зокрема, європейських стандартів бізнесу
- Запровадження міжнародних етичних стандартів у громадському житті
- Активізація участі молоді у громадському житті країни

В останні роки Фундація ПАУСІ виконує проекти, спрямовані на покращення розуміння в українському суспільстві суті, принципів та завдань Європейської політики сусідства. ПАУСІ проводить навчання державних службовців європейським стандартам управління, працює над вдосконаленням системи підвищення кваліфікації державних службовців для забезпечення спроможності виконання політики європейської інтеграції. До багатьох проектів ПАУСІ у сфері європейської інтеграції залучені також громадські організації та діючі навчальні заклади.

Фундація регулярно організовує конференції, семінари, стажування, обміни досвідом та інші заходи, які сприяють наближенню українського суспільства до європейських стандартів.

Офіси ПАУСІ розташовані у Києві та Варшаві, де працює 12 штатних працівників, консультантів та волонтерів.

КИЇВ:
04070 вул.Іллінська 18, офіс 1
Тел.: (+38 044) 425 92 58/59,
факс: (+38 044) 425 92 95
e-mail: pauci@pauci.kiev.ua

ВАРШАВА:
ul. Mokotowska 65/7, 00-533
Тел./факс: (+48 22) 626 16 10, 626 16 11
e-mail: pauci@pauci.pl

www.pauci.org